

1343 TARİHLİ BİR ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİ METNİ VE TÜRK DİLİ TARİHİNDE

‘Olğa-bolğa’

SORUNU

ŞİNASI TEKİN

İçindekiler: Önsöz (59). metnin yazını ve dil özellikleri (62). olğa-bolğa sorunu (64). sorunun sonucu (70). metin (71): [*alḥunṣā-arslık* (satır:) 519. *ana* 35. *ana anaları* 315. *‘asaba* 298, 486. *ata* 70. *ata ana* 89. *ata atası ve ata anası* 106. *ata kız karındaşı ve ana karındaşı* 389. *er* 149. *er karındaşlar* 246. *er karındaş kızları-gendü kızları* 358. *er karındaş ve kız karındaş* 208. *kāfirler* 399. *kız* 25. *kız oğlanları ve kızları* 364. *oğul* 23. *oğul ve kız* 30. *oğul kızları* 195. *urağut* 273. *urağut birle ‘asabalar* 133. *urağut ve er karındaş ve kız karındaş ve ata atası* 339. *urağut ve er karındaş ve kız karındaş* 344] dizin (105). tıpkı basım (134)

Ö n s ö z

Bibliothèque Nationale’in (Paris) Türkçe yazmaları arasında şimdiye kadar pek dikkati çekmemiş olan, miras dağıtımı ile ilgili, 743 h (1343 m) tarihli ve *Fakih Yakut Arslan* tarafından Farsçadan çevrilmiş olan *Ferâiz Kitâbı* (FK) adlı küçük bir risale vardır. Dikkati çekmeyişinin sebebi, belki de bunun, bir derginin sonuna, başka bir kitaptan koparılıp eklenmiş olmasıdır. Adı geçen kitaplıkta *supplement turc no. 62* ile kayıtlı bulunan kitapçık hakkında, E. Blochet, kataloğunda şu bilgileri vermektedir (*Catalogue des manuscrits Turcs...*, Paris 1932. suppl. turc 62:) “...aynı konuda, başlıksız bir başka risale daha vardır; Semerkandlı Abu’lleys yazmıştır, eksiktir (yaprak 60–72). Bütün eserin çeşitli ellerden çıktığı anlaşılıyor; ilk ikisi tarihsiz fakat her halde XVII. yy’a ait olmalıdır. Üçüncüsü h. 743 (1342–1343) tarihini taşıyor, çünkü bundan önceki bir *Gunya* kitabının sonunda, bunun, aynı yılın ramazan ayında (şubat 1343), adı okunamayan birisi tarafından istinsah edildiği yazılıdır. Derginin tamamı 72 yaprak olup ölçümü 16,5 x 12,5 santimdir...”

Gerçekten metnimizin ilk sayfasının ilk satırları (bk. metin 60 a: 1-6) *El-Kitābu'l-Ġunya* adlı bir eserin bitimine aittir; parça, Arapça yazılmış küçük bir *ketabe* ile burada kapanmaktadır (sattır 5-6): “..743 yılının ramazan ayında *Miskin ‘Abbās* yazdı” (28 ocak-27 şubat 1343).

7. satırdan itibaren *Ferâiz Kitābı* (FK) başlıyor: “... Semerkandlı Abu’lleys insanların ferâiz kitabına olan ihtiyaçlarını görmüş, onun için bu kitabı ‘koşmuş’ yani telif etmiş! Özellikle şehirlerden uzakta oturanlar için yazmış; çünkü bunlar miras dağıtımı sırasında imam ve fakihler (hukuk bilgini) katırna gidemezler. Fakihleri de, yol uzak olduğundan, yanlarına getiremezler. Onun için gerektiğinde bu kitaba baksınlar ve miras yollarını bulsunlar. Hoca İmam (yani Semerkandlı Abu’lleys) bu kitabı ‘*barsi dilince*’ (Farsça) yazmış –Tanrının rahmeti onun üzerine olsun!– Şimdi yine *Fakih Yakut Arslan* bunu ‘dürk diline’ (Türk dili) döndürdü. Taşrada (*daşdınkı*) oturanların danışmanları* Farsçayı bilmezlerse bu kitabı okuyup öğrenmek bunlara kolay gelir...” Yukarıda adı geçen müstensih burada da adını tekrarlıyor: “... şimdi bu kitabı *Miskin ‘Abbās* yazdı –Tanrı ona rahmet etsin (*kılsun*)–” Müstensihin kendisi için söylediği bu duayı nasıl anlamalıyız? Birinci şahısta konuştuğuna göre ‘ölmüş olacağımı’ düşünmek biraz güçtür; o halde bu türlü dua, bilinenlerinden farklı olsa gerek, yani bu dua yaşayanlar için de söylenebiliyor.

Eserin aslının Farsça olduğu söyleniyorsa da, böyle bir esere rastlayamadım. Meşhur Hanefî hukukçusu Semarkandlı Abu’lleys’in, İslâm hukukuna dair olan eserleri Arapça olup, buradaki miras bahisleri de ancak nazarı meseleler üzerinde durmaktadır. Oysa elimizdeki bu eser, baştan aşağı ‘amelî-tatbikî’dir; miras dağıtımı için son derece ayrıntılı bir el kitabıdır.

Fakih Yakut Arslan her halde ‘Oğuzca’yı’ sonradan öğrenmiş bir ‘Türk’ bilginidir (aş.bk.). Hakkında şimdilik hiç bir şey bilmiyoruz. *Yākūt* adının daha çok köleler arasında yaygın olduğu göz önüne alınırsa, kendisinin Orta Asya’dan Yakın Doğu’ya bu yolla geldiği düşünülebilir. Aşağıda ayrıntılı olarak gö-

*dânişmende yerine, Farscadaki gibi دانشمند beklenirdi. Benzeri şekillere bakarak bunun eski bir **danişmandak*’tan çıkmış olacağını düşünebiliriz; fakat R. Frye’in verdiği bilgiye göre İran dillerinde böyle bir şekil hiç bir zaman var olmamıştır! Buna karşılık Yarkend’de Arapça olarak düzenlenmiş bir tarla satış senedinin sonundaki şahitler arasında şöyle biri geçmektedir: بلقاسم بن الحاجب اوغلى محمد دانشمندك لرى تنقى من Anlaşılan bu zat hem şahit hem de senedin metnini, ahm satım ile ilgili kişilere, anlayacakları bir dille (yani Türkçe) ifade eden bir kimse-dir; bunun için *dânişmendek* unvanını taşıyor (bk. Cl. Huart, *Trois actes notariés Arabes de Yârkend*, JA 1914. 4. c., s. 607-627/özellikle 623, metnin tarihi: 1 rebiülevvel 508=5 ağustos 1114).

rüleceği gibi, eserinde 'olga-bolga' unsurlarının da bulunması, *Yakut Arslan*'ın gerçekten doğudan, Oğuz dil bölgesi dışından bir yerden geldiği düşüncesini destekler.

Müstensih *Miskin 'Abbās*, kendisi ve yaşadığı bölge hakkında hiç bir bilgi vermiyor; *Yakut Arslan* ile aynı devirde yaşayıp yaşamadığı hakkında da hiç bir ip ucu yoktur. *Miskin 'Abbās*, metnimizin de içinde bulunduğu bir dergiyi, 743 yılının ramazan ayında yazmakta idi (28 ocak-27 şubat 1343). Metnimizin sonuna, *Kitābü'ş-Şerh* adlı bir eserin ilk sayfası rastlamaktadır (satır 597); burada cümleler iki dilli (Arapça-Türkçe) olup abdest ve namaz kuralları söz konusudur.

Metnin ele alınışında iki nokta düşünüldü: 1. *Türk dili tarihiyle uğraşanlara, kolaylıkla kullanabilecekleri bir biçimde malzeme sunmak*. Bunun için ek ve kelime dizini elden geldiği kadar geniş tutulmağa çalışıldı: Harvard Üniversitesi elektronik beyin merkezinde, bütün ek ve kelimelerin geçtikleri her yeri ve cümleyi içine alacak bir biçimde hazırlanan büyük listelerden kısaltılarak çıkarılan dizin, her kelimenin, her ekin yazılış şekillerini, geçtikleri yeri, yaptıkları birleşik şekilleri, belli bir düzen gözetmeksizin, içine almaktadır. Yalnız yer darlığı dolayısıyla, anlam ve şekil değiştirmeden tekrar edilen ek ve kelimeler birer kez gösterilip (...) ile bundan başka yerlerde de geçtiğine işaret edilmiştir. Ancak yabancı asıllı kelimeler için kaynak gösterilmemiştir. Okuyucu gerek dizin gerek çevriyazı gerek tıpkı basımı birlikte kullanarak, üzerinde durduğu herhangi genel bir sorun için, gerekli örnekleri kolaylıkla bulup çıkarabilecektir. 2. *İlâhiyat fakültesi ve genel hukuk tarihi öğrencilerine tarihî malzeme vermek*. Türk dili tarihine yabancı olan bu öğrenciler, metnin çevriyazısı ile dizinde gösterilen bugünkü Türkçe anlamları birlikte kullanarak, bu önemli kaynaktan doğrudan doğruya yararlanabileceklerdir.

Önemli Kısaltma ve İşaretler

... metin eksik. /// gösterilen yerde üç harf eksik.) satırın başında: harf veya harfler kopuk, cümlelerin gelişine göre doldurulmuştur ve bunlar dizine alınmamıştır. () aynı şekilde doldurma. < > doldurma fakat, silinti değil de müstensih tarafından unutulmuş.

aş. bk.	aşağıya bak	ih	ilgi ahli
bh	bulunma hali	ik	istek kipi
bk.	bak	is	işaret sıfatı
çh	çıkma hali	iz	işaret zamiri

eh	eşitlik hali	krş.	karşılaştır
gf	geçişli fiil	m	müşareket
ggz	görülen geçmiş zaman	öa	özel ad
gmz	görülme-yen geçmiş zaman	vah	vâsıta hali
gz	geniş zaman	vh	verme hali
ie	iyelik eki	yh	yükleme hali
if	isim-fiil	yk. bk.	yukarıya bak
		zf	zarf-fiil

Metnin tesbitinde Türk çevriyazı usulü kullanılmıştır. Fakat şu bir iki değişiklik hatırdâ tutulmalıdır: *dad* için *z*, *zel* için *d* (bazı yabancı kelimelerle türkçe kelimelerde) ve üç noktalı veya noktasız yazılan *sağır nun* (kef) için *ng* kullanılmıştır.

Gerek Dil Özellikleri kısmında gerekse dizinde kullanılan büyük harfler, belli kurallara göre değişen belli ses değerlerini ifade eder.

XVII veya XVIII. yy'da dergiyi toplayan kişi, F. K.'ını, bağlı olduğu dergiden koparıırken sayfaların sırasını karıştırmış ve bu yanlış sıraya göre ciltlemiş. Yaprak numaralarına göre yeni sıra şu şekildedir: 60 (ab). 61, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 62, 63, 64, 71

Metnin Yazını ve Dil Özellikleri

§ 1. *اوى* yerine özellikle ortada ve sonda hareke kullanılmıştır¹. Geniz sesi *ng*, hep *kef* ve çoğu zaman üzerine üç nokta ilâvesiyle gösterilmiştir. *-an* (*-en*) ve *-in* hecesi için çoğu zaman *tenvin* kullanıldığı görülüyor. *پ چ* henüz yok; *ص* Türkçe kelimelerde kullanılmıyor.

§ 2. Öteki Eski Anadolu Türkçesi metinlerindeki (*Süheyl ü Nevbahâr, Kelile ve Dimne, Kısaşü'l-Enbiyâ* ile *Teðkire-i Evliyâ* vb.) ünlüleri daima yuvarlak olan ekler, metnimizde 'düzlük-yuvarlaklık uyumuna' tâbidir (*bizüm* yerine *bizim*, *bularung* yerine *bularıng*, *erüing* yerine *ering* vb.)

¹ Dizin, bu çeşitli yazılışları ve aynı kelimenin türlü şekillerini teker teker gösterecek bir biçimde düzenlendiğinden burada fazla bilgi ve örnek verilmedi.

§ 3. *v-* yanında *b-*'nin bulunuşu şu orandadır:

v- [529 kez: (*vir-* 519, *virmek* 2, *ver-* 2, *var* 4, *var-* 1 kez)]

b- [8 kez: (*bir-* 7, *bar* 1)]²

Bununla ilgili olarak *ol-* hiç yoktur, bunun yerine hep *bol-* kullanılmıştır.

§ 4. *-ğa* bir yerde geçer ve gelecek zaman bildirir; bunun yerine çoğu zaman istek-gelecek zaman olarak *-a* kullanılır.

§ 5. Bir kaç yerde geçen *i-* yerine daha çok eski *er-* (19 kez) kendisini koruyabilmiştir.

§ 6. *t- > d-* genel olarak yaygındır (6 kez). Fakat aşağıdaki çift kullanışların birbirlerine olan oranı, dizinden kolayca görülebilir: *tog-*/*doğ-*, *toksan*/*doksan*, *tol-*/*doldur-*, *türlü*/*dürlü*. Ve şimdiye kadar hiç bir metinde rastlamadığım: *dürk* 'Türk'!

§ 7. *k- > g-*'nin genelleştiğini ispatlayacak bir ölçü yoktur, fakat Türklük bilgisindeki genel eğilime uyularak böyle düşünülmüştür (fakat *k*'li şekiller için bk. dizin).

§ 8. *k- > g-* için henüz hiç bir örnek yoktur.

§ 9. Ad çekimi

a) İsimlerde: ilgi h. + *Ing*, +*nIng* (kural dışı yuvarlaklaşma yok, bk. bir de +*i*, +*si*) yükleme h. +*i* (hep düz). verme h. +*a*. bulunma h. +*da*. çıkma h. +*dan* (+*din* şekli pek az). eşitlik h. +*ça*. vasıta h. +*in*.

Bu sonuncusu ile ilgili olarak bir de şu şekiller vardır: *-medin*³, +*la* (*kurla*, *birle*).

² Eski Türkçedeki *b-*'ler Türkiye Türkçesinde, Eski Anadolu devrinden beri kendisini korumuştur; yalnız *ver-* ve *var-*'da bir değişiklik olmuştur! Bu ve bununla ilgili olan *p-*, *var*, *vur-* gibi şekiller ve sebepleri üzerinde ileride bir başka münâsebetle durulacaktır.

³ *-madin < -ma-ti (+ n)* bk. Uigurica II, s. 79, str. 53: *kılınçım arıma-dı alkınmadın kalır erser* 'kötü amellerim (iyice) arınmayıp, yok edilmeden (bir miktar) kalırsa'. Bu örnek de açıkça gösteriyor ki *-mati*, *-p*'nin olumsuzluğuna bazan (aş. yk. aynı anlamda olmak üzere) +*n* ile genişletilebilmektedir. Modern ağızlardaki *-mayın* şekli, sanıldığı gibi bir hayalî **-madin*'den çıkmadığıdır; bunu daha çok *-ma-y-in* olarak düşünüp *-in* zarf-fiil ekinin olumsuz fiillere getirilmiş olduğunu kabul etmemiz gerekir. Nitekim bunun, yazıtlarda, yalnız kablaşmış şekillerde olsa bile, olumlu fiillere de gelebildiğini görüyoruz: *ti-y-in* 'diye'. Bugünkü *-madan*, artık eski *-mati* (*n*) unutulduğu için, ses benzerliği dolayısıyla çıkma hali ile karışarak *-ma + dan* yani 'fiilin vuku bulma + sından (önce)' biçiminde telâkki edilmelidir. (T. Banguoğlu'nun açıklamaları artık bugün eskimiştir: *Altosmanische Sprachstudien...* 1938. s. 80 vd.; Z. Korkmaz'ın düşünceleri de ayrı bir yödedir: *Türkoloji* II 1965. s. 259 vd.).

b) Zamir ve benzerlerinde : 1., 2. teklik şahıslar yok, fakat: *bizi, bizni ; bizim, siz ; ol, oluk, ança, anda, andan, andavuk, anga, anı, anıng, anlarıng ; bu, bunga, buni, bunung, bunda, bundavuk, büyük, bular ; gendü, öz ; biri, birisi, biregü, birlesi.*

c) İyelik ve benzeri eklerde: 1. ve 2. şahıslar yok, fakat: *başingız, +i, +si ; bizim, -dım, -dük ; kıling, dursangız ; +ki.*

d) Soru zamirlerinde: *kim, kimerse* (henüz *ki* yok), *ne, nete ; *-ka+ (kaç, kaçan, kanda, kankı).*

e) Çekim edatları: *birle, iç, ilerü, üçün, songra, yan* (bk. dizin)

f) Sayı sözleri: *bir (biregü, birle), iki (ikevle, ikinç)* vb. (bk. dizin).

(Yapım eklerinde genel türkçe ve metnimiz için yeni bir özellik yoktur).

§ 10. Fiil çekimi: geçmiş z. *-Di* (çeşitli yazılışları için bk. dizin) *-miş.* Gelecek z. *-a, -ga.* geniş z. *-Ar, -ur, -Ir, -r* (bk. dizin). istek kipi *-a+ ... , -a+ sin, -a ; -a + vuz ...* bileşik z. (ve benzeri şekiller) *bolır idi, degseyidi, işerse, kandası ; -ur erse, kimerse* (bk. dizin *i-, er-*). Yardımcı fiiller: *er-, bol-, dur-* (bk. dizin).

§ 11. Yardımcı cümleler ve bununla ilgili meseleler için bk. dizin: *kim, ne, nete, nice, niceme, kaç, kaçan, kanda, kankı.*

Olga-bolga sorunu

Yukarıda kısaca gösterdiğim özelliklerine bakarak *Ferâiz Kitâbı'nı* (FK), eskilerin "*olga-bolga 'ibâretince yazmışlar'*"⁴ diye tanımladıkları eserlerden saymak gerekir. 'Alî'nin *Kışşa-i Yûsuf'*unda⁵ ve benzeri eserlerde⁶ görülen, Eski

⁴ Bu tanım tarihidir. H. 863 (1458)'de Muhammed bin Baydur adlı biri 'Akâ'id-i Islâm adlı bir eserin dilini beğenmeyip böyle tanımlamış ve "...ol sakim 'ibâretten sarîh ve fasîh ve rûşen türkçeye döndürdüm." diyerek eseri, -anlaşılan, yeniden düzmüştür (bk. R. R. Arat, *Anadolu Yazı Dilinin tarihî inkişâfına dâir*, V. Tarih Kongresi, Ankara 1960 s. 225-232). Genel olarak bk. bir de: M. Mansuroğlu, *Anadolu'da Türk yazı dilinin başlaması ve gelişmesi*, TDDED IV, 1952. s. 215-229.

⁵ XIII. yy'a ait bir eser, fakat elimizdeki nüshalar son devirlerden kalmadır.

⁶ Bununla ilgili öteki eserler şunlardır: *Behcetü'l-Hadâ'ik* (İ. H. Ertaylan yayını ve S. Buluç'un süreli yazıları: Türk Dili ve Ed. Derg. VI...) *Kudürî Tercümesi* (Z. Korkmaz, XI. T. D. Kurultayı, *Bilimsel Bildiriler* 1966. Ankara 1968. s. 225-231). Mevlânâ ile Şeyyad Hamzâ'nın bazı manzumeleri (bk. M. Mansuroğlu'nun bunlarla ilgili çeşitli yazıları ve bir *Kur'an Tercümesi* (eksiktir, şimdilik bk. *Oriens*, 1957. s. 258 vd.)

Şerhü'l-Menâr'ın buraya ait olamayacağını gösteren A. Mertol Tulum'un yazısı başka yönlerden de çok önemlidir (TDDED XVI, 1968. s. 133-138!).

Anadolu Türkçesine aykırı dil tutarsızlıkları, birkaç nesildir Türk dil bilimcilerini uğraştırmaktadır. C. Brockelmann'ın 'Alî'nin Kıssa-i Yūsuf'unu, 'şive karışması, karışık şiveli metin'-% şu kadar Eski Türkçe, % şu kadar Tatarca vb. vb. diye tanımlamasına⁷ ilkin F. Köprülü itiraz etmiştir (İA, *Çağatay* mad.) Batıda sorun, C. Brockelmann'ın bıraktığı yerde kalmış, hatta W. Bang bile nedense sesini çıkarmamıştır.

Türkiye'de R. Rahmeti Arat, 'şive karışması' nazariyesine karşılık, bu konuda yepyeni bir görüş ortaya atmıştır: '... karışık dil özellikleri gösteren metinler, yerli şivelere dayanan yeni yazı dillerinin Eski Türkçeden ayrılıp oluşmağa başladıkları bir geçiş devresinin, yani XI-XIII. yy'ların mahsûlüdürler...' (bk. bk. göst. y.). Bu görüş sırasıyla: M. Mansuroğlu, S. Buluç, M. Ergin, Z. Korkmaz ve M. Canpolat tarafından açık veya kapalı olarak benimsenmiş, özellikle sonuncusu tarafından, R. R. Arat'ın bu 'geçiş devri metinleri' görüşü enine boyuna eleştirilmiş ve temellendirilmeğe çalışılmıştır⁸. M. Canpolat yazısının sonunda şu sonuçlara varıyor (göst. y. s. 174-175).

«Yukarıda, önce Behcetü'l-ḥadā'ik ve onun gibi karışık dil özellikleri gösteren metinler üzerinde ileri sürülen görüşleri inceledik; sonra da, Behcetü'l-ḥadā'ik'in dilinde görülen belli başlı karışık özelliklerin neler olduğunu göstermeğe çalıştık. Şimdi de bu görüşlerin ve eserden çıkan malzemenin ışığında Behcetü'l-ḥadā'ik'in yazıldığı bölge, devir ve dilindeki karışıklığın sebepleri sorunlarını bir sonuca bağlamağa çalışacağız.

1. Behcetü'l-ḥadā'ik, eski Türk yazı dilinin etkisi altında gelişerek bir yazı dili haline gelmeğe başlayan Oğuz lehçesinin ilk verilerindedir.

2. Eserdeki dil karışıklığını etnik yapı ile değil de yazı dilinin etkisi ve buna kendiliğinden yerli özelliklerin karışmağa başlaması şeklinde açıklamak doğru olacaktır.

3. Behcetü'l-ḥadā'ik gibi hem eski Osmanlıca ve hem de doğu Türkçesi özellikleri gösteren başka metinlerin de bulunması ve XV. yüzyıldan başlayarak istinsah edilen eserlerde "olğa-bolğa" dili şeklinde adlandırılan bu metinlerin dillerinin tamamıyla o devrin dil özelliklerine uydurulması, bu yazı dili ile bölgesel özellikler arasındaki mücadelenin XV. yüzyıla kadar devam ettiğini göstermektedir. Daha XIII. yüzyılda eserler veren Selçuklu devri yazar-

⁷ C. Brockelmann, 'Alî's Qıssa-i Jūsuf, *Der aelteste Vorlaeufer der Osmanischen Literatur*, ABAW 1916. Berlin 1917.

⁸ *Behcetü'l-Ḥadā'ik'in dili üzerine*, TDAY 1967. Ankara 1968. s. 165-175.

larının bu yapma dili bir yana bıraktıkları görülmektedir. Eski kültürden ve bu kültürün dilinden uzaklaşmak için yeterli zaman geçmediği için istinsah edilen eski eserlerde bu durum daha bir süre devam etmiştir. Bu arada da doğu Türkçesi ile yazılmış birçok eserler Anadolu'ya geldiği ve burada okunduğu için, XIII. yüzyıldan önceki devirlerden kalmış olan bu metinler, doğu Türkçesi örnekleriyle bir tutularak dillerinin yenileştirilmesi yoluna gidilmiştir.

4. Bu açıklamalardan sonra diyebiliriz ki, Behcetü'l-hadâ'ik'in yazıldığı bölgenin Anadolu, yazılış tarihinin de XII. yüzyıl sonları ya da XIII. yüzyıl başı olması gerçeğe en yakın ihtimaldir.»

Yukarıda adı geçen araştırmacıların görüşleri, hep şu ispatı imkânsız 'önyargı'dan doğmaktadır: "... Daha Kâşgarî zamanında (XI. yy), Batı Türkistan'da *Eski Türkçe yazı dili yanında bir de *Oğuz yazı dili, gelişmesinin başlangıcında bulunuyordu:"

Türk yazı dillerinin tarihini iyice incelersek şu önemli özelliği buluruz: Türk yazı dilleri daima 'bağımsız Türk siyasî birlikleri'nin bir sonucu, bir meyvesi olarak doğmuştur! İslâmlıktan önceki devreyi şimdilik bir yana bırakalım; Batı Türkistan'da —Kâşgarî'nin '*Hakaniyye*' dediği devlet dili olan Türkçe, XI. yy.'da *Kutadgu Bilig* gibi bir şaheseri yaratacak bir güce sahip olmuştu. Fakat öte yandan, Abbasîlerin ilk devirlerinden başlayarak, türlü sebeplerle yüzyıllar boyunca Yakın Doğu'ya (Batı İran, Irak, Suriye, Mısır ve Orta Anadolu) göçen Oğuz Türkleri, bağımsız siyasî birlikler kurdukları halde neden Yakın Doğu'da bir Türk yazı dili IX. yy.'da doğup gelişemedi? Arapçanın ve bazı bölgelerde (örneğin Batı İran ve bir süre sonra Anadolu'da) Farsçanın buna engel olduğunu ileri sürmek doğru olmaz çünkü X ve XI. yy'larda Batı Türkistan medreselerinde Türk aydınları, Arapçayı ve İslâm bilimlerini Farsça aracılığı ile öğreniyorlardı. Buna rağmen Yûsuf Hâş Hâcib, *Kutadgu Bilig*'ini Türkçe yazabiliyor; Kâşgarlı bir Türk aydını olan Maḥmûd, Bağdat'da Araplara Türkçeyi, yani Karahanlı Türkçesini öğretmeye kalkıyor, bunun için de bir kitap yazıyor ve bunu Abbasî Halifesine sunuyor! Yani toplum, kendi yazı dilini kurabiliyordu. Bunun, bağımsız siyasî birliğe sahip olmaktan başka bir nedeni daha olmalı: Karahanlıların kapı komşusu, Kaşgar'ın hemen doğusunda 400 yıllık gibi uzun bir tecrübeye sahip, Eski Yunan-Hind medeniyetinin tek mirasçısı, basımevleriyle, zengin kitaplıklarıyla dev bir medeniyete sahip Hoço Uygurları, batılarındaki aş. yk. aynı dili konuşan 'Müslüman'

kardeşlerini her yönden kolaylıkla etkileyebiliyorlardı. Şöyle ki: *Ḳutadgu Bilig*'de Burkan dininin izlerini bulmak çok kolaydır (bk. S. Çağatay, *Ḳutadgu Bilig*'de *Odgurmiş'in kişiliği*, TDAY 1967. Ankara 1968. s. 39-49). Sonra: Yarkend'de bulunmuş tarla satış senetlerinin bir kısmı işlek bir Uygur yazısı ile tesbit edildiği gibi (en eskisinin tarihi: 473 h. = 1080 m.) Arapça olarak kadılar tarafından düzenlenenlerde bile bazı şahitlerin adları Uygur harfleriyle yazılmıştır.

İşte Yakın Doğu'da, kendilerini böyle olumlu yönde etkileyebilecek, aynı dili konuşan 'dev bir komşudan' yoksun bulunan Oğuz kitlelerinin, Hazar'ın ötesindeki ırkdaşlarının kendi şivelerine göre yaptıkları gibi bir 'Oğuz Türkçesi' yazı dili kurmalarına imkân yoktu. Öte yandan unutulmaması gereken bir nokta da şudur: X ve XII. yy'larda Batı Türkistan'a genel bir huzur ve sükûnet hâkim iken (geçici ve yerli huzursuzluklar önemli değil) Ön Asya, özellikle XI. yy'm sonundan itibaren, nesiller boyu süren ve dünya tarihinin akışını değiştiren büyük bir çatışmaya sahne oluyordu: İslâm dünyası ile Hıristiyan dünyasının kanlı çarpışmaları, yani Haçlı savaşları! Bu çatışmada Oğuz Türklerinin oynadığı rol, herhalde bu millete kendi 'yazı dilini yaratma' işinde en azından 150-200 yıl gibi uzun bir zaman kaybettirecek kadar büyük olmuştur!

Şimdi tekrar, Eski Anadolu metinlerindeki birbirini tutmayan dil özelliklerini, "Oğuz yazı dilinin Eski Türkçeden aşamalı olarak ayrılması" ile açıklamaya çalışan görüşe dönelim ve bir an için bunun doğru olduğunu kabul edelim; o zaman şu sorulara cevap bulmak gerekir:

1. Aydınoğlu Meḫmed Beg için (saltanatı: h. 707-734) F. Atṭār'dan çevrilen Tezkiretü'l-Evliyâ'nın dilinde ni için *m-* (< *b-*), *bol-*, *bir-*, *bar-*, *bar*, + *ni* (yükleme h.) yoktur?⁹

2. Gene Batı Anadolu'da, bu sefer Aydınoğlu Meḫmed Beg'in oğlu Umur Beg (709-748 h. = 1309-1348 m.) için hazırlanan *Kelile ve Dimne*¹⁰ ile gene

⁹ Adı sam bilinmeyen çeviricinin, büyük bir olasılıkla daha sağlığında istinsah edilen eserin bir nüshası h. 741 tarihini taşımaktadır, bk. L. Rasonyi ve A. Bodrogligeti, XI. T. D. Kurultayı, *Bilimsel Bildiriler* 1966. Ankara 1968. s. 83-86 ve 87-97. Bu nüsha hk. ilk bilgiler için bk. *M. Tet. Mec.* II, sayı IV, İstanbul 1331, s. 107 vd. Bu ve öteki eski çeviriler için genel olarak bk. *Oriens* XI, 1958. s. 70 vd.

¹⁰ A. Zajaczkowski, *Études sur la langue vieille-osmanli, Calila et Dimna...* Krakowie 1934. s. 188 vd.

bunun babası (yk. bk.) Mehmed Beg'e ithaf edilen *Kişâş-i Enbiyâ*'nın dili¹¹ neden katıksız Oğuzcadır?

3. Bir bakıma XIII. yy. yazarı sayılan *Yünus Emre* (1250–1320) ile *Âşık Paşa*'nın (ölm. 1333) eserleri neden "*olğa-bolğa 'ibâretince*" düzülmemiştir?¹²

4. Ölümünün 1252'den önce olduğu söylenen Anadolu Türk şairlerinden *Ahmed Fakih*, *Çarhnâmesi*'nde niçin katıksız Oğuzca kullanmıştır?¹³

5. *Sultan Veled* Türkçe manzumelerinde niye babası Mevlânâ'ya uyup "*karışık şiveli bir Türkçe*" kullanmamış da yukarıda saydığımız çağdaşları gibi "*katıksız Oğuzca*" yı tercih etmiştir?¹⁴

6. h. 732, m. 1332 yılında *Hamâ* (Suriye) şehrinde, *Ibrâhîm bin Muştafâ bin 'Alîşir el-Melifdevî* adlı biri tarafından Arapçadan çevrilen *El-Manzûme fi'l-Hilâfiyyât*'ın dili de niçin yukarıdakiler gibi katıksız Oğuzcadır?¹⁵

Not: Bazı metinlerin istinsahlarının yeni olduğu yolunda yapı-lacak bir itiraz yersizdir, çünkü yukarıda 1, 5, ve 6. da adı geçen metinlerin tarihleri şüphe bırakmayacak kadar açık ve eskidir. Kal-dı ki *Garibnâme* gibi uzun bir manzum eserin, başından sonuna ka-dar düzeltilip "rûşen türkçeye döndürülmesi" her türlü tasavvurun dışındadır sanırım!

Yani, eğer dedikleri gibi Oğuz yazı dili, Eski Türkçenin etkisi altında doğ-muş olsaydı, Yunus Emre, Âşık Paşa, Ahmed Fakih ve Sultan Veled'in, bu

¹¹ Bursa Orhan Kitaphğında, no. Ulucami 2474; örnekler için bk. F. İz, *Eski Türk Edebi-yatında Nesir I*, İstanbul 1964. s. 195–200. Bu nüsha tarihsiz, fakat harflerin biçimi ile imlâ, çe-virinin yapıldığı zamana yakın bir tarihte istinsah edildiğini göstermektedir. N. Hacıeminoğlu, maalesef metin hakkında hiç bir bilgi vermiyor (TDED, XII, 1963. s. 185 vd. XIII 1965, s. 99 vd.

¹² A. Erzi, *Belleten XIV*, 1950. s. 85 vd. P. Pekolcay, *İslâmi Türk Edebiyatı*, İstanbul 1967: R. Yelkenci'ye ait tarihsiz fakat yazı bakımından XIV. yy'a ait Y. Emre mecmuasından tıpkı basımlar, s. 25 vd.; *Garibnâme*'den de tıpkı basımlar konmuş, s. 62 vd. fakat bu nüsha ol-dukça yenidir: 872. bk. aynı yerde s. 71. Aynı *Garibnâme*'nin Konya nüshası büyük bir olası-lıkla XIV. yy'a aittir; bu konu üzerinde ayrıca bir başka münasebetle durulacaktır.

¹³ M. Mansuroğlu, *Çarhname*, İstanbul 1956.

¹⁴ M. Mansuroğlu, *UAJb 24*, 1952. s. 106 vd.; ve *Sultan Veled'in Türkçe Manzûmeleri*, Is-tanbul 1958. — Nüshaların çoğu daha şairin sağlığında istinsah edilmiştir - bu nokta çok önem-li! bk. aşağıdaki not. - : 1297, 1299, 1300, 1312 (:şairin ölüm tarihi), 1322 vb. vb.

¹⁵ Çevirenin kaleminden çıkmış olan bu tek nüsha British Museum'dadır (Or. 6815). Örnek olarak çevirenin ketebesinden bir kaç cümleyi buraya alıyorum: (s. 153 a)... «bu za'if manzû-meyi türk dilince eyledüğünüg sebebi ol dur... mağfîret gelüp merhûm ve mağfûr ola bu kitâbi hatm eyleyelüm...» vb. vb. — İleride bunun üzerinde ayrıca durulacaktır.

cereyanının dışında kalmaması gerekirdi. Öte yandan: —Oğuzların daha Türkistan'da iken bir yazı dili yarattıkları nazariyesini, ispatı mümkün olmadığı için bir yana bırakalım— İslâm dünyasını korumak için Haçlılara karşı XII. yy. boyunca Anadolu ve Suriye'de boğuşan Türk, ancak XIII. yy'da kendine gelip 'ilim tahsiline' başlayabilmişti ki karşısında ilk gördüğü örnekler Farsça yazılmış eserler ve İran Tasavvufu idi.¹⁶ Batı Türkistan'da X-XI. yy'dan beri gelişmekte olan ilk İslâm-Türk yazı dilinin, Ön Asya'daki Oğuzlara bu hususta toptan, kitle halinde bir etki yapmasına imkân yoktu; ancak Orta Asya İslâm-Türk yazı dilinin Anadolu'ya etkisi, yalnız tektük kişiler aracılığıyla olmuş ve bu etki de, sadece onu getiren ve Anadolu yöresine yerleşen Orta Asyalı yazarın kendi eserlerine inhisar etmiş, kendi dışını, çevresini etkileyememiştir.

Orta Asya'nın Türk ve İran asıllı bilgin ve şairleri, siyasî baskılar ve huzursuzluklar yüzünden, özellikle XII. yy'm sonundan itibaren Anadolu'ya göç etmeğe başlamışlardır. Bunlar tabii olarak 'Oğuzca' konuşan Anadolu halkına, eserlerinde doğrudan doğruya Orta Asya Türkçesiyle hitap edemedikleri gibi, 'Oğuzca'yı da pürüzsüz bir şekilde hemen öğrenememişlerdi; onun için isteyerek veya istemiyerek, bilerek veya bilmiyerek, birbirini tutmayan ayrı şive özelliklerini eserlerinde yanyana kullanmak zorunda kalmışlardı.

Anadolu'da yeni yeni gelişmekte olan Oğuz Türkçesinin XII-XIII yy.da sağlam temeller üzerine oturmuş bir yazı dili haline gelmekten henüz çok uzak olduğunu hatırlarsak, 'olga-bolga ibaretince' yazarların neden kolaylıkla böyle hareket edebildiklerini daha iyi anlamış oluruz. Durumu bir az daha açıklamak için şu bir iki örneği ele alalım:

1. Gençliğinde Timur ile Türkistan'a giden, Arap asıllı olduğu söylenen ve dolayısıyla 'Osmanlıca'yı birinci ana dili olarak bilmemesi gereken İbn Arabşah, orada Çağatayca öğrenir; 20-30 yıl sonra Anadolu'ya dönüp II. Murad'kapılanır. -Osmanlıca eserlerinde Çağataycanın hiç bir izi görülmez. Çünkü XV. yy'm ortasında artık 'Oğuzca', 'Osmanlı Türkçesi yazı dili' adı altında gelişmiş, oturmuş ve zamanın en büyük devleti olmağa namzet bir imparatorluğun resmî devlet dili olmağa hazırlanmaktadır: öte yandan, Edirne sarayına her gün girip çıkan yüzlerce şair, bilgin ve sûfi ile yarışmak zorunda olan İbn Arabşah'ın, diline en büyük özeni göstermesi gerekiyordu. —Oysa Şeyyad Hamza, Mevlâna gibi Orta Asyalı sanatkârlar için Konya'da böyle bir zorunluluk

¹⁶ XII ve XIII. yy'da Farsçanın Orta ve Doğu Anadolu'da, medreselerde öğretim dili olduğu hakkında bk. A. Ateş, Hicrî VI-VIII. (XII. - XIV) asırlarda Anadolu'da farsça eserler. *Türkiyat Mecmuası VII - VIII, 1945, s. 94-135.*

yoktu, çünkü yukarıda açıklamağa çalıştığım gibi, 'Oğuz Türkçesi', bu şiveye yabancı bir yazarı baskısı altına alabilecek güçte bir yazı dili haline genüz gelememişti.

2. R. Rahmeti Arat gibi bir bilgin ile görüşüp ondan yararlanma mutluluğuna erişmiş olanlar hocanın ne kadar güzel 'Türkçe' yazdığını pek iyi bilirler! Kazan'dan gelen hoca, tabii olarak *Osmanlı* yazı diline uymak zorunda kalmıştı.

3. Mevlâna Celâleddin-i Rumî'nin ailesi Orta Asya Türkçesi konuşuyordu; bunun tabii bir sonucu olarak manzumelerinde 'olga-bolga' unsurlarını enine boyuna kullandığı halde oğlu Sultan Veled'in Türkçe manzumelerinde bunlardan bir tek unsur dahi bulunmaz (M. Mansuroğlu'nun hazırladığı S. Veled metinlerinde (yk. bk.) 1,25 de gösterilen *bol-* 'da bir dizgi yanlığı var; bu bir fiil değil, 'bol, mebzul'dur. *yaratkan*, isim-fiil yani partisip olmadığına göre oğuzca sayılacaktır. -Burada tekrar hatırlatalım: S. Veled'in elimizdeki eserleri, daha şairin sağlığında istinsah edilmiştir.)

Eğer Mevlâna'daki Oğuzcaya aykırı şekiller ve kelimeler, gerçekten genel anlamda Eski Türk yazı dilinin etkisi, kalıntısı olmuş olsa idi, her bakıman babasının izinden yürüyen oğlu Sultan Veled, bu *geçiş devrinin tutarsızlıklarını* kökünden arıtmak şöyle dursun, onları eserlerinde korur, hatta daha çok kullanmağa özenirdi. Katıksız Oğuzca kullanmasını, ancak onun bir Anadolu çocuğu oluşuyla açıklayabiliriz.

Buraya kadar söylenenlerden şu sonuçları çıkarabiliriz:

1. Oğuz şivesine aykırı özellikler taşıyan Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin dili, Eski Türk yazı dilinin etkisi veya kalıntısıyla ilgili değildir.

2. Yani bu özellikler genel değil, özeldir; tek tek kişilerindir (bununla ilgili olarak Mevlâna ile oğlunun dillerini yeniden hatırlatalım).

3. Orta Asya'dan Anadolu'ya, Suriye'ye gelen yazarlar XII-XIII-XIV. yy'da henüz kuruluş devrini yaşayan 'Oğuz' yazı dilini, eserlerinde kendi şivesinin de özelliklerini kullanmakla etkileri altına almağa çalışmışlardır. Fakat bu etki uzun ömürlü olmamış XV. yy'dan itibaren bu türden eserler büsbütün ortadan kalktığı gibi, konularının çekiciliği dolayısıyla ilgi görenler de bilerek değiştirilip yeniden *katıksız Osmanlıcaya* aktarılmışlardır (yk. bk. Muhammed bin Baydur).

4. 'Aykırı dil özelliklerinin' (*olga-bolga*) bir metinde az veya çok oluşu, Orta Asyalı yazarın, kuruluş halindeki 'Oğuz' yazı dilini etkileme gücü ve ken-

disinin Yakın Doğu'ya erken veya geç gelmesi ile açıklanabilir; geç gelenlerin etkisi, 'Oğuz' yazı dili artık güçlendiğinden dolayı tabîî, daha zayıf olacak, yani *olğa-bolğa* özellikleri daha az bulunacaktır; meselâ FK'da olduğu gibi.

5. FK da '*olğa-bolğa ibâretince*' düzülmüş olduğuna göre *Faḳih Yâḳût Arslan* herhalde 'Oğuzca' dil bölgesinin dışında bir yerde yetişmiş olmalıdır.

M e t i n

60 a 1 /// eger bir nese agrır bolsa sağ eli birle ol agrır yiri sigayu günde yidi
 ڤurla bu du'ā ... 2 و ذ بعزة الله وقدرته من شر ما اجد ...
 ڤamu ڤayğulardan ڤurtulmađ du'āsı bu durur 3...k) im ڤayğu degse-
 yidi bu du'āyı oğıridi ol ڤayğudan ڤuvati yigrek boluridi kim degme
 ڤayğuya 4 ... oğısa imin bula لا اله الا الله العظيم الحليم لا اله الا الله رب
 السموات السبع ورب العرش العظيم (15) ن الكتاب الغنيه كتبه المبارك في
 شهر رمضان سنة ثلث اربعين سبعمائة (abbā) 6 'a) bd'uzza'if miskin
 بسم الله الرحمن الرحيم 7 ... رب العالمين و الصلوات على محمد النبي
 والجميعين

FERĀİZ KİTĀBİ

faḳih imām zāhid abu'lleyṣ naşir bin ibrahīm 8 se) merḳandi رحمه الله عليه
 aydur ademiler hācetin ferāİZ kitābına ve 'ilmine muhtāclıĳın ve rağbe-
 tin gördüm 9 te'li) f kıldım ya'ni ڤoşdım bu kitābı ferāİZ meselelerinden
 anca nese kim andan carā yok haşşat 10 ol) kişilere kim şeherlerden irāĳ
 bolsalar degme hālde ve mīrāşlar vaĳtinde faḳihler ve imāmlar ڤatma
 11 gidümes)ler ve faḳihleri dağı gendü ڤatma getürümesler yol irāĳın-
 dan andan bu kitāba baĳalar mīrāş yolın 12 bul)alar ve ڤısmet ڤılalar
 ve hōcā imām رحمه الله عليه bu kitābı barsi dilince ڤoşdı tangrı rağmeti
 anıng 13 üstine bolsun imdi yine faḳih yāḳût arslan رحمه الله عليه bunu dūrĳ
 diline döndürdi daşdıĳı muĳirler- 14 ing) dānişmendeleri bārsi dilin
 bilmez bolsalar bu kitābı ođımaĳ öğrenmek bulara geñgez 15 bola) ...?
 'ilim bileler ve ڤandasa mīrāş ڤısmet ڤılsalar tangrı 'azza ve celle buy-
 ruĳınca yalvaĳ muĳammed muştafā 16 ڤavlince) ڤısmet ڤılalar gendü
 özlerini haḳādan irāĳ dutalar tā iki cahān fażlin müzdin bulalar imdi 17

bu kitā) b) miskin ‘abbās yazdı tangrı anga rahmet kılsun döndürene yazana okıyana üstādlarına kamu 18 muhammed ü) mmetine kim buni okısa bizni du‘adan unıtmasa انشا الله تعالى imdi ferāiz idilerin bilmekliki 19 o) l ilkin gendüden toğan oğlanlar meseleleri durur kim bu fuqahālar fetvāları anıng üzre durur ve yaranlar 20 iħtilā) fi ∞ ferāiz içinde hem bunun üzre durur basa iħtilāf carat üzere ol ata anaları bolur ∞ basa 21 iħti)lāfları cadalar üzre ol ata ataları bolur basa iħtilāfları deviler ħām üzre ol///lar kim andan 22...h yok bular bolur tangrıdan ‘azza ve celle dilerüz beklese bizi ħaħādan kim tevfiķ güci vire buni dükel okımaķa 23...

BĀB OĞUL MĪRĀŞI

bir er ölse bir oğlı ķalsa mālı dükel ol oğula bolur 24 e) ger iki oğul ķalsa māl bularıng yarulaşu eger üç oğul ķalsa mālın üç ülü ķılalar 25 de) gme birine bir ülü vireler eger artuķ bolsalar bundavuķ debdeng ülüş ķılalar

BĀB KIZ MĪRĀŞI

- 26 eger bir er ölse bir kıızı ķalsa ve ‘aşabası daħi ķalsa māl
- 60 b 27 yarusın kızına vireler yarusın 1 ‘aşabaya vireler eger ‘aşaba bolma sa ol yaru yine kızına red ķılalar eger iki kıız birle
- 28 ‘aşaba) 2 ķalsa mālın üç ülü ķılalar iki ülü iki kııza bireler
- 29 bir ülü ‘aşabaya vireler eger üç kıızı ķalsa eg(er) 3 nice artuķ bolsa ‘aşaba birle kıızlara mālından iki ülüden artuķ virmeyeler ayruķın ‘aşabaya vireler 4

BĀB OĞUL VE KIZ MĪRĀŞLARI

- 30 eger bir er ölse anıng bir kıızı bir oğlı ķalsa mālın üç ülü ķılalar
- 31 iki ülü oğula 5 ve bir kııza bireler eger iki oğul iki kıız ķalsa
- 32 mālı altı ülü ķılalar degme bir oğula iki ülü ve degm(e) 6 bir kııza bir ülü bireler eger bir oğul birle iki kıız ķalsa mālı dört
- 33 ülü ķılalar oğula iki ülü virel(er) 7 ve degme bir kııza bir ülü vireler eger bir oğul birle üç kıız ķalsa mālı biş ülü ķılalar
- 34 iki ülü oğu(la vire)ler 8 ve degme bir kııza bir ülü vireler eger iki oğul birle iki kıız ķalsa mālı altı ülü ķılalar degme bir 9
- 35 oğula iki ülü vireler degme bir kııza bir ülü vireler oğul ve kıız nice kim bolsalar ħükümleri buyuķ dur kim yazduķ 10

BĀB ANA MİRĀSĪ

- 36 bir er ölse anası birle ‘aşaba kıalsa mālın üç ülü kıllalar iki ülü
 37 anasına vireler bir 11 ülü ‘aşabaya vireler eger ‘aşabası kıalmasa
 38 ol ülüyi daği anasına red kıllalar eger bir er ölse 12 ana birle bir
 oğlı kıalsa mālın altı ülü kıllalar bir ülü anasına vireler ve
 39 biş ülüsin oğlına vireler eger 13 iki oğlı birle anası kıalsa anaya al-
 tıda bir vireler ayruğı iki oğula böle demdeng ülüş kıllalar ∞
 40 nice 14 kim ana birle oğul kıalsa hükümleri büyük bolur eger bir
 41 er ölse anası birle bir kız kıalsa māl yarusın 15 kıza vireler altı-
 da bir anasına vireler ve iki ülüsin ‘aşabaya vireler ∞ ve bu
 42 ülüşi altıdan böle eger bir 16 er ölse anası birle iki kıza kıalsa mā-
 lın andavuk altı ülü kıllalar dört ülü iki kıza vireler bir ülü 17
 43 anasına vireler ve bir ülü ‘aşabaya vireler eger ana birle üç kız
 44 kıalsa māl andavuk altı ülü kıllalar 18 üç kıza dört ülü vireler ve
 bir ülü¹ anasına vireler bir ülü ‘aşabaya vireler ∞ ve kız
 45 ana birle nice 19 kim artuk bolsalar hükümleri büyük durur kim
 yazduğ eger ana birle bir oğul bir kız kıalsa māl on sekiz 20
 46 ülü kıllalar üç ülü anaya vireler ol-altıdan bir bolur ayruğı oğul
 kız aralarında böle ² لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ
 47 21 ol anda bola kim biş ülü kıza vireler ve on ülü oğula
 48 vireler eger ana birle iki oğul iki 22 kız kıalsa māl otuz altı ülü kı-
 llalar altı ülü anasına vireler bu daği altıda bir bolur
 49 degme bir kıza biş 23 ülü vireler degme bir oğula on ülü vireler ve
 bundavuk bu tertib saklayalar eger bir er ölse ana
 50 ana(sı) 24 birle oğul oğlı kıalsa mālı altıda bir ana anasına vireler
 51 ayruğın oğul oğlına vireler eger bir er ölse ana bir(le) 25 iki oğul
 oğlı kıalsa mālın altıda bir anaya vireler ve ayruğın oğul
 52 oğlanları debdeng ülüş kıllalar ve oğul 26 oğlanları nice kim bolsa-
 lar hükümleri bundavuk durur eger bir er ölse ana birle bir
 61 a 53 oğul kıza kıalsa 1 mālından ‘anaya altıda bir vireler ve yaru māl oğul
 kıza vireler kalanı ‘aşabaya vireler ve ülü altıdan bola eger

¹ ve bir ülü iki defa yazılmış.² Qur’ân 4:11 ‘bir erkeğe, iki kadına düşen hisse verilir’

- 54 2 ana birle iki oğul kıızı kalsa anaya altıda bir vireler dört ülü oğul kıızına vireler ve bir ülü aşabaya vireler ve bundavuk 3
- 55 oğul kıızı nice kim öküş bolsalar dört ülüden artuk mîrâş bulmayalar
- 56 bu durur kim yazduk eger 4 ana birle bir oğul oğlı ve bir oğul kıızı kalsa anaya altıda bir vireler ve ayrukm oğul oğlı birle
- 57 oğul kıızına böle 5³ *لِلذِّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ* eger bir er ölse ana birle iki oğul oğlı ve iki oğul kıızı kalsa
- 58 anaya altıda bir vireler 6 ayrukı oğul oğlanları ve oğul kıızlarına böle andavuk⁴ *لِلذِّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ* eger bir er ölse ana 7
- 59 birle ata ana biri er qarındaşı kalsa māl üç ülüden biri anaya
- 60 bireler ve iki ülüsin er qarındaşına vireler 8 ve bu ülü aşı üçden böle eger bir er ölse ana birle iki er qarındaşı ata ana
- 61 biri kalsalar anaya 9 altıda bir vireler ayrukm qarındaşlara vireler 9 ve bu ülü daği aşı üçden böle debdeng eger bir er ölse 10
- 62 ana birle bir ata ana biri kıız qarındaşı kalsa anaya üç ülüden bir
- 63 ülü vireler ve kıız qarındaşa yaru māl 11 vireler ayrukm aşabaya vireler ve bu ülü aşı altıdan durur eger bir er ölse ana birle
- 64 iki ata ana biri kıız qarındaşlar 12 kalsa anaya altıda bir vireler ve iki kıız qarındaşa dört ülü vireler ayrukı aşabaya böle ve
- 65 bu ülü aşı daği 13 altıdan durur 9 ve bulardan nice kim bolsalar bundavuk böle eger ana bolmasa ana anası bolsa hüküm ana hükmi 14
- 66 gibi bola bu meselelerde eger bir er ölse ana birle bir kıız oğlı
- 67 kalsa māl üç ülüden biri anaya böle ayrukı 15 aşabaya böle eger anası birle bir kıız kıızı kalsa anaya üç ülüden bir ülü vireler
- 68 ayrukm aşabaya vireler 16 ve kıız kıızına nese virmeyeler anıng için kim kıız kıızları ve oğul oğlanları devilerhām bolurlar ve
- 69 ferāiz idileri 17 veyā aşabalardan bir kişi varlıkımdan mîrâş degmeye

³ bk. not 2.

⁴ bk. not 2.

BĀB ATA MİRĀŞI

- 70 bir er ölse atası kalsa māl 18 kamu ataya vireler eger ata birle
bir oğul kalsa ataya altıda bir vireler ayruķın oğula vireler eger
- 71 ata birle 19 iki oğul kalsa ataya altıda bir bireler ve ayruķı iki
oğula böle eger ata birle delim oğlanlar kalsa hükümleri 20
- 72 bundavuk durur kim ayduk eger er ölse ata birle bir kız kalsa yaru
- 73 māl kıza böle yaru māl ataya böle eger 21 ata birle iki kız kalsa
māl üç ülü kılalar iki ülü iki kıza vireler ve bir ülü ataya vireler
- 74 eger ata birle 22 üç kız kalsa yā artukuraķ māl iki ülüden artuk
- 75 virmeyeler ve bir ülüsin ataya vireler eger ata birle 23 oğul ve bir
kız kalsa ataya altıda bir vireler ayruķın oğula ve kıza iki
- 76 oğula ve bir kıza vireler eger ata 24 birle iki oğul ve iki kız yā ar-
tuk kalsa nice kim bolsalar ataya altıda bir mirāş vireler
- 77 ayruķın oğlanlar 25 ve kızlar aralarında böle degme oğula iki ve
kıza bir vireler eger bir er ölse ata birle oğul oğlı kalsa 26
- 78 ataya altıda bir vireler ayruķın oğul oğlına vireler eger ata birle
- 61 b 79 oğul oğlı iki kalsa ataya altıda bir vireler 1 ayruķın oğul oğlına
vireler debdeng eger ata birle oğul oğlanları üç kalsa yā artukuraķ
- 80 ataya altıda 2 bir vireler mirāşdan ayruķın ol üç oğul oğlına vire-
ler debdeng eger bir er ölse ata birle oğul kıızı bir kalsa 3
- 81 oğul kızına yaru māl vireler ve yarusın ataya vireler eger ata
- 82 birle oğul kızları iki kalsa māl iki ülüsin ol iki 4 kıza vireler ve bir
ülü ataya vireler bu māl ülüşi aşı üç ülüden böle ∞ ve
- 83 bundavuk oğul kızları ikiden nice artuk 5 bolsalar māl iki ülüden
artuk mirāş virmeyeler kalanın ataya vireler eger bir er ölse ata
- 84 birle bir oğul 6 oğlı ve bir oğul kıızı kalsa māl on sekiz ülü kılalar
altıda bir ataya vireler ayruķı oğul oğlı ve oğul kıızı
- 85 aralarında 7 böle iki oğula ve bir kıza ve sağısın abā bābında
- 86 belürttük eger ata birle oğul oğlanları ve iki oğul kız 8 ları yā ar-
tuk kalsalar nice kim bolsa mālından altıda bir ataya vireler
- 87 ayruķı oğul oğlanları ve oğul kızları aralarında böle 9 iki oğlan-
lara bir kızlara eger ata birle er karındaş ve kız karındaş

- 88 kalsa māl kamu ataya bola ve qarındaşlara 10 hiç nese degmeye aning üçün kim bularing arasında hiç kelâne yok ve kelâne ol bolur kim aning oğlanları bolmasa

BĀB ATA ANA MĪRĀŞI

- 89 11 eger bir er yā urağut ölse atası birle anası kalsa mālın üç ülü
 90 kılalar iki ülü ataya 12 vireler ve bir ülü anaya vireler eger ata birle ana ve qarındaşlar kalsa anaya üç ülüden birin vireler
 91 iki ülüsün ataya 13 vireler ve qarındaşlara hiç nese virmeyeler eger ata ana ve bir oğul kalsa iki şeşyek ya'ni iki kez altıda bir
 92 14 ata anaya vireler ve ol üç ülüden bir bolur ve ayruķı oğula vireler
 93 ve oğlanlar nice kim öküş bolsalar ata ana birle 15 hükümleri buyuķ durur kim ayduķ eger ata ana birle bir kız kalsa māl yarusın
 94 kıza vireler altıda bir anaya vireler 16 ve ayruķın ataya vireler eger ata ana birle iki kız kalsa māl iki ülüşün kızlara vireler
 95 ve anaya altıda bir vireler 17 ve ayruķın ataya vireler ve bundavuķ kız ikiden nice artuķ bolsalar iki ülü māldan artuķ mīrāş dutmayalar
 96 18 eger ata ana birle oğul ve iki kız kalsa bir kez altıda bir
 97 ata birle anaya vireler ve ayruķın oğlanlar ve kızlar 19 aralarında ülüş kılalar degme oğula iki ve degme kıza bir eger ata ana birle
 98 oğul oğlı kalsa iki şeşyek ya'ni 20 iki kez altıda bir ataya anaya vireler ve ol üçde bir bolur ve ayruķın oğul oğluna vireler
 99 eger ata ana birle oğul 21 kıızı bir kalsa oğul kızına yaru māl vireler altıda bir anaya vireler ayruķın ataya vireler eger ata
 100 ana birle oğul 22 kıızı iki kalsa ol iki kızlara māldan iki ülüşün vireler altıda bir anaya vireler ayruķın ataya vireler ∞ ve bu
 101 23 ülü üçden kılalar ∞ ve bundavuķ kızlara nice kim ikiden artuķ
 102 bolsa māl iki ülüşinden artuķ virmeyeler eger 24 ata ana birle bir oğul oğlı ve bir oğul kıızı kalsa ataya anaya iki şeşyek ya'ni
 103 iki kez altıda bir vireler 25 ayruķın oğul birle kıza vireler iki oğula bir kıza ∞ ve ata ana birle iki oğul oğlı ve iki oğul
 104 kızları kalsa 26 ataya anaya iki şeşyek ya'ni iki kez altıda bir vireler ve ayruķ māl oğlanlara ve kızlara böle iki oğula bir kıza ∞

65 a 105 1 ve oğul oğlanları ve oğul kızları nice kim bolsalar hükümleri bundavuk durur kim yazduk

BĀB ATA ATASI VE ATA ANASI MĪRĀSLARI

- 106 2 eger er ölse ata atası bir ata anası kalsa ata anasına altıda bir vireler ve ayruk mālın ata atasına vireler
- 107 3 eger ata atası birle ata anası kalsa iki oğul kalsa ata atasına iki ve ata anasına şeşyek vireler ve ayrukın oğlanlara vireler
- 108 eger 4 ata atası ve ata anası birle bir kız kalsa kıza yaru māl vireler ve ata anasına altıda bir vireler ve ayrukın
- 109 5 atasına bireler eger ata atası ve ata anası birle iki
- 110 kız kalsa iki ülü maldan kızlara vireler ve ata anasına 6 altıda bir vireler ayrukın ata atasına vireler ve bu ülüş altıdan böle ∞ ve ata atası ve ata anası birle kız ikiden
- 111 7 nice artuk bolsa hükümleri buyuk durur kim yazduk eger ata atası ve ata anası birle bir kız ve bir oğul kalsa
- 112 8 iki şeşyek ata atasına ve ata anasına vireler ve ayrukın iki oğula ve bir kıza vireler eger ata atası ve ata anası
- 113 9 birle iki oğul iki kız kalsa ata atasına ve ata anasına iki şeşyek vireler ve ayruk māl oğul ve kız aralarında degme
- 114 10 oğula iki degme kıza bir vireler ∞ ata atası ve ata anası birle oğul kız ikiden nice artuk bolsalar hükümleri
- 115 bundavuk 11 durur kim yazduk eger ata atası ve ata anası birle bir kız ve bir oğul kalsa iki şeşyek ata atasına 12
- 116 ve ata anasına vireler ve ayrukın iki oğula ve bir kıza vireler
- 117 eger ata atası ve ata anası birle iki kız ve 13 iki oğul kalsa ata atasına ve ata anasına iki şeşyek vireler ve
- 118 ayruk māl oğul ve kız aralarında degme oğula 14 iki degme kıza bir vireler ∞ ata atası ve ata anası birle oğul kız
- 119 ikiden nice artuk kalsalar hükümleri bundavuk 15 durur kim yazduk eger ata atası ve ata anası birle bir oğul oğul
- 120 kalsa iki şeşyek ata atasına ve ata anasına 16 vireler ayruk māl

- oğul oğlma vireler eger ata atası ve ata anası birle iki oğul oğlı kalsa ata atasına ve ata anasına 17
- 121 iki şeşyek vireler ve ayruķ māl oğul oğlanlarına böle ∞ ata atası ve ata anası birle oğul oğlanları ikiden nice 18
- 122 artuķ bolsalar hükümleri bundavuķ bola kim yazduķ eger ata atası ve ata anası birle oğul kıızı kalsa iki şeşyek 19
- 123 ata atasına ve ata anasına vireler ve yaru māl oğul kıızına vireler ayruķ māl yana ata atasına vireler ∞ ata atası ve
- 124 20 ata anası birle iki oğul kıızı kalsa iki şeşyek ata atasına ve ata anasına vireler ∞ ve iki ülü māl iki oğul 21
- 125 kıızları < na > vireler ∞ ve ata atası ve ata anası birle oğul kıızları iki < den > nice artuķ bolsalar maldan iki
- 126 ülüden artuķ 22 virmeyeler ve hüküm bu durur kim yazduķ eger ata atası ve ata anası birle oğul oğlı ve bir oğul kıızı
- 127 kalsa 23 ata atasına ve ata anasına iki şeşyek vireler ve ayruķ māl oğul oğlma ve oğul kıızına vireler iki ülü oğula
- 128 bir kııza 24 eger ata atası ve ata anası birle iki oğul
- 129 oğlı ve iki oğul kıızı kalsa iki şeşyek ata atasına 25 ve ata anasına vireler ayruķ māl oğul oğlma ve oğul kıızına vireler⁵ للذكر مثل
- حظ الانثيين bundavuķ ata atası
- 130 26 ve ata anası birle oğul oğlanları ve kıızları ikiden nice artuķ bolsalar hükümleri buyuķ durur kim yazduķ ∞
- 65 b 131 1 eger ata atası ve ata anası birle er karındaş ve kıız
- 132 karındaş kalsa altıda bir ata anasına vireler 2 ve ayruķ māl dükelin ata atasına vireler ve karındaşlara neşe virmeyeler

BĀB URAĞUT BİRLE ‘AŞABALAR MİRĀŞLARI

- 133 3 eger bir er ölse urağutı birle ‘aşabası kalsa māl dörtte bir
- 134 urağuta vireler ayruķ mālın ‘aşabaya 4 vireler eger ‘aşaba bolmasa müsülmanlar beytelmāline vireler eger bir er ölse bir
- 135 yā iki yā üç 5 yā dört urağutı kalsa bir caharyek ve bir heştiyekden artuķ virmeyeler kamuları ortaķ bola ol bir 6

⁵ bk. not 2

- 136 caharyeke yā bir heṣtiyeye debdeng ülüṣ kılalar eger bir er ölse
 137 bir urağutı birle bir oğlı kalsa 7 urağutına heṣtiyek ya'ni sekizden
 bir vireler ayruķın oğula vireler eger urağut birle
 138 iki oğul kalsa 8 urağuta heṣtiyek vireler ayruķ māl oğlanlara vire-
 ler ∞ urağut birle oğul nice kalsa hükümleri bundavuķ durur
 139 9 kim yazduķ eger urağut birle bir kız kalsa urağuta heṣtiyek
 140 vireler ve yaru māl kızına vireler ve ayruķın 10 'aşabaya vireler
 eger urağut birle iki kız kalsa urağuta heṣtiyek vireler mālдан
 141 iki ülüsün kızlara vireler 11 ve ayruķın 'aşabaya vireler ∞ ve kız
 ikiden nice artuķ bolsa māl iki ülüsinden artuķ virmeyeler
 142 eger urağut 12 kalsa ve bir oğul oğlı kalsa urağuta heṣtiyek vireler
 ve ayruķ māl oğul oğluna vireler ∞ ve bundavuķ oğul
 143 oğlanları 13 nice öküṣ bolsa urağuta heṣtiyek vireler ve ayruķ
 144 māl oğul oğlanları arasında böle eger urağut birle oğul 14 kız kıl-
 sa urağuta heṣtiyek vireler oğul kızına yaru māl vireler ayruķın
 'aşabaya vireler eger urağut birle iki
 145 15 kız kalsa urağuta heṣtiyek vireler ve iki kıza iki ülü vireler
 146 ayruķın 'aşabaya vireler ∞ ve bundavuķ urağut birle 16 kız nice
 artuķ kalsa kızlara iki ülüden artuķ virmeyeler eger urağut birle
 147 bir oğul oğlı ve bir oğul kıızı 17 kalsa urağuta heṣtiyek vireler ve
 ayruķ māl oğul oğluna ve kıza böle⁶ للذكر مثل حظ الانثيين
 148 ve oğul oğlanları 18 ve oğul kızları nice kim öküṣ bolsa hükümleri
 bu durur

BĀB ER MĪRĀŞI URAĞUTINDAN

- 149 eger urağut ölse 19 eri kalsa yaru māl erine vireler ayruķın 'aşabaya
 vereler⁷ eger 'asabaya⁸ holmasa müsülmanlar
 150 beytelmāline 20 vireler eger er birle bir oğul kalsa erine
 151 caharyek vireler ayruķın oğula vireler eger 21 eri birle iki oğul kıl-
 sa erine dörtde bir vireler ve ayruķ māl oğlanlarına

⁶ bk. not 2.

⁷ hareke yanlıṣ mı konmuş? bk. dizin.

⁸ verme hali kelimenin bir parçası sanılmış olsa gerek. Veya teyze ve hala mı?

- 152 vireler dehdeng ∞ eri 22 birle oğul nice kim bolsalar hükümleri bundavuk bola eger eri birle bir kız kalsa erine dörtde
- 153 bir vireler 23 ve yaru māl kızına vireler ayruķın ‘asabaya
- 154 vireler eger er birle iki kız kalsa erine dörtde bir 24 vireler ve iki ülü iki kıza vireler kalanın ‘asabaya vireler ∞ ve
- 155 kız nice öküş < bolsa > māl iki ülüden 25 artuk virmeyeler eger er birle bir oğul ve bir kız kalsa erine dörtde bir vireler
- 156 ve kalanın oğula 26 kıza vireler⁹ للذكر مثل حظ الانثيين
- 66 a 157 eger urağutı ölse eri birle bir oğul oğlı kalsa 1 dörtde bir erine vireler ayruķın oğul oğlına vireler eger eri birle iki
- 158 oğul oğlı kalsa erine dörtde bir 2 vireler ayruķın oğul oğlanlarına vireler dehdeng nice kim oğul oğlanları bolsa
- 159 hükümleri bundavuk bola eger er birle 3 oğul kıızı bir kalsa erine dörtde bir vireler ve yaru māl oğul kızına vireler
- 160 ayruķın ‘asabaya vireler eger eri 4 birle iki oğul kıızı kalsa erine dörtde bir vireler¹⁰ iki ülü iki kızına vireler
- 161 ve ayruķın ‘asabaya vireler ∞ 5 ve nice kim oğul kıızı ikiden artuk bolsa iki ülüden artuk virmeyeler eger er birle oğul oğlı
- 162 ve oğul kıızı kalsa 6 erine dörtde bir vireler ayruķın oğula vi¹¹ kıza vireler iki oğula bir kıza ∞ nice kim oğul
- 163 oğlanları ve oğul kıızları 7 bolsa hükümleri bundavuk durur eger urağut ölse eri birle anası kalsa erine yaru māl vireler
- 164 anasına 8 üçde bir vireler ayruķın ‘asabaya vireler eger er
- 165 birle atası kalsa yaru māl erine vireler ve yaru atasına 9 vireler eger er birle ata ana kalsa erine yaru māl vireler ve üç ülüden
- 166 bir ülü atasına vireler ve ayruķın ataya 10 vireler ∞ eri birle bir oğul ve ana kalsa erine dörtde bir vireler ve altıda
- 167 bir anasına vireler ve ayruķın oğla vireler 11 eger eri birle ana ve iki oğul kalsa dörtde bir erine vireler ve altıda bir
- 168 anaya vireler ayruķın iki oğla 12 vireler ∞ nice kim oğlanlar bolsa ana birle hükümleri buyuk durur eger eri birle oğul kıızı

⁹ bk. not 2.

¹⁰ bk. not 7.

¹¹ ve hareke yanlış mı konmuş?

- 169 ve ana kalsa erine dörtde 13 bir vireler anaya altıda bir vireler yaru māl oğul kızına vireler ayruķın ʿaşabaya vireler
- 170 eger er birle iki 14 oğul kızını ve ana kalsa erine dörtde bir vireler anaya altıda bir vireler ve oğul kızlarına iki ülü vireler ∞
- 171 nice 15 kim kız ikiden artuķ bolsa iki ülüden artuķ virmeyeler
- 172 eger er birle ana oğul oğlı ve oğul kızını kalsa 16 erine dörtde bir vireler anaya altıda bir vireler ayruķın iki oğula bir kıza
- 173 vireler ∞ nice kim er birle ana ve oğul oğlanları 17 ve oğul kızları bolsa hükümleri buyuķ durur eger er birle ata ve
- 174 oğul kızını kalsa erine dörtde bir vireler yaru māl 18 kıza vireler kalanın ataya vireler eger er birle ata iki oğul kızını kalsa erine
- 175 dörtde bir vireler iki kıza iki 19 ülü vireler ayruķın ataya vireler ∞ bundavuķ oğul kızları nice kim artuķ bolsalar iki
- 176 ülüden artuķ virmeyeler eger 20 er birle ata ve bir oğul oğlı bir oğul kızını kalsa erine dörtde bir vireler atasına altıda bir
- 177 vireler ayruķın oğula 21 ve kıza vireler ∞ oğul oğlı ve oğul kızını ata ve er birle nice kim bolsalar hükümleri bundavuķ durur
- 178 kim yazduķ eger 22 er birle ata ana ve bir kız kalsa erine dörtde bir vireler ataya anaya iki şeyyek vireler yaru māl kıza
- 179 23 vireler ayruķ nese kalmaya ʿavul yöninde eger er birle ata ana
- 180 bir oğul ve bir kız kalsa erine caharyek 24 vireler ataya anaya iki şeyyek vireler kalanın iki oğula bir kıza vireler ∞
- 181 bundavuķ nice kim oğul kız 25 yā oğul oğlı oğul kızını ve er kalsa hükümleri buyuķ durur eger er ve ata anası ata atası ve oğul kalsa
- 182 26 dörtde bir erine vireler ata anasına ve ata atasına iki
- 66 b 183 şeyyek vireler ayruķ māl oğula vireler ∞ nice kim 1 oğul bolsa hükümleri bu durur eger er birle ata anası ve ata atası
- 184 ve bir kız kalsa erine dörtde 2 bir vireler ve kıza yaru māl vireler ve ata anasına ve ata atasına iki şeyyek vireler ʿavul
- 185 yöninden hīc 3 nese kalmaya eger er birle ata atası ve ata anası
- 186 iki kız kalsa erine dörtde bir vireler iki kıza 4 iki ülü vireler ata atasına ve ata anasına iki şeyyek vireler iki oğula
- 187 bir kıza vireler nese kalmaya eger 5 er birle ata atası ve ata anası bir oğul ve bir kız kalsa erine dörtde bir vireler

- 188 ata atasına ve ata anasına 6 iki kez altıda bir vireler bunda daği
‘avul yönünden nese kıalmaya eger er birle ata atası
- 189 ve ata anası ve oğul 7 oğlı kıalsa nice öküş bolsa hükümleri bu durur
eger er birle ata atası ve ata anası ve bir oğul kıızı
- 190 kıalsa erine 8 dörtde bir vireler ve ata atasına ve ata anasına iki kez
altıda bir vireler ve yaru māl oğul kıızına vireler ‘avul
- 191 9 yönünden¹² nese kıalmaya eger er birle ata atası ve ata
- 192 anası ve iki oğul kıızı kıalsa erine dörtde bir 10 vireler ata atasına
ve ata anasına iki kez altıda bir vireler ve iki ülü iki
- 193 kııza vireler eger er birle 11 ata atası ve ata anası oğul oğlı ve oğul
kıızı kıalsa erine dörtde bir vireler ata atasına ve ata
- 194 anasına iki şeşyek 12 vireler kıalanın iki oğula ve bir kııza vireler

BĀB OĞUL KIZLARI MİRĀSLARI

- 195 eger bir er ölse biroğlı¹³ kıızı kıalsa 13 ‘asabaya birer yaru māl kıızına
böle ve ayrukı ‘asabaya böle eger iki kıız kıalsa
- 196 ‘aşabaya¹⁴ birle māl iki ülüşi 14 iki kııza böle ve bir ülüşi ‘asabaya
böle ∞ ve bundavuk oğul kıızları nice öküş bolsalar
- 197 māl iki ülüden artuk virmeyeler 15 eger bir oğul oğlı ve bir oğul
kıızı kıalsa māl buların aralarında üç ülü böle iki ülü
- 198 oğula 16 ve bir kııza vireler eger bir gendü kıızı birle bir oğul kıızı
kıalsa māl yarusın gendü kıızına vireler altıda bir
- 199 17 oğul kıızına vireler kıalanın ‘aşabaya vireler eger bir gendü
- 200 kıızı birle iki oğul kıızı kıalsa yaru māl gendü 18 kıızına vireler ve
şeşyek iki oğul kıızına vireler kıalanın ‘aşabaya
- 201 vireler ∞ ve bundavuk oğul kıızı nice öküş 19 bolsa gendü kıızı var
yirde oğul kıızına bir şeşyekden artuk virmeyeler
- 202 eger gendü kıızı birle bir oğul 20 oğlı ve bir oğul kıızı kıalsa gendü
kıızına yaru māl vireler ayrukın oğul oğlı ve oğul kıızı

¹² یویننداً yazılışında bir yanışlık olmalı; bk. dizin.

¹³ برقول yazılışı çok dikkate değer: *oğul* kelimesinin ikinci hece ünlüsü yalnız kendisinden sonra bir ek geldiği zaman değil, kendisinden önceki kelime ile - meselâ burada *bir* - birleştiği zaman da dümektedir. bk. dizin.

¹⁴ bk. not 8.

- 203 arasında iki oğula ve bir 21 kıza vireler eger iki gendü kıızı birle iki
oğul kıızı kıalsa maldan iki ülü gendü kızına vireler ve
- 204 22 dörtde bir iki oğul kızına vireler ayrukın 'aşabaya vireler
- 205 eger iki gendü kıızı birle bir oğul kıızı ve bir 23 oğul oğlı kıalsa māl
iki ülüşin gendü kızına vireler ve ayrukı oğul kıızı
- 206 ve oğul oğlı aralarında böle iki 24 oğula ve bir kıza eger oğul kıızı
birle kız oğlı kıalsa māl yarusın oğul kızına vireler ve
- 207 kız oğlına nese 25 virmeyeler anıng için kim kızlar oğlanları de-
vilerhām bolurlar

BĀB ER KARINDAŞ VE KIZ KARINDAŞ MİRĀSLARI

- 208 26 bir er ölse ata ana bir er karındaşı ve bir kız karındaşı ve
- 67 a 209 bir oğlı kıalsa mālın dükel oğlına vireler eger 1 bir er ölse ata ana
bir er karındaşı birle kız karındaşı ata kıalsa mālın
- 210 kamu ataya vireler eger er karındaş 2 ve kız karındaş birle oğul
oğlı kıalsa mālın kamu oğul oğlına vireler ∞ ve bundavuk
- 211 oğul oğul oğlı birle 3 ve ata atası atası birle niceme kim ırak bolsalar
er karındaş ve kız karındaşlar hıc mirās bulmaya
- 212 4 eger bir er ölse bir ana ata biri er karındaşı kıalsa māl
- 213 dükelin ol er karındaşa vireler eger iki 5 er karındaşı kıalsa ata ana
biri māl dükeli bularıng aralarında böle debdeng ata
- 214 ana biri karındaşlar nice kim 6 hükümleri bundavuk bola eger bir
er ölse bir ana ata bir kız karındaşı kıalsa māl yarusın ol
- 215 kız karındaşa 7 vireler kalanın 'aşabaya vireler eger 'aşabaya¹⁵
- 216 bolmasa kalan mālın oluk kıza red kılalar eger bir 8 ata ana bir er
karındaşı birle ve bir ana bir er karındaşı kıalsa māl dükelin
- 217 ata ana bir er karındaşa 9 vireler ve ana birine nese degmeye
- 218 eger ata ana biri er karındaş birle ana biri kız karındaş 10 kıalsa
māl dükelin ata ana bir er karındaşa vireler ve ana birine nese
- 219 virmeyeler eger ata bir er karındaş 11 birle ve ana ata bir kız ka-
rındaş kıalsa māl yarusın ana ata bir kız karındaşa vireler
- 220 altıda 12 bir ata birle er karındaşa vireler ayrukın

¹⁵ bk. not 8.

- 221 'aşabaya vireler eger ana ata bir kız karındaş birle ve ata 13 bir kız karındaş ve er karındaş kılsa ata ana bir kız karındaşa yaru
- 222 māl vireler ve ayrukı ata bir kız 14 karındaşa ve er karındaşa böle iki ere bir kıza vireler eger iki ana ata bir kız karındaşlar
- 223 birle 15 ata bir er karındaş kılsa māl iki ülüsin iki ana ata biri kız karındaşa vireler ve ayrukın ata bir er karındaşa
- 224 16 vireler eger iki ana ata bir kız karındaş ve ata bir kız karındaş¹⁶ kılsa māl iki ülüşin ata ana bir kız karındaşa
- 225 vireler 17 ve ata bir kız karındaşlara hîç nese virmeyeler kılanın 'aşabaya vireler eger iki ana ata bir kız karındaşlar
- 226 18 ata bir er karındaş ve kız karındaş kılsa māl iki ülüşin ana
- 227 ata bir iki kız karındaşa vireler ve kılanın 19 ata bir er karındaşa ve kız karındaşa vireler¹⁷ للذكر مثل حظ الانثيين
- 228 eger ana ata bir er karındaş 20 birle ve ata bir er karındaş kılsa ata bir er karındaşa altıda bir vireler ayruķ māl ana ata
- 229 bir er karındaşa 21 vireler eger ana ata bir kız karındaş birle
- 230 ve ana bir er karındaş kılsa ana ata bir kız karındaşa 22 yaru māl vireler ve ana bir er karındaşa altıda bir vireler kılanın
- 231 'aşabaya vireler eger ana ata bir kız karındaş 23 birle ve ana bir kız karındaş kılsa ana ata bir kız karındaşa yaru māl vireler
- 232 ve ana bir kız karındaşa 24 altıda bir vireler ayrukın 'aşabaya vireler eger ana ata bir bir kız karındaş birle ve iki ana bir
- 233 25 kız karındaş kılsa ana ata bir kız karındaşa yaru māl vireler
- 234 ve iki ana bir kız karındaşlara üç 26 ülüden bir vireler kılanın 'aşabaya vireler eger ana ata bir iki kız karındaş
- 67 b 235 birle ana bir bir er karındaş kılsa 1 iki kez üçde bir iki ana ata bir kız karındaşlara vireler ve bir şeyek vi¹⁸ ana bir
- 236 er karındaşa 2 vireler kılanın 'aşabaya vireler eger iki
- 237 ana ata bir kız karındaşlar birle ve ana bir er karındaş 3 ve bir kız karındaş kılsa iki ana ata bir kız karındaşlara iki seyek

¹⁶ ve ... karındaş kısmını, bir okuyucu sayfanın kenarına yazarak metni tamamlamış.

¹⁷ bk. not 2.

¹⁸ bk. not 11.

- 238 vireler ve ana bir er 4 karındaş ve kız karındaşa bir seyek vireler ve
ol üç ülüden bir bolur kamu bu kıyās birle bolga
- 239 5 eger üç er karındaş müteferriķ kalsalar ana bir er karındaşa
- 240 altıda bir vireler ve ayrukın ana ata bir er 6 karındaşa vireler eger
kız karındaşlar kalsa müteferriķ ana ata bir kız karındaşa
- 241 yaru māl vireler ve bir 7 şeşyek ana bir kız karındaşa vireler ve bir
şeşyek daħi ata bir kız karındaşa vireler ayrukın
- 242 ‘aşabaya vireler 8 eger bir er ölse üç karındaşı müteferriķ
- 243 daħi üç kız karındaş müteferriķa kalsa māl üç 9 ülüden bir ülüsini
ana bir kız karındaş birle ve ata bir er karındaşa böle
- 244 debdeng ve ayruk māl ana 10 ata bir kız karındaş ve er karında
< şa > böle ∞ ve iki ülü er karındaşa ve bir kız karındaşa ∞
- 245 ve ata bir er karındaşa 11 ve kız karındaşa hıç nese virmeyeler

BĀB ER KARINDAŞLAR MİRĀŞLARI

- 246 eger bir er 12 ölse ata ana bir er karındaşı birle ana kalsa
- 247 māldan üçde bir anaya vireler ayrukın karındaşına 13 vireler eger
ana birle iki er karındaş kalsa anaya altıda bir vireler
- 248 ayruk māl iki er karındaşa 14 vireler ∞ er karındaşlar ikiden
- 249 nice artuķ bolsa hükümleri buyuķ durur kim ayduķ eger ana 15
birle ata ana bir bir kız karındaş kalsa anaya üçde bir vireler ve
yaru
- 250 māl kız karındaşına vireler ve 16 ayrukın ‘aşabaya vireler eger ana
birle iki ana ata bir kız karındaş kalsa anaya üçde bir vireler
- 251 17 ve iki ülü kız karındaşa vireler ve ayrukın ‘aşabaya vireler ∞
- 252 bundavuķ bola nice kim kız karındaşlar bolsa 18 eger ana birle ana
ata bir er karındaş ve kız karındaş kalsa altıda bir ana < ya >
- 253 vireler ayrukı karındaşlara 19 iki ere ve bir kız karındaşa ∞ nice
kim er karındaş ve kız karındaş bolsalar hükümleri bu durur eger
- 254 20 ana birle ve ana bir er karındaş kalsa üç ülüden bir anaya
- 255 vireler ve ana bir er karındaşa altıda bir vireler 21 ve ayrukın ‘aş-
abaya vireler eger ana birle bir ana bir kız karındaş kalsa üçde
- 256 bir anaya vireler ve 22 altıda bir kız karındaşa vireler ayrukın ‘aş-
abaya vireler eger ana birle ata ana bir kız karındaş ve bir

- 257 23 ana bir kız karındaş kalsa üçde bir anaya vireler ve ana bir kız
 258 karındaşa altıda bir vireler ve yaru māl ata 24 ana bir kız karındaşa
 vireler ayruķın ‘aşabaya vireler eger ana birle urağut
 259 ve ata ana bir er karındaş 25 kalsa māl dan üçde bir anaya vireler
 ve dörtde bir urağuta vireler ve ayruķ māl ‘aşabaya vireler ∞
 260 26 eger¹⁹ ana birle urağut ve bir ana ata bir kız karındaş kalsa
 68 a 261 kız karındaşa yaru māl vireler 1 urağuta dörtde bir vireler ve anaya
 262 üçde bir vireler ayruķ nese kalmaya ‘avul yöninden eger 2 ana birle
 urağut ve iki ana bir kız karındaş kalsa altıda bir anaya vireler
 263 ve dörtde bir urağuta 3 vireler ve iki kız karındaşa üçde bir vireler
 264 ve ayruķın ‘aşabaya vireler eger ana birle 4 urağut ve üç müteferri-
 ka kız karındaşlar kalsa dörtde bir urağuta vireler
 265 ve altıda bir anaya vireler 5 ana ata bir kız karındaşa yaru māl
 vireler ve ata bir kız karındaşa altıda bir vireler ve ana bir
 266 6 kız karındaşa dağı altıda bir vireler eger ana birle üç karındaş
 267 müteferriķ kalsa altıda bir anaya 7 vireler ayruķı ana ata bir er
 karındaşa vireler eger ana birle urağut üç er karındaş ve üç kız
 268 8 karındaş kalsa altıda bir anaya vireler üçde bir ana bir er
 269 karındaş ve kız karındaşa vireler ve 9 dörtde bir urağuta vireler
 ayruķın ata ana bir kız karındaş ve er karındaşa vireler ve bunda-
 vuk
 270 bola 10 nice kim bolsalar eger ana birle iki urağut ve ana ata
 271 bir iki kız karındaş kalsa anaya 11 altıda bir vireler ve dörtde bir
 urağuta vireler ve iki ana ata bir kız karındaşlara iki ülü
 272 vireler 12 ve iki ana bir kız karındaşlara üçden bir vireler

BĀB URAĞUT MĪRĀŞI

- 273 bir urağut 13 ölse ana birle eri ve üç müteferriķa kız karındaşı
 274 kalsa erine yaru māl vireler altıda bir anaya 14 vireler ve yaru māl
 ata ana bir kız karındaşa vireler ve altıda bir ana bir kız
 275 karındaşa vireler 15 ve ata bir kız karındaşa dağı altıda bir
 276 vireler eger er bir ana ve üç karındaş müteferriķ kalsa 16 erine yaru
 māl vireler altıda bir anaya vireler ve altıda bir ana bir

¹⁹ eger’in üstünde ‘avul kelimesi okunmaktadır.

- 277 er karındaşa vireler ve ayrukın 17 ata bir er karındaşa vireler eger er birle ata ve ana bir er karındaşlar ve iki ana bir < er >
- 278 karındaş 18 kalsa erine yaru māl vireler altıda bir ataya
- 279 vireler ve üçde bir degme ana bir er karındaşa vireler 19 ayrukın ata ana bir er karındaşa vireler eger er birle ana ve iki ana ata bir²⁰
- 280 kız karındaşlar ve iki ana bir 20 kız karındaşlar kalsa yaru māl erine vireler altıda bir anaya vireler iki seyek ata ana bir iki
- 281 21 kız karındaşa vireler ve bir seyek ana bir iki kız karındaşa
- 282 vireler eger eri birle ana ve ata ana bir 22 iki kız karındaş ve iki ata bir kız karındaş ve ata bir bir er karındaş ve bir kız
- 283 karındaş kalsa ∞ 23 altıda bir anaya vireler ve yaru māl erine
- 284 vireler iki ülü iki ata ana bir kız karındaşa vireler ve üçde 24 bir iki ata bir kız karındaşa vireler ve ata bir er karındaş ve
- 285 kız karındaşa hīç nese virmeyeler 25 eger bir er ölse urağut birle üç müteferrika kız karındaş ve bir kız kalsa sekizde bir
- 286 urağuta 26 vireler ve yaru māl kızına ve ayruk māl ana bir kız karındaşa vireler eger urağut birle bir kız
- 68 b 287 1 kalsa ve üç müteferriğ er karındaşı kalsa sekizde bir urağuta
- 288 vireler ve yaru māl kızına vireler ve ayrukın 2 ata ana bir er karındaşa vireler eger urağut ölse eri birle kızını ve üç müteferrika
- 289 kız karındaşı 3 kalsa dörtde bir erine vireler ve yaru māl kızına
- 290 vireler ayrukın ata ana bir er karındaş ve kız karındaşa 4 vireler eger er bir üç kızını üç er karındaş müteferriğ kalsalar büyük kıyās
- 291 birle ülüş kılalar eger 5 urağut ölse gendü kızını kalsa ve bir oğul kızını birle üç er karındaş müteferriğ ve üç müteferrika kız
- 292 6 karındaşlar kalsa yaru māl gendü kızına vireler altıda bir oğul
- 293 kızına vireler kalanın ata ana bir er 7 karındaş ve kız karındaşa vireler²¹ *للكر مثل حظ الانثين* eger kızını birle ata bir
- 294 er karındaşı 8 kalsa yaru māl kızına degir kalanın 'aşabaya²²

²⁰ ata kelimesi üste eklenmiş, silik olup zor okunuyor; aşağısındaki *iki seyek ata ana...* cümlesine bakarak *ata ana* şeklinde de düşünülebilir.

²¹ bk. not 2.

²² sahife kenarına, 'aşaba kelimesinin bir açıklaması eklenmiş: *ve ata karındaşı 'aşaba bolur.*

- 295 vireler eger oğul kıızı birle iki ana bir er qarındaş 9 qalsa yaru māl oğul kıızına vireler ayruqın ‘asabaya vireler eger er
 296 qarındaş birle ata atası 10 qalsa māl dükelin ata atasına vireler
 297 ittifaq bir eger ata bir kıız qarındaş birle ata 11 atası qalsa māl dükelin ata atasına vireler

BĀB ‘AŞABALAR MİRĀŞI

- 298 bir er ölse 12 bir ana bir er qarındaşı birle ata qarındaşı qalsa
 299 ana bir er qarındaşına altıda bir vireler ve 13 ayruqın ata qarındaşına vireler eger ol ata qarındaşı ata birle ata ana bir
 300 bolsa eger 14 iki ana bir er qarındaş birle ata er qarındaşı qalsa
 301 iki ana bir er qarındaşlara üç ülüden 15 bir vireler ayruqın ‘aşabaya vireler eger bir kıız birle üç ata qarındaşı müteferriq qalsa
 302 16 kıızına yaru māl vireler qalanın ata ana bir ata qarındaşına vireler
 303 eger ata birle ata atası qalsa 17 māl kamu ataya vireler ata atasına
 304 nese virmeyeler eger ata birle er qarındaşı qalsa māl kamu 18 ataya vireler eger ata bir er qarındaş birle ana ata bir er
 305 qarındaş oğlı qalsa māl kamu 19 ata bir er qarındaşa vireler eger ata ana bir er qarındaş oğlı birle ata bir er qarındaş oğlı
 306 20 qalsa māl kamu ata ana bir er qarındaş oğlına vireler eger
 307 ata ana bir er qarındaş oğlıning 21 oğlı birle ata ana bir er qarındaşı qalsa māl kamu ata ana bir er qarındaş oğlına vireler
 308 niceme kim 22 iraq bolsa eger bir er ölse üç ata er qarındaşı
 309 müteferriq qalsa māl kamu ata ana bir ata 23 qarındaşına vireler eger ata ana bir ata qarındaşı oğlı birle ana bir ata er qarındaşı
 310 qalsa 24 māl kamu ata ana bir er qarındaşı oğlına vireler eger
 311 ata er qarındaşı oğlı birle mevlāy ya‘ni 25 azad kılan çalap qalsa māl kamu ata er qarındaşı oğlına vireler niceme iraq bolsa
 312 eger bir kıız 26 birle azad kılan qalsa yaru māl kıızına vireler
 69 a 313 yaru çalaba vireler ∞ bu ol vaqt bola kim yaqınında 1 ‘aşabası bolmasa eger bir er ölse iki ata er qarındaşı oğlı qalsa māl kamu
 314 ol er qarındaşı 2 oğlanlarına debdeng

BĀB ANA ANALARI MİRĀSLARI

- 315 eger bir er ölse ana birle 3 ana anası ƙalsa üçde bir anaya vireler ayruƙ māl ‘aşabaya vireler ∞ ana birle ata anası ƙalsa
- 316 cevābı 4 (b) u durur kim yazduƙ eger bir er ölse ata birle ana anası
- 317 ƙalsa altıda bir ana anasına vireler ayruƙın ataya 5 vireler ∞ ve ‘abdullah bin ‘abbās ayur ana anasına üçde bir vireler ayruƙın
- 318 ataya vireler eger ata birle ata 6 anası ƙalsa māl ƙamu ataya vireler ata anasına hīç nese degmeye kim gendü oƙlı diri bolsa
- 319 dūkel ‘ulemālar 7 ƙavlinde meger ‘abdullah bin mes‘ūd aydur
- 320 ata anasına altıda bir vireler ayruƙın ataya vireler 8 eger bir er ölse ana anası birle ‘aşabaya ƙalsa altıda bir ana anasına
- 321 vireler ayruƙın ‘aşabaya vireler 9 ve ‘abdullah bin ‘abbās aydur ana anasına üçde bir vireler ayruƙın ‘aşabaya vireler ∞ ve
- 322 bundavuƙ ana anası 10 birle ana atası ƙalsa altıda bir bu ikileri aralarında böle ayruƙın ‘aşabaya vireler ∞ ve ‘abdullah bin
- 323 ‘abbās dan 11 رضى الله عنه rivāyet ƙılurlar kim üçden bir ana anasına vireler ayruƙın ‘aşabaya vireler ve ata atasına
- 324 hīç nese 12 virmeyeler eger bir er ölse ata atasının anası
- 325 birle anasının anası ƙalsa māl altıda bir buların 13 aralarında böle debdeng ayruƙın ‘aşabaya vireler ve ‘abdullah bin ‘abbās
- 326 ƙavlinde eger bir er ölse ana anası birle 14 ata atasının anası ƙalsa altıda bir ana anasına vireler ve ata atası anasına hīç
- 327 nese virmeyeler 15 eger bir er ölse iki ata anasının anası birle
- 328 iki ana anasının anası ƙalsa altıda bir iki 16 atalar analarına böle debdeng ve ayruƙı ‘aşabaya böle ve ‘abdullah bin mes‘ūd
- 329 ƙavlinde altıda bir ata anaları ve bir 17 ana anası aralarında böle debdeng eger bir er ölse iki cada atasının ve iki cada
- 330 18 anasının ƙalsa altıda bir ata cadalarına böle ayruƙın
- 331 ‘aşabaya vireler eger bir er 19 ölse anın 20 iki cadası birle
- 332 anasının ve atasının iki cadaları ƙalsa māl 20 altıda bir ananın cadasına vireler ayruƙın ‘aşabaya vireler eger bir er ölse
- 333 anın 21 ana anasının iki cadası ƙalsa altıda bir anın ana
- 334 anasına vireler ayruƙın ‘aşabaya 22 vireler eger ana anası birle

- 335 atanın iki kadası kalsa ana anasına altıda bir vireler 23 ayrıkın
 'aşabaya vireler eger ana anası birle ananın iki kadası kalsa
 336 altıda bir 24 ana anasına vireler ayrıkın 'aşabaya vireler eger
 337 bir er ölse iki ata kadası birle ananın 25 iki kadası kalsa iki ana ka-
 dasına altıda bir vireler ayrıkın 'aşabaya vireler ∞ 'alî ve zeyd
 338 26 kavlinde bu meseleler cevâbı bu durur kim ayduk ∞ ama 'ab-
 dullah bin mes'ûd kavlinde

69b 339 1 BÂB URAĞUT VE ER KARINDAŞ VE KIZ
 KARINDAŞ VE ATA ATASI MİRÂŞLARI ∞

- 340 eger bir er ölse urağut birle ata atası ve 2 ata ana bir er karındaş
 kalsa urağuta dörtde bir vireler ayrıkın ata atasına vireler ∞ ve
 341 bundavuk 3 ata ana bir iki er karındaşlar hükümleri bundavuk
 342 durur ∞ ve ata ana bir kız karındaşlar daği ata atası 4 birle mesele-
 leri bundavuk durur ∞ ana mîrâsı çıkısa kalan mâl ata
 343 atasına ve anasına böle ve karındaşlar 5 buların birle mîrâş bul-
 mayalar

BÂB URAĞUT VE ER KARINDAŞ VE KIZ
 KARINDAŞ MİRÂŞLARI

- 344 eger 6 bir er ölse urağutı birle anası ve ata atası ve ana bir er
 345 karındaşı kalsa urağuta dörtde bir vireler 7 ve anaya üçde bir vire-
 ler ayrıkın ata atasına vireler eger iki er karındaş ve
 346 urağut ana 8 ve ata atası kalsa altıda bir anaya vireler ve dörtde
 347 bir urağuta vireler ve ayrıkı ata atasına böle ∞ nice 9 öküş er ka-
 rındaş bolsalar hükümleri bundavuk bola ∞ urağut ve ata atası
 348 ve er karındaşlar nice kim 10 bolsalar ata atası birle hiç mîrâş bul-
 mayalar abū yūsuf kavlinde رحة الله عليه
 349 BÂB urağut ölse eri birle 11 er karındaş ve kız karındaş ve ata atası
 kalsa erine yaru mâl vireler ve kalanın ata atasına
 350 12 vireler bu hüküm daği ilkiniki bâb meselesi gibi durur hiç hilâf
 yok

- 351 BĀB er ölse kız birle er qarındaşlar 13 ve ata atası qalsa māl yaru-
sın kızına vireler ayruqın ata atasına vireler ve bundavuq
- 352 eger kız qalsa 14 yā iki yā üç yā artuq qarındaş qalsa ata atası
- 353 birle hükümleri buyuq durur er qarındaş ve kız 15 qarındaşlar yā²³
ata atası birle mīrāş dutmayalar abū hanīfe qavlinde
- 354 BĀB eger bir er ölse anası 16 ve kız qarındaşı ve er qarındaşı ve
ata atası ve kızını qalsa anasına üçde bir vireler yaru māl kızına
- 355 vireler 17 ve kalanın ata atasına vireler eger kızını birle iki er
- 356 qarındaş ve ana ve ata atası qalsa kızına yaru 18 māl vireler altıda
bir anaya vireler ayruqın ata atasına vireler ve bundavuq
- 357 bola üç er qarındaş ve kız 19 qarındaşlar ata atası ve kız birle mī-
rāş bulmayalar abū hanīfe qavlinde

BĀB ER QARINDAŞ QIZLARI GENDÜ QIZLARI MİRĀŞLARI

- 358 eger bir er ölse bir ata ana er qarındaş ve kız qarındaş birle üç
- 359 müteferriq er 21 qarındaşlar kızları qalsa abū hanīfe qavlinde māl
dükeli ana ata bir er qarındaş kızını ve ata ana bir kız
- 360 qarındaş 22 aralarında böle²⁴ للذکر مثل حظ الانثیین
- 361 eger üç müteferriqa kız qarındaş kızları qalsa ve gendü kızını 23 kızını
qalsa māl kamu gendü kızını kızına böle dükeli ülemalar qavlinde
- 362 bundavuq bola kız kızını birle üç er qarındaş 24 müteferriq kızları
qalsa cevābı buyuq bola eger er qarındaşı kızını birle üç
- 363 ata kız qarındaşları 25 müteferriqa qalsa māl kamu er qarındaşına
vireler dükeli ülemalar qavlinde

BĀB KIZ OĞLANLARI VE QIZLARI MİRĀŞLARI

- 364 26 eger bir er ölse kızını kızını qalsa māl dükeli anıng bola eger kız
70 a 365 oğlı qalsa māl dükeli anıng bola eger 1 kız kızını birle dağı bir kızını-
ning kızını qalsa māl kamu kız kızına vireler andan ötrü kim ol

²³ sayfa kenarında: kız birle okunuyor.

²⁴ bk. bot 2.

- 366 bir derece yakınrak 2 durur eger kız kıızı birle dağı bir kızınıng oğlı
 ƙalsa māl bularıng arasında böle²⁵ للذکر مثل حظ الانثیین
- 367 3 eger bir kız dağı bir kıızı oğlı ve dağı bir oğlıng kıızı ƙalsa
- 368 abū yūsuf ƙavlinde māl bularıng 4 arasında böle²⁶ للذکر مثل
 حظ الانثیین ve muħammed ƙavlinde yaru māl
- 369 kız oğlıng kıızına böle ve yaru māl 5 kız kıızına ve kız kıızı oğlına
 böle²⁷ للذکر مثل حظ الانثیین eger kız oğlı ƙalsa
- 370 māl dükel anga böle 6 eger kız kıızı birle kızınıng kızınıng kıızı
- 371 bolsa māl ƙamu kız kıızına böle eger üç kızları ƙalsa 7 biri birinden
 asrarak māl ƙamudan yakınıraka böle eger kız kıızınıng kıızı
- 372 birle kız kıızı kıızı kıızınıng 8 oğlı ƙalsa abū yūsuf ƙavlinde māl bula-
 rınıng arasında böle²⁸ للذکر مثل حظ الانثیین eger kız
- 373 kızınıng kıızı 9 ƙalsa ve kız kıızı kıızınıng oğlı birle dağı bir
- 374 kız kıızınıng oğlı ve dağı bir kız kıızı kıızı kıızı kıızınıng 10 oğlı ve üç
 kız ƙalsa abū yūsuf ƙavlinde māl bularıng arasında böle
- 375²⁹ للذکر مثل حظ الانثیین eger ata ana 11 bir er ƙarındaş birle ata
 bir er ƙarındaş kıızı ve dağı ana bir er ƙarındaş kıızı ƙalsa
- 376 māl ƙamu ata bir er 12 ƙarındaşa böle eger ata ana bir er ƙarındaşı
- 377 kıızı birle ata bir er ƙarındaş kıızı ƙalsa māl ƙamu ata 13 bir er ƙa-
 rındaş kıızına böle dükel ulemalar ƙavlinde eger ana ata bir
- 378 er ƙarındaş kıızı birle ana bir kıızı 14 ƙalsa abū yūsuf ƙavlinde māl
 ƙamu ana ata bir er ƙarındaş kıızına böle eger bir er ölse üç
- 379 kız ƙarındaşı 15 kızları müteferriƙa ƙalsalar māl ƙamu ana ata bir
- 380 kız ƙarındaş kıızına böle eger kız ƙarındaş oğlı birle 16 er ƙarındaş
 kıızı ƙalsa abū yūsuf ƙavlinde māl bularıng arasında böle
- 381³⁰ للذکر مثل حظ الانثیین eger 17 kız ƙarındaşınıng iki oğlı birle er
 ƙarındaşınıng iki kıızı ƙalsa abū yūsuf ƙavlinde māl bularıng
- 382 arasında 18 biş ülü böle degme oğula iki ve kııza bir vireler
- 383 eger er ƙarındaşınıng iki kıızı ƙalsa kız ƙarındaşı 19 oğlı birle abū
 yūsuf ƙavlinde māl bularıng arasında dört ülü böle ođula iki

²⁵ - ³⁰ bk. not 2.

- 384 kıza bir eger ata ana 20 bir kız karındaşının kızını birle ana bir kız
karındaş kızını ve ata bir er karındaş kızını kalsa abū yūsuf
385 kavlinde 21 māl ata ana bir kız karındaş kızına yarulaşu eger
386 üç müteferriḳ er karındaşı kalsa ve üç müteferriḳa 22 kız karındaş
kızları kalsa abū yūsuf kavlinde māl ata ana bir kız karındaşlar
387 kızları ve ata ana bir er karındaş 23 kızları arasında böle³¹
للذکر مثل حظ الانثیین müteferriḳa kız karındaşlar kızları kalsa
388 degme biri birle 24 kız kızını oğlı arasında³² للذکر مثل حظ الانثیین

BĀB ATA KIZ KARINDAŞI VE ANA KARINDAŞI MİRĀŞLARI

- 389 25 eger bir er ölse ata kız karındaşı birle ana kız karındaşı
390 kalsa māl buların aralarında üç ülü böle ata kız karındaşına
26 iki ülü ve ana kız karındaşına bir ülü böle eger ata er³³
70 b 391 karındaşı ve kız karındaşı kalsa 1 iki seyek ata er karındaşına böle
ve üçde bir ana er karındaşı birle kız karındaşına böle
392 للذکر مثل حظ الانثیین³⁴ 2 eger ataları anaları bir bolsa eger
393 er karındaşı ata ana bir ve kız karındaşı 3 ana bir bolsa māl kamu
ata ana birine böle bizim imāmlar kavlinde eger bir er ölse
394 ata ana bir ata 4 kız karındaşı birle ana bir ana kız karındaşı
395 kalsa cevāb büyük durur kim yazduḳ eger ata ana 5 bir ata kız
karındaşı birle ata bir ata kız karındaşı kalsa māl kamu ata ana
396 bir ata kız karındaşına 6 böle andavuk eger ana bir ata kız
397 karındaşı kalsa eger kız kızını kızını birle 7 üç müteferriḳ kız³⁵ karındaş
kızları kalsa ve üç müteferriḳ ata kız karındaşları kalsa
398 māl kamu 8 kız kızına böle bizim imāmlar kavlinde

BĀB KĀFİRLER MİRĀŞLARI

- 399 eger bir tersā ölse bir 9 müsülman oğlı birle bir tersā oğlı kalsa māl
kamusın tersā oğlına vireler ve müsülman oğlına hīç nese

³³ 31-32-34 bk. not 2.

³⁴ aslında yanlışlıkla kız yazılmış.

³⁵ aslında müteferriḳız biçiminde yazılmış.

- 400 10 virmeyeler eger bir müsülman ölse müselmen oğlu birle tersā
 401 oğlu kalsa māl kamu müselman oğluna 11 vireler ve tersā oğluna
 hiç nese virmeyeler eger bir gebür ölse bir müselman oğlu birle bir
 402 12 gebür ve bir tersā ve bir cuhūd oğlanları kalsa māl kamu ol
 403 gebür tersā ve cuhūd oğlanları 13 aralarında böle müselman oğluna
 hiç nese virmeyeler eger bir cuhūd ölse bir cuhūd bir tersā ve
 404 mürtet ve bir müsülman oğlanları kalsa māl kamu cuhūd tersā
 405 oğlanları aralarında böle ve ayruklarına 15 nese virmeyeler eger
 bir mürted ölse bir mürted oğlu birle bir gebür bir cuhūd ve bir
 406 müsülman er 16 qarındaşı kalsa māl kamu er qarındaşına vireler
 407 ayruğına hiç nese virmeyeler eger bir gebür 17 gendü anasın ura-
 ğutlansa andan bir oğlan doğsa ve gebür ölse altıda bir anaya
 408 vireler ve ayruğ 18 māl er qarındaşına böle ve bundavuk bir
 408 gebür gendü kızın urağutlansa andan bir oğlan doğsa 19 ve gebür
 ölse yaru māl kızına vireler ayruğın aşabaya vireler
 410 BĀB ‘avul bilmiş gerek kim kanķı farīze 20 kim aşı dörtten bol-
 sa ‘avul kılmayalar ve ne farīze kim aşı sekizden çıkşa anı
 411 daħi ‘avul 21 kılmayalar ∞ ve ne farīze aşı altıdan çıkşa
 412 anı ‘avul kıllalar tā ona degin ve ne farīze 22 kim on ikiden çıkşa
 anı ‘avul kıllalar on üçe on bişe on yidiye degin ∞ ve
 413 ne farīze kim aşı 23 yigirmi dörtten bolsa anı yigirmi yidiye
 414 degin ‘avul kıllalar ve bundan artuk egsük ‘avul 24 kılmayalar ve
 bununğ tefsiri anda bolur kim bir urağut ölse eri birle bir kız
 415 qarındaş(ı) 25 ata ana bir ve bir ana bir kız qarındaşı kalsa erine
 yaru māl vireler altıda bir ana bir kız (qarında)şına
 416 26 vireler ve yaru māl ata ana bir kız qarındaşa vireler mesele altı
 tir bolur bir /...
 62 a 417 1 ‘avul kıllalar ve bir tir ‘avul bola eger eri ve iki ata ana bir
 418 kız qarındaşı birle ve bir ana 2 bir kız qarındaşı kalsa bununğ daħi
 aşı altıdan bola yaru māl erine böle ve üçde < bir > ata ana
 419 bir kız 3 qarındaşa vireler ve altıda bir ana bir kız qarındaşa
 420 vireler bunda ‘avul gerek eger eri 4 birle iki ata ana bir kız qarın-
 daşı daħi iki ana bir kız qarındaşı kalsa bununğ aşı
 421 daħi 5 altıdan bola yaru māl erine böle ve iki ülü ata ana bir

- 422 kız karındaşa böle ve üçde bir ana bir 6 iki kız karındaşa böle üç
tir 'avul kılalar eger bir urağut ölse eri birle ana ve bir
423 ata 7 (ana) bir kız karındaş ve iki ana bir kız karındaşlar
424 kalsa bu mesele daği altıdan bola dört 8 tir 'avul bola eger eri birle
iki kız ve anası kalsa bunung aşı on ikiden bola degme
425 9 kıza üçden bir vireler ve altıda bir anaya vireler ve dörtde
426 bir erine vireler bir tir 'avul kılalar 10 eger urağut ölse ata birle iki
kız ve eri kalsa bunung daği aşı on ikiden üç 'avul
427 11 kılalar

BĀB ol sağışlar kim zarp kılurlar bir türlü bolsa ∞ bir

- 428 er ölse ana birle ata bir 12 oğlu ve bir kıızı kalsa üçi altıya urmuş on-
sekiz bola altı anaya ve ataya böle degmesine üç on
429 13 iki kıla sekiz oğula ve dört kıza eger ata ana bir iki oğul
430 iki kız kalsa iki şeyyek 14 anaya vireler kalanı oğlanları ve kızları
aralarında böle³⁶ للذكر مثل حظ الأنثيين eger altıdan
431 15 rāst gelmese altını altıya urmuş gerek tā otuz altı bola ataya
432 anaya on iki vireler degme 16 birini on ikiye urmuş gerek tā iki yüz
yigirmi sekiz bola ataya anaya iki şeyyek böle degme
433 17 birine otuz sekiz böle ve erine dörtde bir altı yidi bu degme
434 oğula on dört ve degme kıza yidişer 18 böle eger bir er ölse urağutu
birle ana ata ve altı oğul ve toğuz kıızı kalsa anaya ataya
435 19 iki şeyyek böle ve urağuta heştyek ve degme oğla iki bahir degme
kıza bir bahir böle
436 20 BĀB ol ülüşler kim zarp ve kesib andan iki dürlü bolur bir
437 er ölse biş ana ata 21 bir kız karındaşı ve altı ana bir kız
438 karındaşı kalsa farīze aşı üçden bola ana 22 ata bir kız karındaşlara
iki tir böle ve ana birine bir tir böle ∞ bularıng
439 ülüleri rāst 23 gelmes bişi altıya urmuş gerek tā otuz bola
440 bularıng başları sağışın bula ve farīze 24 aşına urmuş gerek tā doğ-
san bola ana ata bir kız karındaşlara iki tir böle otuza
441 urmuş 25 gerek tā altmış bola degme birine bulardan on iki böle

³⁶ bk. not 2.

- 442 ve ana bir kız karındaşlara otuz bölür 26 degme birine altı böle
eger biş ana ata bir kız karındaşları birle yidi ana bir kız
- 62 b 443 karındaşı kalsa³⁷ 1 farîze aşlı altıdan bola ana ata bir
- 444 kız karındaşlar dört tir bula biş kişi arasında rāst 2 gelmes ana bir
kız karındaşlara iki bölür yidi kişi arasında rāst gelmes
- 445 ve üç ata 3 anaları kalsa bir tir daği 'avul kılar ve bir tir
- 446 daği üç kişi arasında rāst gelmes buların 4 başları sağışları birle
kātmiş gerek biş toğuza uralar tā otuz biş³⁸ bola ve üç
- 447 5 ata anaları sağışlarına ursa toksan bolur yine buların
- 448 başları sağışın farîze aşlına 6 ursa 'avul kıllalar yidi yüz
- 449 otuz biş buların aralarında zarb kılgıl eger biş 7 ana ata bir ve to-
kuz ana bir kız karındaş ve üç ata anaları ve dört urağut
- 450 kalsa farîze 8⁴ aşlı on ikiden bolur biş kıza 'avul kılmış
- 451 gerek tā on yidi tir bola ana ata bir kız karındaş(lara) 9 sekiz tir
bölür ve sekiz tir biş kişi arasında rāst gelmes ve ana bir kız karın-
daşlara dört 10 tir böle yidi kişi aralarında rāst gelmes andavuk
kılmış gerek kim yād kılduk
- 453 BĀB sağışlar aşlı 11 bilgil kim ne farîze anda üçde bir bolsa
- 454 yā ikide bir bolsa anın aşlı üçden bolur ∞ ve ne farîze 12 kim anda
dörtde bir bolsa anın aşlı dörtten bolur ∞ ve ne farîze kim
- 455 altıda bir yā iki kez 13 altıda bir bolsa anın aşlı altıdan
- 456 bolur ∞ ne farîze kim anda sekizde bir bolsa anın aşlı 14 sekizden
bolur ∞ ve ne farîze kim anda üçde bir yā dörtde bir yā iki kez
- 457 üçde bir yā dörtde 15 bir bolsa anın aşlı on ikiden bola ∞
- 458 ve ne farîze kim anda üçde bir yā sekizde bir yā iki 16 kez üçde bir
ve sekizde bir bolsa anın aşlı yigirmi dörtten bola ∞
- 459 bunun 'avulı anda bola kim 17 bir er ölse bir kıızı birle 'aşaba kalsa
yaru māl kızına böle ve ayrukı 'asabaya böle eger kız
- 460 18 karındaşı birle 'aşaba kalsa bundavuk bola eger urağut ölse
- 461 eri birle 'aşaba kalsa ∞ 19 yā bir er ölse ana birle 'aşaba kalsa ana-
ya üçde bir böle ayrukı 'aşabalara böle eger bir er
- 462 20 ölse urağut birle 'aşaba kalsa urağuta dörtde bir böle ayrukı

³⁷ kalsa kelimesi sayfanın kenarına, ters yazılmış.

³⁸ $5 \times 9 = 45$ olması gerekir! Yoksa okunuşta bir yanlışlık mı var?

- 463 'aşabaya böle eger ana birle 21 oğul qalsa altıda bir anaya böle ayrukı oğula böle ve bundavuk eger ana ata ve oğul qalsa
- 464 22 eger ana ata birle ana ata bir kız qarındaş qalsa bu sağışlar
- 465 aşı kamu altıdan 23 bolur eger urağut qalsa ve oğul anıng aşı
- 466 sekizden bolur ∞ ve bundavuk eger urağut 24 birle kız qalsa eger
- 467 ana birle urağut qalsa ve 'aşaba anıng aşı on ikiden 25 bolur eger urağut birle iki ana ata bir kız qarındaş ve 'aşaba qalsa
- 468 urağuta 26 cahar yek böle ve iki ülü kız qarındaşa bölür ve
- 63 a 469 ayruqm 'aşabalara bölür ∞ 1 eger bir er ölse urağutu birle
- 470 anası ve oğlı qalsa urağuta sekizde bir böle ve anaya 2 altıda bir böle ve ayruqm oğlına vireler eger urağut birle iki kız ve 'aşaba
- 471 qalsa iki seyek 3 iki kıza vireler ve urağuta cahār yek ve ayruqm 'aşabaya vireler
- 472 BĀB farīze hikāyeti 4 bilmiş gerekim bir er ölse tereketi
- 473 dört yönden daşdın bolmaya kefen ve borç vaşıyyet 5 ve mīrāş ∞ ilkin kefenden başlayalar andan songra borcın vireler ve bu ikiden
- 474 kalan vaşıyyetin 6 güderleyeler māl üç ülüki birinden andan
- 475 songra mīrāş kıllalar ve likin mīrāş dört 7 yönden daşdın bolmaya farīze idilerinden ve 'aşabalardan devilerhām ve müsülmanlar
- 476 beytelmälinden 8 velikin ilk farīze idilerinden başlaya
- 477 aşnu bularıng ülülerinden tamām vireler 9 bulardan kalanı 'aşabaya vireler eger 'aşaba bolmasa farīze idilerine red kıllalar ülüşlü
- 478 10 ülüşi dengince red kıla meger ere ve urağuta andan ötrü kim
- 479 bular biri birine yad dururlar bular 11 gendü haqların ala ve aradan savulalar ve bu 'alī kavli durur velikin zeyd bin sābit
- 480 12 kavlinde farīze idilerinden kalan māl beytelmāle vireler
- 481 ve bulara red kılmayalar ve devilerhāma 13 hīç nese virmeyeler ve 'abdullah bin mes'ūd red görmes dört gürüh birle oğulı
- 482 14 kıızı andan doğduğı kıızı birle ikinç ata bir kız qarındaşı ve
- 483 ana bir kız qarındaş birle 15 ve üçünç ata bir er qarındaş ve
- 484 kız qarındaş yā ana dördinç ata anasından ve ol kim 16 farīze idilerinden bolur ∞ meger kim er ve urağut bilmiş gerek red bir
- 485 tirde bolur 17 ve iki tire ve üç tire bölür ve dört tire bölür ve biş tire bölür andan artuq geçmez ∞

- 486 18 BĀB ‘aşabaları bilmek bilmiş gerekim yakınırak ‘aşaba oğul
487 bolur 19 basa oğul oğlı nicekim asra bolsa eger kızlar daği
488 bar bolsa ‘aşaba bolur ∞ basa 20 ata bolur andan basa ata atası
489 nicekim yukaru bolsa ∞ basa ana ata bir er qarındaş 21 ∞ basa ata
bir er qarındaş ve kız qarındaşlar bu kamu ‘aşaba bolur ∞
490 ve ana ata bir kız 22 qarındaş ata bir kız qarındaş yā kız yā oğul
491 kızi birle katlışu bolsalar ‘aşaba bolur 23 kamu ‘ulemalar kavlinde
meger kim ‘abdullah bin ‘abbās kavlinde ol ‘aşaba bolmas
492 dir ∞ 24 kız qarındaşlar kızları birle ∞ basa ana ata bir
493 er qarındaşınmg oğlı oğlı ∞ yine ata anası³⁹ 25 yine ata bir er qar-
ındaş yā ata bir er qarındaşınmg oğul oğlı ana³⁹
494 26 tamām kim ata bir er qarındaş oğlı var bolsa niceme kim irak
63 b 495 bolsa ana bir er qarındaş oğlı mīrāş dutmayalar 1 kaçan kim er
qarındaş oğlanları bir oğul var bolsa niceme kim irak bolsa evlārak
496 bolur mīrāşa 2 atası er qarındaşından göre ∞ basa ata er qarındaşı
497 kim ata ana bir bolsa ∞ yine ana 3 bir er qarındaşı oğlı bundavuk
nicekim asra bolur erse ∞ ve kaçan kim ana ata bir er qarındaşı
498 4 oğlı var bolsa ol evlārak bolur mīrāşa ∞ basa ata bir ata
499 ata atası er qarındaşı ∞ basa 5 ata bir ata atası er qarındaşı oğlı
∞ basa ana bir ata atası er qarındaşı oğlı bundavuk bolur
500 6 niceme kim asrarak bolsa ve kaçan kim ata bir ata atası oğlı
501 diri bolsa evlārak bolur mīrāşa mevlādan 7 ve mevlā azad kılan
bolur ve azad kılan kamudan irak ‘aşaba bolur ∞ basa mevlā
502 ‘aşaba bolur ve mīrāşa 8 girür ∞ ol kavul birle kim anga
503 ‘aşabalık vireler ∞ ve mevlā rahime ‘aşabasın görmeye 9 ve anga
ülüş virseler rahim üçün virmeyeler ve ‘aşabalık vireler
504 BĀB farīze idilerin 10 bilmiş gerek kim farīze aşı kamu altı
505 dürlü durur ∞ iki seyek bolur ve seyek üçde 11 bir bolur ∞ ve ca-
hāryek bolur ol dörtde bir bolur ∞ ve şeşyek bolur ol altıda
506 bir bolur ∞ ve heştıyek 12 bolur ol sekizde bir bolur ∞ ve yaru üç
tir bolur ∞ ve bir seyek iki tir bolur ∞ ve cahāryek
507 bir tir bolur 13 ve yaru iki tir bolur ∞ ve ülüler idileri

³⁹ cümlelerde bir karışıklık var, bazı yerler silik!

- 508 yigirmi dördlü kişiler bolur ∞ ama bu iki seyek 14 idileri dördlü kişi
durur ∞ bir iki gendüden doğan kızlar durur ∞ ve
- 509 ikinç gendü kıızı 15 birle bir oğul kıızı ve üçünç iki ana ata bir
- 510 kız karındaşlar ve dördünç ata bir iki kız 16 karındaşlar bolur ∞
ve yaru idileri biş dürlü kişi durur ∞ ilk gendü kıızı basa oğul
- 511 kıızı basa 17 ana ata bir kız karındaşı ∞ basa ata bir kız
- 512 karındaşı ∞ basa eri durur eger ‘ayāl kalmasa 18 ama seyek idi-
leri dört dürlü kişiler durur ilk ana durur eger kimerse
- 513 bolmasa kim hicāb 19 kııla ve iki ata ana bir kız karındaşlar ve
- 514 bir ana bir kız karındaşı ve ama caharyek idileri iki 20 türlü kişi
durur bir urağut durur kimerse bolmasa kim hicāb kııla ve
- 515 ikinç er durur ama heştiyek 21 idileri sekiz dürlü kişi durur ∞
- 516 ilkin ana durur ata anası ve ata atasının anası durur ve 22 oğul
kıızı durur gendüden doğan kız birle ve ata bir kız karındaş
- 517 durur ata ana bir kız 23 karındaş birle ana bir kız karındaş ve
- 518 ana bir er karındaş ve heştiyek idisi kim urağut 24 bolmasa

BĀB ALḤUNŞĀ ARSLIK MĪRĀŞ < I >

- 519 ama arslık biregü bolur kim anıng er alâtı daḥi bolur 25 ve urağut
‘avratı daḥi bolur anga arslık dirler anlarıng mĪrāşı
- 520 hükmi ol durur göreler 26 eger bavul er alâtından kıılır erse
er durur eger urağut ‘avratından kıılır erse urağut durur
- 64 a 521 1 eger iki birlesi yoldan kıılır erse görevüz kanķı yoldan
- 522 aşnuraķ bavul kıılır erse yol 2 hükmin kıılalar eger iki birlesinden
bavul ider erse bunga ḥunşā-i müşkil dirler abūḥanīfe aydur kim
- 523 3 ol urağutlardan durur abūyūsuf ve muḥammed kavlinde kanķı
- 524 yoldan kim bavlin artuķıraķ görseler hükmin andan 4 kıılalar ∞
ve iki bavul berāber bolsa bularıng kavlinde daḥi müşkil bola
- 525 ve bu müşkil ança bolur ne reside 5 bolsa reside bolduķda ma‘lūm
bola eger eren ef‘ālin kıılır erse er durur eger urağut
- 526 ef‘ālin kıılır erse urağut durur eger er erse er mĪrāşın
- 527 vireler eger urağut erse urağut 7 mĪrāşın vireler imdi şerḥ

- 528 bakavuz ۛ arslık 8 kaçkı yirden
işerse aning mīrāşın alur یرث من مال النساء یرث eger urağut
وان كان یربول منها جمیعاً یرث 529 9 yirinden işerse urağut mīrāşın
- 530 10 eger iki yirden işerse kaçkı yirden ilerü çıksa
وان استوا یا فی السبق فهو مشکل عند ابوحنیفه
aning mīrāşın alur 531 11 eger iki yirden berāber çıksa müşkil durur abūhanīfe kaçında
- 532 12 عند محمد یرث من اکثرهما فان استوا یا فی اکثرت فهو مشکل عند هما
533 muhammed kaçvinde kaçkı yirden kim 13 artuğ çıksa aning mīrāşın
alur eger iki yirden berāber çıksa artuğ egsük bolmas ikevlesi-
ning
- 534 14 و یوقف المال حتی یظهر حاله بل بلوع اما بالاً
حتلام
- 535 15 وبالاً حبال او یخرج الحیت او بالحیض او بالجبل او بثبات الثدین ۛ
- 536 māl yığasın kim hāl bolur nice reside boluca yā düş 16 görince yā
hāmile bolsa yā saçal bitse yā hayız görse iki emcek bitse
- 537 17 فان لم تصبر الورثت تعطى للخنثى میراث انتی عند ابوحنیفه
eger mīrāş horlar şabur kılmaları arslıka dişi mīrāşın viresin
- 538 18 وعند ابو یوسف و محمد یعطوله نصف ذکر
ونصف میراث الانثی
- 539 abūyūsuf ve muhammed 19 kaçvinde irkekden egsükirek dişiden
artuğırak biresin بیانہ اذ امات عن ابن وخنثی
- 540 20 قل الابن سهمان وللخنثى سهمه ۛ
bir arslık bolsa māl üç bāre⁴⁰
- 541 idesin bir 21 bāre⁴⁰ arslıka viresin iki bāre oğlma viresin kaçvinde
ve ۛinde muhammed يعطى له خمسة اسهم من اثني عشرة سهماً
- 542 22 muhammed kaçvinde on iki bāre idesin biş bāre arslıka viresin
و عند ابو یوسف ثلاثة اسهم من سبعة اسهم ییدی bāre oğlma viresin

⁴⁰ berā (برا) biçiminde yazılmış.

543 23 yūsuf kavlinde māl yidi bāre idesin üç bāre arshıka

544 24 viresin ve dört oğhna viresin بیان غیر عایت اذا مات عن ام

دخوات لاب وام اصل المسئلت من ست

545 25 eger anası kalsa iki karındaş kalsa aşlı mesele altıdan bolur

546 altı bāreden 26 bir bāre anasına degir biş bāre kalur iki karındaşa
rāst gelmes ol iki karındaş sağışı aşlı mesele urasın

64 b 547 1 iki altı on iki bāre bolur iki bāre anasına degir on bāre kalur

548 degme karındaşa biş bāre degir 2 rāsat gelür

BĀB navādir mesleleri eger aytsalar kim kanda durur ol kim diri

549 diriden 3 mīrās dutar ∞ ve daħi kanda durur kim raħimsiz ve

550 nikāhsız ve valāsız mīrās dutar ∞ 4 ve dördinç kanda durur kim bir
er biregüden mīrās bula ve ol andan mīrās bulmas ∞ ve bişinç

551 5 eger kimerse yarusı azad ve yarusı bende bolsa ve azad yarusına

552 mīrās bölemi bölmeyemi ∞ ve 6 altınç nice er durur kim mīrās bu-
lurlar ħilāfsız ve yidinç kaç urağut durur mīrās bulurlar

553 7 ħilāfsız ve sekisinç kaç mesele durur ‘abdullah bin ‘abbās

554 yalvaç yaranlarına ferāizde ħilāf kılmış durur 8 ve doqsinç kaç
mesele durur ‘abdullah bin mes‘ūd yaranlarını ħilāf kılmış durur

555 onunç bir er evinden 9 çıkşa girü gelmese ve kimerse bilmese kim
ol dirimi yā ölümü anıng ħükmi nite bola 10

556 CEVĀB -i su’āl ilkinin su’āl ol durur kim diri diriden mīrās dutar
∞ bizim aşħāblar kavlinde رحة الله عليه

557 11 bu anda bolur kim bir musulman mürted bolsa ‘alī ve ‘abdullah

558 bin mes‘ūd ve zeyd kavlinde anıng mālın anıng 12 vereşelerine
vireler kim müsülman dururlar ve derħarbe varsa kâzī ħüküm kıla

559 anıng mālın müsülman vereşe 13 sine virmiş gerek ve bu ħüküm dü-
rüst bola ve diri diriden mīrās bulmuş bola ∞ ve daħi bir erinç

560 14 karın yarsalar ve karın alātın dükel çıkarsalar bu er daħi

561 diri erken oğhna mālından mīrās 15 virseler eger bu er daħi ölmedin
oğhı ölse bu oğhlandan ataya mīrās virmeyeler ∞ anda

562 diriden 16 mīrās buldı ve bunda oğul atadan mīrās buldı ve ata o-
ğuldan bulmadı

563 ikinç su’al 17 kanda durur kim öldüren ölenden mīrās

- 564 bula ol anda bolur kim bir ere zinā dürüst bolmış bolsa 18 ve hâkim anıng atası er qarındaşına buyursa kim anı sangsar kılsa
- 565 bu ata er qarındaşı andan mîrâş 19 bula ∞ ve bundavuk eger bir
- 566 oğul gendü atası qarındaşı oğlın öldürse ve ata qarındaşı 20 anı kışaş kılsa ve bu ata qarındaşı mîrâş hōr erse mîrâş duta abūhanife
- 567 aşhabları 21 kavlinde
üçünç su'al ol durur kim rahimsiz ve nikâhsız ve valāsız
- 568 mîrâş bula 22 bu mesele abūhanife aşhābları رضى الله عنه tā ol
- 569 durur kim 'abdurrahman bin 'afv gendü urağutına üç 23 talak virmiş ölüm sükelikinde tamām kim 'abdurrahman öldükde 'oşmān
- 570 bin 'afāf رضى الله عنه 24 anıng urağutına mîrâş virmiş imdi abūhanife kavlinde رحمة الله عليه her kim ölüm sükelikinde
- 571 25 urağutına gengsiz talak virse ve er ölse ve urağut 'idati
- 572 geçmedük bolsa ol urağut 26 ol erden mîrâş dutar ve bu 'ömer ve 'alī ve ubeyy ibn ka'an kavulleri durur رضى الله عنه bunda
- 71 a 573 1 (öl) ümden aşnu andan nikâh götrelmiş ve rahim ve nikâh ve valā yok ol mîrâş duddi ∞
2 (dö) rdünç su'al ol durur kim biregüden mîrâş duta ol
- 575 birisi andan mîrâş dutmaya ∞ 3 ... u anda bolur biregü bir bende azad kılmış bolsa andan bu azad bolan ölse çalap andan
- 576 mîrâş duta 4 eger çalap ölse azad bolan andan mîrâş dutmaya abūhanife kavlinde
- 577 bişinç su'al ol durur kim ne ol 5 kimersedan mîrâş duta ve ne kimerse andan mîrâş duta bu anda bolur biregü gendü kulı
- 578 yarusın 6 azad kılsa ve yarusı daği bende bolsa ol ölse azad kılan
- 579 andan mîrâş bulmaya ve azad kılan ölse ol 7 daği andan mîrâş dutmas ∞ abūhanife kavlinde dükel azad bolmayınca andan mîrâş dutmaya
- 480 altınç 8 su'al ol durur kim nice er durur kim hilāfsız mîrâş dutar ol on dürlü eren durur bir gendü oğlı ve ikinç
- 581 9 oğul oğlı üçünç ata dördinç ata atası bişinç er qarındaşı altınç
- 583 ata ana bir er 10 qarındaşı oğlı ∞ yā ana bir er qarındaşı oğlı ∞

- 583 yā ata bir er qarındaşı oğlı yidinç ata ana bir 11 yā ata bir er qarındaşı sekisinç ata ana bir er qarındaşı oğlı yā ata bir
- 584 doğusinç eri onunç çalap 12 ya'ni azad kılan ∞∞
yidinç su'al ol durur kim nice urağut durur mīrās dutar
- 585 ħilāfsız ol yidi dürlü 13 urağut durur ∞ bir gendü kıızı ikinç oğul kıızı üçünç ana dördinç ata anası bişinç gendü kıız qarındaşı
- 586 14 altınç urağutı yidinç < çalap >⁴¹ ya'ni azad kılan su'al⁴² eger sorsalar bir er ölse
- 587 andan üç kıız 15 kıalsa bir māl dan iki bahir mīrās duttı ve ikinç
- 588 bir seyek duttı üçünciye 16 nese degmedi bu nite durur cevāb ayğıl bu er bende bolsa anı bir kıız satun alsa ve azad bolsa
- 589 17 ve māl kıazansa ölse ve üç kıızı kıalsa bir kıızı bende ve iki kıızı
- 590 azād bu azadlardan biri atasını 18 satun almış bolsa iki bahir bu satun alana vireler ve bir seyek ol satun almayan azād kııza
- 591 19 vireler ve bende kıızına ħiç nese virmeyeler eger bu kıız
- 592 bende bolmasa atasını öldüren bolsa 20 cevābı bundavuk durur su'al eger sorsalar bir er ölse ana bir ve ata bir er qarındaşı
- 593 kıalsa 21 bir yorçı kıalsa anıng mālın kamu yorçı ala ve qarındaşıları nese almaya bu nete bolur cevāb ayğıl 22 anda bolur kim bir er bir urağutı almış bolsa ve bu er oğlı bu urağut anasını
- 595 urağutluğa almış bolsa 23 bu er oğlınıng bunıng kıaym anasından oğlı doğmuş bolsa ve oğul öldi andan bu oğul kıaldı bunıng
- 596 24 (o) ğul oğlı kıaldı imdi oğul oğlı evlārađ durur qarındaşdan göre

KİTĀBÜ'Ş-ŞERĤ

- 597 25 .../er *يا ايهاالدين يا ايهاالدين قال الله تبارك وتعالى* tangrı aydur i ademiler
- 598 kim imān getürür siz *اذا قتم الى الصلوة* 26 (aya)k(in) örü dursangız namāza *فاغسلو وجودكم وايديكم الى المرفق* el yuğıl dirsekler

⁴¹ cümlede bir bozukluk mu var? 'yedi kdından' bahsediliyor, *çalap* veya *mevlā*'nın dişisi nasıl deniyor?

⁴² metinde bir bozukluk olmalı, çünkü yukarıda (548 vd.) *navādir mesleleri* adı altında on soru sorulmuştu; fakat yedinciden sonra metnimiz başka bir konuya geçiyor.

- 71 b 599 birle *والمسح 1 بروسكم mesh kıling başingıza* الى الكعبين
- 600 iki ayak yuğil dopuqlar birle *غسل الاغضا 2 وفرض الطها (ر)*
- dört nese farīze *مسح الراس farīze* durur yumağ tende yüz yu-
- 601 mağ başa mesih kılmak *والمرفقان والكعبان يدخلان في الغسل 3*
- 602 dirsekler dopuqlar girür yunu içine *وقول السنى عليه السلام*
- yalvaç (ayur) *abdestsiz namāz yok* *لاصلوة من غير طهور 4*
- harām davardan zekāt (yok) *لاصدقة من الغلول*
- 603 başa me- *başa me-* قال والمفروض في مسح الراس قدر الناصية وهو الربع 5
- 604 siğ kılmak dört ülüden biri farīze durur *فر... روى عن 6*
- النبيء. س. اتا سباطة فبال وتوضى و
- 605 aydur...7 işi üzre oturdu(?) *مسح بالناصبه وخفيه مغيرة من شعبه*
- su dökdi başa dört bāreden bir bāre mesh kıldı el birle edüke
- 606 mesh tarttı yine gördük *8 kamu başa mesh tartdı bu ikiden birin*
- itse revadur *وسنز الطهارة غسل اليدين قبل ادخالها الآنا*
- 607 9 tahāret kılmak sünneti ol durur elin yumayınca bardağa yuğa-
maya *اذا استيقظ المتوضى* kaçan kim uyansa namāza uyanı <n>
- 608 ca 10 uykısından *yüce tangrı adın okı-* *تسميه الله تعالى من نومه 10*
- mak sünnet ol *namāza yunmak başladığda* *وابتداء والوضو*
- 609 ağzına su virmek *والمضى حنثه 11 misvāk kılmak* *والمسواك*
- 610 buruna su virmek *وتخليل للحية والاصابع* *والأستنشاق*
- 611 sağal arasına soğmak sünnet ol ... *(arapça)*⁴³ kaçan kim ...
*(arapça)*⁴³ uyğudan uyansa neseye yuğamaya el üç qurla yuma-
yınca ... *(arapça)*⁴³
- 613 arısız yirdemi andan ötrü buyurdu *15 el yumağ ... (arapça)*⁴³ sağal
arasına barmaq soğmak sünnet durur abüyüsuf katında a/...

⁴³ Bazı yerlerde arapça cümleler okunamıyor; ilgilenen okuyucu metnin tıpkı basımından çıkarabilir.

- 614 16 abūhanīfe ve mu-
hammed katında reva durur saçal arasına barmağ soğmak sün-
615 ne (t durur) قال والأصابع لما روى عن رسول الله صلى الله عليه
resül 18 aydur وسلم انه قال تخليل واصا بعكم قبل ان تخللها النار
616 abdest kıılır erken saçal arasına barmağ soğmasa kıyāmet
617 gün od soğalar قال يستعون ورسه المسح قال والمعان
618 aning artuğ durur kim kamu başa mesh tartsa الناقضة للوضو
ol nenglering (?) 20 abdestsiz من السبيلين
619 ol iki yoldan کان یأ 21 iring yā saru su
فتجاوز الى موضع اخرج اذا خرج من البدن
620 ol çıkduğı yir 22 a(rı)ğ yire yayılsa یا حقه حکم تطهر हाқ болур
قال والقی اذا مال الفم فهو ملا یمكن
621 23 ağız talsa abdestsiz و صار الیسیر و صار
24 ağızı doldurmadı bir kesek çıktı abdest
622 ardamas aning gibi durur kim gegirdi مضطجعاً
623 25 ... عن عبد الله بن عباس رحمه الله عليه عن رسول الله صلى الله
yalvaç aydur öri
624 durup 26 (ab) dest sınmas اغا الوضو علی من نام مضطجعاً
اذا نام الع] ... yanın yatıp uyısa abdest sınır

Dizin

- A (ik; teklikte hemen hep a [ile, çoklukta _ ile yazılmış. + la- ile yapılan ve olumsuz köklere ya şeklinde getirilir; bu, çoklukta hep مَيَّكِر dir; teklikte ise مَيَّا) urasın 546... bakavuz 527... vire 22... başlayalar 473... virmeyeler 29... (gelecek zaman anlamında) od soğalar 616

+ A (vh; ünlülerden sonra ب 186 defa; iyelik 3. şahıstan sonra + na. bk. bir de anga. 259 defa [ile; 31 defa _ ile yazılmış.

urağutluğa al- 594. kitāba bak- 11. oğula bol- 23... karındaşlara deg- 87. tā ona degin 411. bir ere zina dürüst bol- 563. mīrāsa kir- 501. heştiyeke ülüş kıl- 136... bulara red kıl- 480. örü dur- namāza 598. altıya ur- 428. üçünciye deg- اجنب يا 588 bardağa yuğa- 607 (için anlamında) kişilere 10. namāza yun- 608 (n. uyan- 607). kitābına ve ‘ilmine muhtāchık 8

abā ‘babalar’ a. bābı 85

‘abbās (öa) miskin a. (eserin müstensihi) 17. ‘abdullah bin a. (ilk nesil islâm bilginlerinden) 317

abdest ‘abdest’ a. kıl- 616. a. arda- 622. a. sı- 618. a. sm- 621...

abdestsiz ‘abdestsiz’ 602

‘abd’ullah (öa) a. bin ‘abbās 317... a. bin mes‘ūd 319...

‘abd’urrahmān (öa) 569. ‘a. bin ‘afv 568

‘abd’uzza‘if (tevazu ifade eder) ‘a. miskin ‘abbās 6

abūhanīfe (öa) a. kavli 353. a. katı 531

abu’lleyṣ (öa; bu miras kitabının farsça aslının yazarı olduğu ileri sürülen Hanefi bilgini)

a. naşir bin ibrahīm semerķandī 7

abūyūsuf (öa) a. kavli 348. a. katı 613

ad ‘ad’ tangrı a. +ın okı- 608 اَد

ādemī ‘insan’ a. +ler 8 ...

‘afāf (öa) ‘oṣmān bin a. 569

‘afv (öa) ‘abdu’urrahmān bin a. 568

ağız ‘ağız’ a. tol- 621. ağızına su vir- 609. a. +ı doldur- 622 اَغِز

ağrı- ‘ağrımak’ a. -r bol- 1. a. -r yir 1 اَغْرِی

al- ‘almak’ a. -ur 528. a. -miş bolsa 590. a. -an 590... haķların a. 479. satun a.

590. urağutluğa a. 594 اَل

alāt ‘âlet’ er a. +ı 518. karın a. +ı 560

alhunṣā ‘erkeklik ve dişiliği olmayan’ a. arslık mirāṣı 518

‘alī (öa) 337...

‘ālim ‘bilgin’ 363

altı 'altı' (125 defa *آلت* ve 6 defa *آلتی* şeklinde yazılmış) a. +nı a. +ya ur-
431. a. +da bir 39. a. +dan bir 46

altınç 'altıncısı' 586. a. suâl 579 *آلتینج*

altmış 'altmış' 441 *آلتمش*

ama 'fakat' a. ... -durur 507 'şimdi' a. arslık biregü bolur kim 518

-An (if; ünlülerden sonra -yAn. yalnız bir defa *آن* ile yazılmış ötekiler hep *آن*
ile: 43 defa) satun alana 590. yazana döndürene 17. kalanı 53. kalan māl
215...

ana 'anne' a. mîrâşı 35 a. +ya 39. ata a. +sı 105. a. ata biri er qarındaş 59.
a. a. +sı 315. ata a. +sının a. +sı 327. qayın a. +sı 595 *آنبا*

anca 'onca, o kadar' 9... *آنجا*

anda 'orada' 47... *آندا*

andan 'oradan, ondan, onun için, (2 defa *آن* | 26 defa *آندا* şeklindedir) a.ötrü
478. a. songra 473. a. doğ- 407. a. artuq 485. a. basa 488. a. qal- 495. nese
kim a. carā yok 9. a. ... baqalar 11

andavuk 'böyle, onun gibi' 42... *آن دوک* krş. bundavuk

anga 'ona' a. rahmet kıl-17. a. böl-369. a. vir- 502. a. arslık dirler 519 *اگانا*

anı (ol'un yh) 'onu, bunu' 410... *آن*

anın (ol'un ih) 'onun, bunun' a. bir kıızı 30... a. üzre 19. a. üçün 68. a. bol-
364. a. gibi 622 a. üstine 12 *آنک*

anların 'onların' a. mîrâşı 519

-Ar, -Ur, -Ir, -r (gz) *ر/ور*

ider 522. dutar 549 (5 defa; dtr *دتر* 584)

alur 528 (4 defa). ayur 317. aydur 8 (8 defa). qalur 546 (2 defa). gelür
548. kıılır 427 (10 defa). girür 502 (2 defa). sınır 624. bolur 20 (68 defa).
fakat krş. bolır!). bölür 441 (7 defa). bulur 552 (2 defa). durur 2 (94 defa).
getürür 594. bolır (!) 3. degir 294 (4 defa).

agrır 1 (2 defa). okır 3. diler 22. dir 491 (3 defa). işer 528 (3 defa) dilerüz
22. getürür siz 597

(sıfat olarak)

- ağrır yir 1
(birleşik şekiller)
bolur erse 497. ider erse 522. kıılır erse 520 (6 defa). kıılır erken 616. işer-
se 528 (3 defa). bolır idi 3. okır idi 3. ağrır bolsa 1
- Ar- (gf) çıkar- 560
ara 'arasında' (37 defa اَرَا 4 defa اَرَى) buların a. +sında 88... bu ikileri a. +
larında 322. a. +dan savul- 479. saşal a. +sına soş- 610
arda- 'bozulmak' abdest a. -mas 622
arı 'temiz' a. yir 612
arısız 'kirli' a. yir 612
arşlan (öa, kitabı çevirenin adı) fakih yaşut a. 13
arşlık 'ne erkek ne dişi olan, hünsâ' 518...
artuş 'fazla' a. bol- 25. a. çık- 533. a. egsük 413. a. şal- 76. a. keş- 485...
artuşıraş 'fazlaca' (2 defa اَرْتُقِرَّق 2 defa اَرْتُقِرَّق) 523...
'aşaba 'akraba' 27... bāb a. +ları bilmek 486... bāb a. +lar mirāşı 297...
(vh. eki olan -ya ile birlikte bazan yanlışlıkla yalın h. olarak kullanılır :
149...) ata şarındaşı a. bulur 294 (not 22).
'aşabalı ş 'akrabalık' anga a. vir- 502...
aşhāb 'sahabeler' bizim a. +lar şavli 556. abūhanife a. +ları 566...
aşıl 'asıl' 420...
asra 'aşağı' اَسْرَا / اَسْرَا 487...
asraraş 'daha aşağı' biri birinden a. 371...
aşnu 'ilkin' ölümden a. 573... اَشْنُو
aşnuraş 'daha önce' 521 اَشْنُوْرَق
ata 'baba' a. anası 105. a. a. +sı 105. a. bir kız şarındaş 482. ana a. biri er
şarındaş 59 اَتَا
'avrat 'dişilik aleti' urağut a. +ı 519.
'avul 'hisselerin mal toplamından fazla olması' 'a. yönü 179... bāb 'a.
bilmiş gerek 409. 'a. şıl- 410... 'a. bol- 417...
ay- 'söylemek' (krş. ayd-) a.-ur 317. cevāb a. 588 اَي
ayaş 'ayak' a. yu- 599 اَيَاَق
'ayāl 'aile' 511

ayd- 'söylemek, demek' (krş. ay-) a. -ur 8... aytsalar 548 (*bunun öznesi daha çok yüksek bir şahsiyettir*) (أَيْد)

ayruk 'fazla; başka' a. +ı 39... a. +ın 29... a. mal 104... 'başka': a. +ları 404
أَيْرُق

azad 'hür, serbest' (3 defa اَزَاد 16 defa اَزَاد) a. kız 590... mevlâ y'anî a.
kılan çalap 311... andan a. bol- 575...

'azza 'tanrı vasıflarından' tangrıdan 'a. ve celle 22. tangrı 'a. ve celle buyruğı
15

bāb 'bölüm' 23... abā b. +ı 85. ilkinci b. 350

bahir 'hisse' 435...

bağ- 'bakmak' kitāba b. -alar بَقْلَر 11. şerh b. -avuz بَقَاوُز 527

bar 'var' (krş. var) b. bolsa 487 بَار

bardağ 'desti' b. -a yuğa- 607 بَرْدَق

bāre 'hisse' üç b. it- 540. altı b. -den bir b. 545... 'defa': dört b. -den bir b.
mesh kıl- 605

barmağ 'parmak' sağal arasına b. soğ- 610... بَرْمَق

barsi 'farsca' b. dili (بَارْسِ دِلِ) 14. b. dilince بَرْسِ دِلِنِجَا koş- 12

basa 'sonra' 20.... andan b. 488 بَسَا

baş 'baş' (hep: بَش) b. -ingıza 599 باشكُزَا b. -a mesh kıl- 600

başla- 'başlamak' kefenden b. -yalar 473... b. -duğda 608 بَشل

bavul 'işeme' bavlin gör- 523. b. بَوُل kıl- 520... iki b. berāber bol- 524. b.
it- 522

bekle- 'korumak' b. -se bizi haṭādan 22 بَكَل

belür- 'açıklamak, bildirmek' b. -tük 85 بَلُر

bende 'köle' 551... b. azad kıl- 575

berābēr 'birlikte' b. bol- 524. b. çık- 531...

beytelmāl 'beytülmal' müsülmanlar b. -i 134...

bil- 'bilmek' ilim b. -eler 15. bārsi dilin b. -mez bolsa 14 بِل

bilmek 'bilme' 'aşabaları b. 486 بِلْمَك

bilmeklik 'bilmeklik' 18 بِسْمَكَلِك

bin, ibn 'oğul' (özel adlar arasında) naşir b. ibrahîm 7... ubey ibn ka'an 572

bir 'bir' (krş. +i; yalnız bir defa بِبِير -457- şeklinde yazılmış; hep : بِبِير). (sıfat olarak) b. nese l. b. er 23... ata ana b. +i er karındaşı 59... (zamir olarak :) degme b. +ine 25... üç ülüden b. -i 59 ata ana b. +i kıalsa 60... ana b. +ine 217... b +i b. +inden 371... ol b. +isi 571 (sayı sözü olarak :) altıda b. 39... b. şeşyek 235... kıza b. vir- 118....

bir- 'vermek' (bk. vir-) b. -esin 539. b. -eler 28. 31. 32. 59. 71. 109 بِر

biregü 'birisi, bir kimse' (yalnız bir defa بِبِيرَكُو şeklinde -550-; hep بِبِيرَكُو) 575... b. -den mîrâş bul- 550... arslık b. bolur kim 518

birle 'ile' eli b. sığa- l. kıyâs b. ülüş kıl- 290. buların b. mîrâş bul- 343. sağışları b. kat- 446. ('kadar' arapça : الى) el yuğil dirsekler b. 598. iki ayak yuğil dopuqlar b. 599 ('ve' :) 'aşaba b. kızlar 29... بِرِل

birlesi 'birlikte, beraber' iki b.yoldan kıl-521. iki b. +nden bavul id-522 بِبِيرَلِس

biş 'beş' b. -i altıya ur- 439. on b. -e degin 412... بِش

bişinç 'beşincisi' 550... b. su'âl 579 بِشِينِج

bit- 'bitmek, büyümek' saşal b. -se 536. emçek b. -se 536 بِيت

bizi 'bizi' (krş. bizni) beklese b. haşâdan 22 بِيز

bizim 'bizim' b. imâmlar 393 بِيزِم

bizni 'bizi' (krş. bizni) b. du'adan unıtmasa 18 بِيزِن

bol- 'olmak' yigrek b. -ır idi 3 (-ir yalnız bu misâlde; hep -ur!) kıyâs birle b.-ğa 238. büyük b. -ur 40... egsük b. -mas 533... bar b. -sa 487... ana b. -masa 65 ... ülü altıdan b. -a 53 hükmi gibi b. -a 66... daşdın b. -maya 472... tangrı rahmeti anıng üstine b. -sun 13 azad b. -an 575... azad b. -mayınca 579... resîde b. -ınca 535... resîde b. -duğda 525... ('dir, imek') bârsi dilin bilmez b. -salar 14. bulmuş b.-a 559. dürüst b.-miş b. -sa 563. azad kılmış b. -sa 575. almış b. -sa 590... doğmış b. -sa 595. ol b. -ur 88... anıng b. -a 364 ... aslı dörtten b. -sa 410... azad kılan b. -ur 501... biregü b. -ur 518... nete b. -ur 593 بِئِل

borc 'borç' b. -ın vir- 473...

böl- 'bölmek' (bazan bol- 'dan ve bul-' dan ayırmak güçtür) ayruķı iki oğula
b. -e demdeng 39... ayruķın kızına b. -e 56... oğlanları arasında b. -e 143...
degme kıza yidişer b. -e 434. iki tire b. -ür 485... arındaşlara otuz b. -ür
441... ayruķın 'aşabalara b. -ür 468... بُل

bu 'bu, şu' (36 defa ب , 68 defa بُو; krş. bundavuk bunda, buyuk) b. du'a 3...
b. durur 2... b. +lar 22... bularının arasında 372. bundan 413. bunga 522.
bunu 13... bununu 20 (zamir :) b. ... bolur 48...

bul- 'bulmak' imin b. -a 4. müzdin b. -alar 16... mırās b. -mayalar 55... ata oğ-
uldan b. -madı 562 بُل

bunda 'burada' (بُنْدَا 572; ötekiler : بُنْد) 188...

bundavuk 'bunun gibi' (krş. buyuk, andavuk) 25.... b. durur 52... بُنْدُوْك

burun 'burun' b. -a su vir- 609 بُرُنَا

buyruk 'emir, buyruk' tangrı b. -ınca 15 بُيْرُقْمِنْجَا

buyuk 'böyle, bunun gibi' (< bu ok; krş. bu, bunda, bundavuk) b. durur 35...
b. kıyās birle 290. cevābı b. bol- 362 بُيُك

buyur- 'buyurmak, emretmek' 564... بُيُر

cada cadda 'ecdat' iki c. +sı 333... ata c. +ları 330... c. +lar üzre 21

cahān 'dünya, cihan' iki c. fazlın müzdin bul- 16

caharyek 'dörtte bir' c. -e ülüş kııl- 136.... c. idileri 513

carā <'çarāğ? 'lamba, çıra, ışık; mecazi anlamda; bk. Steingass) andan
c. yok 9 جَرَا

carat ? ihtilāf c. üzere 20 جَرَات

celle (tanrının vasıflarından) tangrıdan 'azza ve c. dile- 22. tangrı 'azza ve c.
buyruķı 15.

cevāb 'cevap' 315... c. ay- 588

cuhūd 'yahudi' 402. 403. 404. 405

+cA (eh) anca 9... nice 29....

çalap 'efendi, bağışlayan' 312... mevlā y'anī azad kıılan ç. 311. ç. y'anī azad
kıılan 583

çık- 'çıkmaq' sekizden ç. -sa 410... ilerü ç. -sa 530... berāber ç. -sa 531... artuk
ç. -sa 533... kesek ç. -dı 622. c. -duķı yir 619 جِق

çıkar- 'çıkarmak' karın alâtın dükel ç. -salar 560 جَفَر

+ DA (bh; 106 defa د 150 defa د yalnız bir yerde dörtte د 133 ve aşhâbları)

ta + رضى الله عنه 568. hâlde 10... bundavuk 25... anda 47... ikide bir 453... üçde bir 250... dörtde bir 151.. altıda bir 48... sekizde bir 285... boldukça 525... öldükde 569... başladukda 608....

daği 'da, dahi' 11... birle d. 365... ve d. 367 دَخ

+ DAn (çh; 12 defa دَن ; 163 defa دَأ) altıdan böle 41... mâldan altıda bir anaya vireler 51... ikiden artuk 82... 'abbâsdan rivâyet kıl-322... kamudan yakınırak 371... bulardan kalan 477... andan ötrü 478... andan songra 474. gendüden doğ- 516... ölerden mirâş dut-563... kaygulardan kurtul- 2. şaharlardan irak bol- 10. hatâdan irak dut- 16. du'âdan unıtmasa 18. aradan savul- 479. kanķı yirden işe- 528. kimersedan mirâş dut- 577. uyķudan uyan- 611 (sebep bildirir:) yol irakından 11

dânişmende 'bilgili kimse' d. -leri barsi dilin bilmez 14

daş 'dış' dört yönden d. +dın bol- 472... d. +dınķı muķir 13 دَش

davar 'mal' haram d. +dan zekât yok 602 دَوَر

debdeng 'eşit olarak, tıpatıp' (krş. demdeng) d. ülüş kıl- 25. 51. 136 böle/vire d. 61 (11 defa) دَبْدَاك

deg- 'miras deĝmek, düşmek' d. -ir 294. 546. 547. mirâş d. -meye 69. nese d. -meye 88... üçünciye nese d. -meye 588 kızına d. 294 ('hastalık gelmek') kaygu d. -seyidi 3. دَاك

degin 'kadar' ona d. 411. yidiye d. 412. 413 دَاكِين

degme 'her' (1 defa دَاكَا 433; 1 defa دَاكَم 428. 28 defa دَاكَا) d. -sine 428... d. kaygu 3... d. biri 'her biri' 431.... d. hâlde 10...

delim 'çok' d. oĝlanlar 71 دَلِم

demdeng 'eşit olarak tıpatıp' (krş. debdeng) böle d. 39 دَمْدَاك

deng 'eşit' (bk. debdeng, demdeng) ülüşlü ülüşi d. + ince red kıl- 478 دَاك

derece 'derece, mertebe' bir d. yakınırak durur 365

derharb 'savaş' d. -e var- 558

devilerhâm 'akrabalık münasebeti' 21. 475. 480. kız kızları ve oĝul oĝlanları d. bolurlar 68. kızlar oĝlanları d. bolurlar 207

di- 'demek' 'aşaba bolmas dir 491. arslık dirler 519. müşkil dirler 522 د
 -Di (ggz; 4 defa دی: دُدْتِي; 19 defa د 3 defa ت dutı 587. tartı 605) kıldım
 9... koşdum 9. gördüm 8. gördük 605. yazduğ 35... ayduğ 72... kılduğ 452.
 koşdı 12... duttı دُت 587. duddı دُدْتِي 573. tarttı (طَرْت) 605. tardı (طَرْد)
 606. degse idi دَكْسَا يِد 3. bolır idi بَلِرِد 3. okıridi اُقِرِدِي 3. belürtük
 (< *belürtdük!) 85

dil 'dil, lisan' barsi d. + ince 12. bārsi d. + in bil- 14. dürk d. + ine 13 دِل
 dile- 'dilemek' tanrıdan 'azza ve celle d. -rüz beklese bizi 22 دِل
 + Din (çh; yalnız kalıplaşmış halde, krş. +dan) dört yönden daşdın 472. 475.
 daşdınkı 13 دَشْدِنَق

diri 'canlı, hayatta' 555. d. bol- 318. d. d. + den mîrâş dut- 548... دِر
 dirsek 'dirsek' d. -ler 598... دِرْسَك

dişi 'dişi' d. +den 539. d. mîrâşı 538 دِش

doğ- 'doğmak' oğlan d. -sa 407... andan d. -dukı kız 482. gendüden d. -an kız
 508... d. -mîş bolsa 595 (6 defa دُغ) (krş. toğ-)

doğsan 'doksan' 440 دُكْسَان (krş. toğsan)

doğsınç 'dokuzuncusu' (1 defa دُكْسِنِج 583; 1 defa دُكْسِنِج 554) (krş. toğuz)
 doldur- 'doldurmak' ağız d. -madı 622 (krş. toğ-)

dopuk 'topuk' d. +lar 599... دُپُك

dök- 'dökmek' su d. -di başa 605 دُك

döndür- 'tercüme etmek' dürk diline d. -di 13. rahmet kılsun d.-ene 17 دُنْدُر

dördinç 'dördüncüsü' 509. 483. 550 (581 ve 585'de hiç hareke yok) دُردِنِج

dört 'dört' d. ülü 32... d. -de bir دُرت دَابِر 151... (dörtte دُرت 133) d.
 -den دُرت دَا 410....

dörtlü 'dörtlü' d. kişi 507... دُرتْلُو

du'ā 'duâ' l... kırtulmak d. +sı 2. d. +yı okı- 3. d. + dan unıtmasa 18

-DuK (if; krş. bir de -di) öldükde 569. bolduğda 525. başladuğda 608. geç-
 medük bolsa 571. çıkduğı yir 619. doğduğı kıızı 482 دُك | دُك

- dur- 'ayağa kalkmak' örü d. -sa 598. örü d. -up 623 دُر
- +dur (bildirme bağı; krş. durur) hükümleri buyuktur 35. revâdur 606 دُر
- dur- (gf) döndür- 13... öldür- 563... doldur- 622 دُر
- durur (bildirme bağı; krş. +dur) bu d. 2... hilâf kılmış d. 554 دُرر
- dut- 'tutmak' d. -ar 549... d. -mas 579... d. -a 16... d. -maya 95... دُت
- d.-tı (دُت 573; دُت 587). haṭâdan ırak d. 16... mîrâş d. 95...
- dükel 'tamamiyle' d. okı- 22. d. oğula böl- 23. d. oğluna vir- 208.
- d. çıkar-560. d. azad bol- 579 ('tamamı' - isim olarak-) māl d. +in vir- 132... ('tamam, bütün' - sıfat olarak-) d. 'ulemâlar 318. دُكل
- dürk 'Türk' fakih yaqut arslan bunu d. diline döndürdi 13 دُرک
- dürlü 'türlü, çeşitli' iki d. 436... (7 دُرلُو defa) (krş. türlü)
- dürüst 'doğru, gerçek' d. bol- 559....
- düş 'rüya' d. gör- 535 دُش
- edük 'ayakkabı' e. +e mesh tart- 605 اَدُك
- ef'âl 'işler, ameller' e. +in kıl- 525
- eger 'eğer' (yalnız bir yerde ك ile yazılmış: 163) e. ... -se l....
- egsük 'eksik' artuğ e. 413.... اَكْسُك
- egsükirek 'eksikce' irkekden e. 539 اَكْسُكِرَك
- +egü ('bir' sayı sözünden sonra gelerek 'kimse' anlamını verir; krş. +evle < *+egü+le : ikevlesi < *iki+egü+le+si) (كُو fakat: كُ : 550)
- bir biregüden mîrâş bul- 550. kim biregüden mîrâş dut- 574. arslık biregü bolur kim 518. biregü bir bende azad kılmış bolsa 575.
- el 'el' e. -i birle l. e. birle 605. e. yu- 598.... اَل
- emcek 'meme' iki e. bit- 536 اَمَجَك
- er 'erkek, adam' (krş. irkek) e. karındaş 87... bir e. ölse 23.... ('koca':) اَر
- e. -i kalsa 'kocası kalsa' 149... ol urağut ol e. +den mîrâş dutar 572.
- er- 'imek' (bk. i-) urağut e. -se 526. er e. -se 526. mîrâşhör e. -se... 566. kimerse 'kimse' (6 defa).-ur e. -se 497... (8 defa).-ur e.-ken 616. diri e. -ken 560 اَر

- eren 'erkek' e. ef'âli 525. on dürlü e. 580 اَرَن
- ev 'ev' e. +inden çık- 554 اَو
- evlârağ 'daha iyi' 498... اَوَلِرَق
- +evle(< *+egü+le; +egü'nün bozulmuş şekli, oraya bk. -- birlik bildirir)
ikevlesining 'herikisinin' 533 اَوَل
- fağih 'âlim' 10... f. imâm 7. (öa) f. yağut arslan 13
- farîze 'hisse' 409... f. idileri 475....
- fazl 'fazilet' iki cahan f. +in müzdin bul- 16
- ferâiz 'farizalar, hisseler' f. +de hilâf kıl- 553. f. kitâbı 8.... f. idileri 18...
- fetvâ 'fetva' fukaha f. +ları 19
- fukahâ 'âlimler' f. +lar fetvâları 19
- ğa (gz ? : anlamı kesin değil çünkü yalnız bir yerde geçiyor) ... iki seyek vireler
ve ana bir er qarındağ ve kız qarındağa bir seyek vireler ve ol üç ülüden
bir bolur kamu bu kıyas birle bolğa 238 بُلَغَا
- gebür 'ateşperest, zerdüşt' 401... g. ve bir tersâ ve bir cuhüd oğlanları 402 كَبِير
- geç- 'geçmek' g. -mez 485. g. -medük 571 كَج
- gegir- 'geğirmek' g. -di 622 كَا كِر
- gel- 'gelmek' g. -mese 431. g. -mes 439... g. -ür 548. rast g. 444... girü g. 555 كَل
- gendü 'kendî' g. katı 11. g. özleri 16. g. + den toğ- 19... g. oğlı 318. كَنَدُ
- gengez 'kolay' bu kitâbı oğımak öğrenmek bulara g. [... eksik] 14 كَكَز
- gensiz 'istemiyerek' her kim ölüm sükelikinde urağutına g. talak virse ve er
ölse ve urağut 'idatı ('aybaşısı') geçmedük bolsa ol urağut ol erden mî-
râş dutar 571. كَكَسِر
- gerek 'gerek, lüzumlu' bilmiş g. kim كَر كَر 472. 486. kılmiş g. kim كَر كَر كِم
452.... 'avul g. 419
- getür -'getirmek' gendü katına g. -ümesler 11. imân g. -ür siz 597
- Gil (emir) kılğıl 448. ayğıl 588... yuğıl 598... bilgil 453 غِل | كِل
- gibi 'gibi' hükmi g. 66. anıng g. 622 كِب
- gir- 'girmek' mîrâşa g. -ür 502. dopuğlar g. -ür yunu içine 601 كِر

- girü 'geri' g. gel- 555 كِرْ
- gör- 'görmek' g. -evüz 521. rağbetin g. -düm 8. g. -dük 605. red g. -mes 481.
 karındaşından g. -e 496. 'aşabası' g. -meye 502. hayız g. -se 536. düş g.
 -ince 536 كِرْ
- götrel- (< *götür-ü al- 'nikâh bozmak'; krş. 571) ölümden aşnu andan ni-
 kâh g. -miş ve rahim ve nikâh ve valâ yok ol mirâş düddü 573 كُتْرَال
- güç 'kuvvet, güç' tefvik g. +i vir- 22 كُجْ
- güderle- 'yerine getirmek, icra etmek' vaşiyetin g. -yeler 474 كُذْرَال
- gün 'gün' kıyâmet g. (sonda hareke-kesre- eksikliği mi var?) 616 كُنْ
- günde 'her gün' g. yidi kırla 1 كُنْدْ
- gürüh 'topluluk' dört g. 481
- hâcet 'ihtiyaç' âdemiler h. +i 8
- hak 'hak' gendü h. +ların al- 479. ('doğru') h. bolur yumaklık 620
- hâkim 'hâkim?' 564
- hâl 'hal' degme h. +de 10. h. حل bolur 535
- hâmile 'gebe, hamile' h. bol- 536
- harâm 'haram' h. davar 602
- haşşat 'bilhassa' 9
- haţâ 'hatâ' h. +dan ırak dut- 16. beklese bizi h. +dan 22
- hayız 'aybaşı' h. gör- 536
- hem 'hem' 20
- her 'her' h. 570. h. ne kim 618
- heştıyek 'sekizdebir' h. +den artuk 135... h. idileri 414
- hicâb 'örtü' h. kııl- 'gizlemek' 512
- hiç 'hiç' (kendisinden sonra daima menfî fiil gelir) h. nese 88...
- hikâyet 'hikâye?' farîze h. +i 471
- hilâf 'hilâf' 350. yâranlarına h. kııl- 553. yâranlarını h. kııl- 554
- hilâfsız 'şüphesiz' 552....
- hõcâ 'üstad' h. imâm 12 خَوْجَا

-h̄ōr 'yiyen, alan' mīrās + h̄orlar میراث خورلار 537. m. erse خور آرسا
566

h̄un ṣā 'erkekliği ve dişliliği olmayan'; (bk. alh̄unṣā) h̄. -i müşkil 522

h̄üküm 'hüküm' h̄ükmi 65... h̄ + leri 35.... h̄. kıl- 558

ıraq 'uzak' (5 defa اراق; 4 defa ارق) şehirlerden ı. bol- 10.... h̄atādan ı.
dut- 16. yol ı. +ından 11

+ır AK (pekiştirme eki) برک | برق yakınırak 486. artukırak 523... egsükirek
539

+i (yh; krş. anı, bizi, +ni; daima düz ünlü; hemen hep — ile — farklı yazılış-
lar: ayruķı 39... (ي 16 defa); du'āyı 3. ülüyi 37 دعای | الی yiri sığa-
1. faķihleri getir- 11. kitābı barsi dilince koş- 12. mālı altı ülü kıl- 31...

+i, +si (ie; ünlüsü daima düz; hemen her yerde — ve س ile, yalnız dört yer-
de سی ile: aşabası 313. cedesi 333. 334. meselesi 350; kendisinden sonra
gelen hal ekleri: +ning, +na, +n, +nda, +ndan, +nca ve +nki: ilkinke
bāb 350) ata ana bir +i er karındaşı kalsa 59. iki er karındaşı ata ana
bir +i kalsa 60. bir ata ana bir +i kız karındaşı kalsa 62. iki ata ana bir +i
kız karındaşlar kalsa 63. bir ana ata bir +i er karındaşı kalsa 212. iki er
karındaşı kalsa ata ana bir +i 213. eger ata ana bir +i er karındaş birle
ana bir +i kız karındaş kalsa māl dükelin ata ana bir er karındaşa vireler
ve ana bir +ine nese virmeyeler 217-218. iki ana ata bir +i kız karındaş
223. bir oğlı kalsa ve bir +i arshık bolsa 540. degme bir +i 387... bir +i
bir +ine 478. ol bir +i +si 574. degmesi 428. andan doğduk +ı kızını birle
482. ol çıkduk +ı yir 619. vaķtinde 10... ülüşlü ülüş +i dengince 478.
ilkinke su'āl ol durur 556. urağutından 148... bularınke arasında 372

i- 'imek' bolır idi 3. oķır idi 3. degseyidi كسآيد 3 (pek nadir olarak - dört
yerde- düşer:) işe-r-se 528. 529. 530. kandasā 15

ibn bk. bin

ibrāhīm (ōa) naşir bin i. semerķandi 7

iç 'iç' ferāiz i. +inde 20. yunu i. +ine 601 اچ

'idat 'aybaşı' urağut i. +ı geç- 571

idi 'sahip' ذ | farīze i. +si 484. ferāiz i. +leri 18... ülüler i. +leri 507. seyek i. +
leri 508. yaru i. +leri 510. caharyek i. +leri 513. heştiyek i. +si 515...

- ihtilâf 'ihtilâf' i. carat üzere 20. i.+ları devilerhâm üzre 21
- ikevle 'her ikisi' (krş. +egü, +evle) i.+sining kavli 533 اِكْوَال
- iki 'iki' on i. + den اِكْدَأ 457... i. cahan 16... bu i.+leri aralarında 322.
- i. yüz yigirmi sekiz 432. i.+de bir 453. i. birlesi 521...
- ikinç 'ikincisi' 482 ('ikinci' -sıfat olarak) i. su'âl 562 اِكْنَج
- ilerü 'önce' kanğı yirden i. çıkşa 530 اَلرُّ
- 'ilim 'ilim' farâiz'i.+ine muhtâclık 8. 'i. bil- 15
- ilk 'ilk' i. ana 512... i + in 19... i. + inki bâb 450. i. + ining su'âl ol durur
556 اَللَّك
- imâm 'üstad' fakih i. 7. hōcâ i. 12. i.+lar kavli 398
- imân 'iman' i. getir- 597
- imdi 'şimdi' 13.... اِمْد
- imin 'emniyet' i. bul- 4
- +in (vah) ilkin 19... degin 411... اِن
- +inç (sayı sözlerinden sonra; hareke olarak kesre yalnız şunlarda kullanılmış
dördinç 483.550. sekisinç 553. doğsinç 554. - diğerlerinde hiç hareke yok)
- ikinç 482 üçinç 483... dördinç 509... bişinç 550... altınç 552... yidinç 552...
sekisinç doğsinç onunç 583...
- incA (zf; < *-ig+i+n+ce) uyanınca 607. bolınca 535. bolmayınca 579.
görince 536. yumayınca 607... نَجَا | يَنْجَا
- 'inde 'huzurunda' 'i. abūhanîfe 540. 'i. muḥammed 541.
- +ing (ih; iyelik eki +i'den ve ünlüyle biten kelimelerden sonra hep +ning ve :
bunung) aning üstine 12... māl dükeli aning bola 364... bularing arasında
88. ering karnı 559. oğluning oğlu 306... ilkining su'âl ol durur 556. bir er
ölse iki cada atasının (اَتَّاسْنَك) ve iki cada anasının اِنَّاسْنَك kalsa
329-330. (son çekim edatiyle birlikte:) aning üzre durur 19. aning üçün
68... aning gibi 622. bularing birle 343. bularing yarulaşu 24 نِك | كُ
- ing (emir kipi) mesh kıling 599 كُ
- +ingiz (ie) başingiz 599; bk. +ngiz كِثْر
- ir bk. -Ar

iring 'irin' i. çık- 619 اِرِكْ

irkek 'erkek' (krş. er) i.+den egsükirek 539 اِرِكْكَدَا

-iş-, -ş- (m) katlış- 490. yarulaş- 24... شِشْ

işe- 'işemek' kankı yirden i. -rse 528. 529. 530 اِشْشْ

işi 'eşik?' (kelime satır başındadır; kendisinden önceki kelime bozuk; belki de bir kelimenin parçası olabilir!) i. üzre otur- 605 اِشْشْ

it- 'etmek' bavul ider erse 522. päre idesin 540... ikiden birin i.-se 606 اِدَات

ittifāk 'ittifak' vireler i. bir 296

ka'an (öa) ubey ibn k. 572

kaç 'kaç' k. urağut 552... قَاچْ

kaçan 'kaçan, vaktā ki' k. kim 495... قَاچَانْ

kāfir 'kâfir' k.+ler mîrâşları 398

kal- 'kalmak' k. -dı 23... k.-ur 546... k. -masa 37.... k. -maya 179... k. -an 53...

قَالْ

ķamu 'bütün' (303 قَامُو; 593; 371 قَمُّ; 399; 39 defa). (isim olarak:) k.

+dan yakınırak 371. māl k. +sın 399. k. +ları ortak bol-135 (sıfat olarak:) k. kayğular 2... (zarf olarak:) māl k. ataya vireler 70...

ķan 'kan' k. çık- 618 قَانْ

ķanda 'nerede' (563 قَانْدَا; 4 defa; 1 defa) k. durur 548... k. -sa (!) 15

ķanķı 'hangi' k. farîze 409. k. yol 523... k. yir 528... قَنْقْ

ķarın 'karın' (krş. karındaş) k. alâtı 560. ering ķarın yar- 560 قَرِنْ

ķarındaş 'kardeş' k. +dan gör- 596... er k. 60... kız k. 391.... ata k. +ı 299...

ana k. +ı 388... (5 defa قَرِنْدَاشْ; 376 defa قَرِنْدَاشْ)

ķat 'kat, huzur' imāmlar k. +ına git- 10. gendü k. +ına getür- 11. abūħa-

nîfe k. +ında 531... قَاتْ

ķat- 'karıştırmak' birle k. -mış 446 قَاتْ

ķatılış- 'karışmak' birle k. -u bolsa 490 قَاتِلِشُو

ķavul 'söz' muştafā ķavlince 16... 'ulemālar ķavlinde 319... ķavulleri 572.
ķavul birle 502.

ķayġu 'ızdırap' (قَيِّغُو 3. قَيِّغُو 2.3) ķ. + dan 3. ķ. + ya 3. ķ. +lardan 2

ķayın 'akraba' ķ. ana 595 قَيَّابِن

ķazan- 'kazanmak' māl ķ. -sa 589

ķāzı 'kadı' ķ. hüküm ķıla 558

kefen 'kefen' 472...

kelāne 'oġlu olmayan kimse' k. ol bolur kim anıng oġlanları bolmasa 88

-ken (zf) kılur erken آرکَنان 616. dişi erken آرکَن 560

kesek 'parça' bir k. çık- 622 كَسَك

kesib ? zarb ve k. andan iki dürlü bolur 436

kez 'defa' (veya : gez ?) bir iki k. 91...

ķıl- 'kılmak, yapmak' ķ. -urlar 323... ķ. -dım 9. ķ. -dı 605. ķ. -duķ 452. ķ. -mış
450... ķ. -an 311... ķ. -alar 12... ķ. -mayalar 410... ķ. -ġıl 448 ķ. -ıng 599.
ķ. -sa 564... ķ. -sun 17. ķ. -ur erse 520... ķ. -ur erken 616. ķ. -mış durur
553... ķ. -mış bolsa 575... te'lif ķ. 9. kısmet ķ. 12... rahmet ķ. 17. ülü ķ.
24. ülü üçden ķ. 101. ülüş ķ. 25. red ķ. 27... azad ķ. 311... rivāyet ķ. 323.
avul ķ. 410... zarb ķ. 427... on iki ķ. 429. andavuk ķ. 452.... yad ķ. 452...
mırās ķ. 474... hicāb ķ. 513... bavul ķ. 'işemek' 521... ef'ālin ķ. 525... şa-
bur ķ. 537. hilāf ķ. 553... hüküm ķ. 558... sangsar ķ. 564. kışaş ķ. 566.
meş ķ. 599... abdest ķ. 616 قِل

ķılmaķ 'kılma, yapma' meş ķ. 600... tahāret ķ. 603... misvāk ķ. 609 قِلْمَق

ķışaş 'örnek' ķ. kıl- 566

kısmet 'hisse' ķ. kıl- 12...

ķıyāmet 'kıyamet' ķ. gün 616

ķıyās 'mukayese' ķ. birle 238...

ķız 'kız' ķ. mırāsı 25... oġul ķ. +ı 52... ķ. ķ. +ı 68... ķ. ķarındaş 87... er ķarın-
daş ķ. +ı 375... ķ. ķarındaş ķ. +ı 379... ana ķ. ķarındaşı 389... ata ķ. ķa-
rındaşı 389... قِز

+Ki (zamirsel iyelik eki) ilkinki bāb 350. daşdınķı muķirler 13 ق | ك

kim l. bildirme cümlelerinde; hemen çekimli esas fiillerden sonra - bütün kip-
ler ve zamanlar - bağlaç olarak: 'ki; eger' tangrıdan dilerüz beklese bizi

haṭādan k. tevfiḳ güci vire 22. bu ol vaḳt bola k. yaḳınından ‘aşabası bolmasa 312. ata anasına hiç nese degmeye k. gendü oḳlı diri bolsa ‘eğer... -diği takdirde’ 318. rivāyet ḳılurlar k. üçden bir ana anasına vireler 323. tefsiri anda bolur k. bir urağut ölse 414. bilgil k. ne farīze anda üçde bir bolsa 453. aydur k. ol urağutlardan durur 522. māl yıġasın k. hāl bolur 535. eğer aytsalar k. ḳanda durur 548. kimerse bilmese k. ol diri mi yā ölü mi 555. anda bolur k. bir müsülman mürted bolsa 557. buyursa k. anı sangsar ḳılsa 564

2. *bildirme bağı ve adlardan sonra ; ilgi zamiri olarak* : ḳişilere k. Şehirlerden ırağ bolsalar 10. ümmetine k. bunı oḳısa 18. ol ülüşler k. zarb ve kesib andan iki dürlü bolur 436. ḳanḳı yoldan k. bavulın artuḳ ırağ görseler 523 i ademiler k. iman getürür siz 597. her ne k. ol iki yoldan ḳan çıḳsa 618. ḳız nice k. bolsa 35. niceme k. ırağ bolsalar 211. ḳükümleri buyuḳdurur k. yazduḳ 45 arslıḳ biregü bolur k. anıng er alātı dağı bolur 518. meger k. er ve urağut bilmiş gerek 484. ḳaçan k. er ḳarındaŐ oğlanları bir oğul var bolsa 495 *كیم*

kimerse ‘kimse’ (5 defa *كیمرسا*, 1 defa *كیمرس*) k. 512... ne ol k. +den mīrāŐ duta ve ne k. andan mīrāŐ duta 577

ḳiŐi ‘insan’ k. +lere 10... üç k. 445... iki dürlü k. 514... *كیش*

kitāb ‘kitap’ ferāiz k. +ı 8...

ḳoŐ- ‘telif etmek’ te’lif ḳıldım ya’ni ḳ. -dum 9. barsi dilince ḳ. -dı 12 *قش*

ḳurla ‘defa’ yidi ḳ. 1. el üç ḳ. yu- 611 *قُرل*

ḳurtulmaḳ ‘kurtulmak’ ḳaygulardan ḳ. du’ası 2 *قُرتُلِمَت*

ḳuvat ‘kuvvet’ ḳayġudan ḳ. +ı yigrek bol- 3 *قُوت*

-1- (fiillerden fiil : meḳhul) ḳatlıŐ- 490. yayıl- 620

+1 A (ile anlamında daima fethayla) birle 1... birlesi 521... ikevlesining 533. ḳurla 1...

+1 A- (isimden fiil daima fethayla) yarulaş- 24... urağutlan- 407... başla- 473... küderle- 474...

+1 Ar (çokluk ; fiillerden ve nâdir olarak sayı sözlerinden sonra) delim oğlanlar 71... iki oğul ḳızları 125... bulara 14... bulurlar 552... bolsalar 10... getürü-

- mesler 11... bağalar 11... (*çokluk ifade eden yabancı kelimelerden sonra*)
 yaranlarına 553... aşhâblar 556... لَر
- +IIK (*addan : isim-sifat*) bilmeklik 18... muhtâclığın gör- 8. varlığından 69.
 ‘aşabalık 502... uragutluğa al- 594 لِق | لِك
- likin ‘fakat’ 474...
- +lü (*addan : sıfat*) ülüşlü ülüşi dengi 477. dörtlü kişi 507... لُو
- +m (*ie*) bk. -DI. bizim 398. 556 بِيْزِم
- mA- (*fiillerde olumsuzluk ; daima elifsiz, fethayla*) unıtmasa 18... virmeye 27...
 bolmayınca 579....
- mA (*fiilden ad ; daima elifsiz, fethayla*) degme kayğu 3...
- +mA (*‘ve ; şey’ anlamında müstakil kelimededen ekleşmiştir ; daima elifle*) ni-
 ceme 211...
- mAdin (*olumsuz zf yalnız bir defa*) er ölmedin oğlu ölse 561 مَدِن
- mAK (*masdar*) bilmekliki 18. yumaklık 620. kırtulmağ du‘âsi 2... okıma-
 ka tevfiğ güci vir- 22 مَق | مَك
- mâl ‘mal’ m.+dan 95... m.+ın 28... m.+ından 29. m. yarusı 26... m. dükeli
 132... yaru m. 53....
- ma‘lûm ‘bilinen’ m. bol- 525
- mAs (*geniş zamanın olumsuzu ; 16 defa مَسَس ; krş. -mAz: 2 defa*) getirümes
 11. bolmas 491...
- mAz (*bk. -mAs; مَز*) bilmez bolsa 14. geçmez 483
- meger ‘meğer’ 319...
- mesele ‘mesele’ ferâiz m.+lerinden 9... ilkinke bâb m.+si gibi 350.... navâ-
 dir mesleleri مَسَلَكِر 548
- mesh ‘mesih’ başa m. kıl-/tut- 600... edüke m. tart- 605...
- mes‘ûd (*öa*) ‘abdullah bin m. 319...
- mevlây ‘efendi’ (مولای: 310) m. azad kılan bolur 501... m. ya‘ni azad kılan
 çalap 310...
- mi (*soru edati*) bölemi bölmeyemi 552. dirimi yâ ölümü 555. arı yirdemi
 yâ arısız yirdemi 612 مِ
- mîrâş ‘miras’ m.+horlar 537. m.+lar vaḳti 10... m. yolu 11. m. kısmet kıl-

15... andan m. bul- 55... m. deg- 69... altıda bir m. vir- 76... diriden m. dut- 95... m. +a evlârağ bol- 498. m. +a gir- 501. m. +dan ayruķı 80 iki behir m. dut- 587. alhınsa arslık m. +ı 518. ana m. 36. ana anaları m. 314. ‘aşabalar m. 297. ata m. 69. ata ana m. 89. ata atası ve ata anası m. 106. ata kız karındaşı ve ana karındaşı m. 388. dişı m. 537. er m. 148. er karındaşlar m. 245. er karındaş ve kız karındaş m. 207. er karındaş kızları gendü kızları m. 358. kâfirler m. 398. kız m. 25. kız oğlanları ve kızları m. 363. oğul m. 23. oğul kızları m. 194. oğul ve kız m. 30. urağut m. 272. urağut birle ‘aşabalar m. 132. urağut ve er karındaş ve kız karındaş ve ata atası m. 339. urağut ve er karındaş ve kız karındaş m. 343

miskin (öa, kitabın müstensihinin lâkabi) m. ‘abbās 6. bu kitâbı m. ‘abbās yazdı 17

misvāk ‘diş temizlemeğe mahsus, ucu ezilmiş ince odun parçası’ m. kılmak ağzına su vir- 609

-miş (gmz) (hep *میش*; yalnız bir yerde *میش* : 440) bilmiş gerek 409... kılmış durur 553... bulmuş bola 559... bulmuş bolsa 563...

muḥammed (öa) yalvaç m. muṣṭafâ 15... m. ümmeti 18...

muḥtâclik ‘ihtiyaç’ ‘ilmine m. +m gör- 8

muķir ‘oturan’ daşdınkı m. +ler 13

muṣṭafâ (öa) yalvaç muḥammed m. kavli 15

mürted ‘önce müslüman olup da sonradan dinden çıkan’ (mürtet 403) 405.557

müselman ‘müslüman’ (bk. müsülman) 400.401. 403

müsülman ‘müslüman’ (bk. müselman) 134. 149. 399. 400. 404. 405. 475. 557. 558

müşkil ‘zor’ ? ḥunṣâ-i m. 522...

müteferriķ ? m. kız *مُتَفَرِّقِز* 397. m. er karındaş 358... er karındaş m. 291... ata karındaş m. 291... ata karındaşı m. kalsa 301...

müteferriķa ? (krş. müteferriķ) m. kız karındaş 360... kız karındaş m. kalsa 242...

müzd ‘mükâfat’ fazlin m. +in bul- 16. m. +i anıng artuķ durur 617

+n (iyelik 3. şahıstan sonraki yh; krş. +ni; 103 yerde *ن* tenvin ile, 92 yerde *ن* nun ile yazılmış. Tenvin ile olanlar : ayruķın 56... (83 defa). kalanın 83 (1 defa). mâlın 89 (1 defa). birin 90 (1 defa). dükelin 132 (4 defa). vaşiyetin 473 (1 defa). ef‘âlin 525 (2 defa). mîrâşın 526 (7 defa). fazlin 16

- (1 defa). muhtâclığın 8 (1 defa). rağbetin 8 (1 defa) — *Nun ile yazılan kelimeler yukarıdakilerden daha çeşitlidir.*)
- ayrukm böl- 56. yarusın vir- 26. mālın ülü kı- 89. vaşiiyetin küderle- 473. ef·âlin kı- 525. mîrâşın al- 528. hâcetin muhtâclığın ve rağbetin gör- 8. dilin bil- 14. müzdin bul- 16. sağışın belür- 85. mālın red kı- 215
- n- (fiilden-fiil : dönüşlü fiil) urağutlan- 407. 408. yu-n-u 601. yunmak 608. (edilgen fiil:) sın- 624
- +nA (iyelik eki 3. şahıstan sonra vh; hep ن ile yalnız iki yerdé ن ile yazılmış : 120. 125; bk. +i ve +A)
- namâz 'namaz' n. +a örü dur- 598. n.+a uyan- 607. n.+a yun- 608
- naşir (öa) abu'lleyş n. bin ibrahîm 7
- navâdir 'ender şeyler, hadiseler' n. mesleleri 548
- +ncA bk. +i
- +ndA bk. +i; 12 defa ند , 18 defa ند , 60 defa ند şeklinde.
- ne 'ne' (hep ن) ve n. farîze kim 410... bu müşkil ança bolur n. reside bolsa 524. ol durur kim n. ol kimerseden mîrâş duta 576. ve n. kimerse andan mîrâş duta 577. her n. kim ol iki yoldan 618
- neng 'eşya?' ol n.+lering (?) 617 نك
- nese 'şey' (نَسَا 206. نَسَّ يا 611 ve: 31 defa نَسَا şeklinde) bir n. agrır bolsa l. dört n. 600. n. kim andan 9. hiç n. virmeye 206... n.+ye yuqamaya 611
- nete, nite 'nasıl' bu n. bolur نتا 593. hükmi nite bola نتا 555. bu nite durur 588.
- +ngiz (şahıs eki) dursangız 598. كتر
- +ni (yh; krş. +i, +n; iyelik eki 3. şahıstan, zamirlerden ve yalnız altı kelimesinden sonra :) gendüzlerini haţadan iraq dut- 16. ülüsini böl- 243. birini ur- 432. yaranlarını hilâf kı- 554. atasını satun al- 589.. anasını urağutluğa al- 594. bunu döndür- 13... bizni unit- 18. altını altıya ur- 'altıya altıya vurmak' - yani : '6 x 6' 431 ن
- nice 'ne kadar' n. artuğ 29... n. öküş 189. n. kim 35... نجا
- niceme 'ne kadar' n. kim نجاما 307. n. kim 211... نجاما
- nikâh 'nikâh' 573
- nikâhsız 'nikâhsız, 549...

+nİng (ih; bk. +ing) oğlının oğlu 306... bunun tefsiri 414 نِكْ

nite bk. nete

+nki bk. +i. ilkinci bāb 350

od 'ateş' o. sok- 616 اُدْ

oğlan 'erkek çocuğu' o.+dan 561. o. doğ- 407. 408 o.+lar 19 (38 defa) kız o.

+ları ve kızları mirāşları 363 اُغْلَنْ

oğul 'oğul' o. mirāşı 23 اُغْلُ 52. 54. oğlu اُغْلُ 23... (128 defa, fakat 1 defa :

اِكْ اُغْلَا 481). ayruğın oğla vir- اُغْلَا 166. iki oğla vir- اُغْلَا 167. bir oğl kızını بِيْرُغْلُ قِيْزِ 194. degme oğla iki اُغْلَا 435. Fakat :

oğula اُغْلَا | اُغْلُ (40 defa).

o kı- 'okumak' o. -ridi 3. o. -sa 4... o. -yana 17 اُقْ

o kımak 'okuma' o. -a 22. kitābı o. 14. 'anmak, zikretmek' tangrı adm o.

sünnet ol 608 اُقْمَقْ

ol (is; 'bu, şu, o' daima yalın haldedir ve bazan kendisinden sonra başka zamirler ve bildirme bağı gelebilir.) o. agrır yir 1...

o. kim 21... o. durur kim 556... o. durur kim ne o. kimerseden 576....

o. kaçan kim 610. (bildirme bağı olarak yalnız iki yerde geçer : sünnet o. 608. 610; krş. durur)

oluğ 'bizzat bu' o. kız 215 اَوْلُقْ

on 'on' o. ülü 47.... o. iki 412... (23 defa اُنْ, iki defa اُوْنْ 411. 412)

onunç 'onuncusu' 583... اُنُنْجْ

ortak 'ortak' o. bol- 135 اُرْتَقْ

'oşmān (öa) 'o. bin 'afāf 569

otur- 'oturmak' üzre o.-dı 605. اُتُرْ

otuz 'otuz' o. biş 446. اُتُزْ

öğrenmek 'öğrenmek' 14. اِكْرِنْمَكْ

öküş 'çok' ö. bol-55. ö. māl 154. اُكُشْ

öl- 'ölmek' ö. -medin 561. ö. -enden 563. o. -dükde 569. ö. -di 595 bir tersā ö.

-se 398... müsülman ö. 400.... gebür ö. 401... cuhüd ö. 403... mürted ö.
405. أُل

öldür- 'öldürmek' ö. -en 563... ö. -se 565. اُلْدُر

ölü 'ölü' dirimi yā ö. +mi 555. اُلُو

ölüm 'ölüm' ö. sükeliki 569. 570 اُلْم

'ömer (öa) 572

ör- 'yükselmek' — yalnız kalıplaşmış bir ifadede : ö. -ü dur- 'ayağa kalkmak'
623 اُرْدُر

ötrü 'dolayı' andan ö. 365. اُتُر

öz 'kendi, bizzat' gendü ö. +leri 16. اُز

-p (zf) örü durup 623 اُرْدُرْب yatıp 624 يَاتِب

-r (bk. -Ar)

+rA (kalıplaşmış yön eki) songra 473. اُسْرَ 487 asra 19. اُسْرَ 19. اُسْرَ 19. اُسْرَ 19.

rağbet 'rağbet' 'ilmine muhtâclıkm ve r. +in gör- 8

rahim 'ana tarafından akrabalık' r. için virmeyeler 503. r. ve nikâh ve valâ
yok 573

rahime (yk. bk. ?) mevlâ r. 'aşabasm görmeye 502

rahimsiz 'akraba olmaksızın' r. ve nikâhsız ve valâsız 549

rahmet 'acıma' tangrı r. +i anıng üstine bolsun (= رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ) 12. tangrı
anga r. kılsun 17

-rAK (pekiştirme eki) evlârağ 498. رَاق 3 yigrek 74. اُرْتُكُرَاğ 74. رَاق 74. رَاق 74.
nrağ 365... asrarağ 371... aşnurağ 521...

râst 'doğru' (رَاسِت 548, diğerleri hep doğru imlâsiyle) r. gel- 431...

red 'iade' +e r. kııl- 27... r. gör- 481. r. bir tirde bolur 484

reside 'reşit, olgun' r. bol- 524... رَسِيد / رَسِيد

resül 'peygamber' 615

reva 'münasip' r. durur 606. رَوَا

rivâyet 'rivayet' r. kııl- 323

-sA (şart eki ; 552 defa سَا ; 44 defa سَس , bunlardan ikisi eksiz : okısa اُقِسَس 4.

- bulmasa بُلْمَسَس 88; *iki yerde de* : kimersedən كِمَرَسَدَا 577. neseye
 آيْتَسَالَر 611. *Geriye kalan 40 yerde hep + lar ile*; *fakat* : aytsalar
 548. sorsalar سُورَسَالَر 586. 592. dursangız دُورَسَا كِئَز 598)
 nese l... نَسَا اِغْرِر بولسا 1 degseyidi 3 دَكْسَايِد 3 kandası 15
 اِشْرَسَا 528. işerse 512 كِمَرَسَا 512. kimerse 18. اُنْتِمَسَا 18. unıtmasa قِنْدَسَس
 şābit (öa) zeyd bin ş 479
 saşal 'sakal' s. bit- 536. s. arasına barmaq soş- 610... سَقِل
 saşla- 'saklamak, muhafaza etmek' bu tertib s. -yalar 49 سَقِل
 sangsar 'taşlama' bir ere zinā dürüst bolmuş bolsa ve hākim anıng atası er
 şarındaşına buyursa kim anı s. kılsa ('taşlayarak öldürmek'), bu ata er
 şarındaşı andan mīrāş bula 564 (krş. farsça سنگسار کردن)
 savul- 'savulmak' aradan s -alar 479 سَوُل
 sekisinq 'sekizincisi' 553. سَكِسِنْج
 sekiz 'sekiz' s. dürlü 515. s. +de bir 285. heştiyek ya'ni s. +den bir vir- 137.
 on s. 45... yigirmi s. 432. otuz s. 433. سَكِز
 semerşandi (öa) abu'lleyş naşir bin ibrāhīm s. 8. سَمَرَقَنْد
 seyek '1/3' s. üçde bir bolur 504. bir s. 238... iki s. 237.... s. idileri 507....
 sıga- 'oğuşturmak' s. -yu 1
 +si (bk. +i)
 sı- 'kırmak, bozmak' abdest s. -r 618. سِي
 sın- 'bozulmak' abdest s. -ur 624. abdest s. -mas 624. سِن
 +sin (ikinci şahıs eki) yığasın 535. viresin 537... biresin 539. idesin 540...
 urasın 546. سِن
 siz 'siz' getirür s. 597. سِز
 +siz (olumsuzluk eki; yuvarlak ünlülü kelimelerle hiç bir misali yok) raşim-
 siz549... arısız 612...
 soş- 'sokmak' barmaq s. -masa od s. -alar 616 سُو

soğmak 'sokma' barmaq saqal arasına s. 610 سُقْمَق

songra 'sonra' andan s. 473. سَكْرَا

sor- 'sormak' s. -salar 586. سُر

su 'su' s. dök- 605. buruna s. vir- 609. saru s. 619 سُو

su'âl 'soru, sual' (6 defa سُؤَال; 4 defa سُول) 556...

-sun (ik; üçüncü şahıs) bolsun 13. kılsun 17 سُن

sükelik 'hastalık' ölüm s. +inde 'ölüm döşeginde' 569. 570.

sünnet 'sünnet' 607...

-ş- (bk. -iş-)

+ş Ar (üleştirme sayı sözleri yapar) degme kıza yidişer böle 433

şehar 'şehir' ş.+lerden ırak bol- 10

şerh 'şerh, izah' ş. baq- 527

şeyyek '1/6' ş. bolur ol altıda bir bolur 505. iki ş. ya'ni iki kez altıda bir vir- 91...

+ta bk. +DA

-tA (< *teg; bk. nete)

tā 'ta; -e kadar' 'avul kıllalar t. ona degin 411. ('ki, öyle ki') ırak dutalar t. iki cahan fazlin müzdin bulalar 16....

taḥāret 'temizlik' t. kıll- 607

taḥāq 'boşama' üç t. vir- 569. gengiz (?) t. vir- 571

tamām 'tamam' 476....

tangrı 'Allah' تَكْر t. rahmeti anıng üstine bolsun 12. t. anga rahmet kılsun

17. t. buyrukı 15. yüce t. adın oqımaq 608. t. +dan 'azza ve celle dile-

تَكْرِيْدًا 22

taḥt- 'çekmek' mesh taḥt طَرْت (= taḥttı) 605. m. taḥrd طَرْد (= taḥrdı) 606.

m. taḥrsa طَرْتَسَا 617

tefsir 'tefsir' bunung t. +i 414 تَفْسِيْر

te'lif 'te'lif' t. kıldım ya'ni koşdum 9 تَالِيْف

ten 'vücut' t. +de 600. t. +inden çık- 619

tereket 'tereke' 472

tersâ 'hıristiyan' 398...

tertib 'tertip, usul' 49

tevfik 'yardım' t. güci 22

tir 'hisse' (20 defa تِر; 4 defa تِير) üç t. 'avul kıl- 422.... iki t. +e böl- 485

toğ- 'doğmak' (krş. doğ-) gendüden t. -an oğlanlar 19 طُغ

toğsan 'doksan' 447 طُقْسَان

toğuz 'dokuz' 434. 449. t. +a ur- 446 طُقُز

tol- 'dolmak' ağız t. -sa 621 طُل (krş. doldur-)

türlü 'çeşitli' 427, 514 تُرْلُو (krş. dürlü)

-U (zf; و (—)zarf olarak:) yarulaşu 24. 385. katlışu bolsalar 490. sıgayu 1. (ana fiili yardımcı fiile bağlar) örü dur- 598. 623 (isim olarak) yunu içine 601 (veya <*yunuğ)

u- (metinde ancak kalıplaşmış şekillerde görülen eski iktidar fiili : 'muktedir olmak') gidümes 11 (< *gide u-maz) getirümes 11 (—)

ubeyy (öa) 'ali ve u. ibn ka'an 572

-uğ (fülden isim yapma eki) buyruk 15 (—)

+uğ (müstakil bir kelime olan pekitme edatı oğ'un ekleşmiş şekli; krş. bir de +vuğ, +yuğ, andavuğ, bundavuğ, buyuğ) oluğ 215 أُلُق

'ulema 'bilginler' dükel 'u. +lar kavli 318... kamu 'u. +lar kavli 491

-un (ancak kalıplaşmış bir şekilde kullanılan fülden isim yapma eki) satun al- 588 سَاتُن

unıt- 'unutmak' bizni du'ādan u. -masa 18 اُنِيت

-ur (bk. -Ar)

ur- 'çarpmak' altıya u. -miş 428... u. -sa 447 اُر

urağut 'kadın; evli kadın' u. mirāşı 272. dört u. 449... u. 'avratı 'dişilik aleti' 519... u. yiri 'dişilik aleti' 528. u. 'idati geç- 571. u. anasını urağutluğa al- 594 اُرَاغُت

urağutlan- 'evlenmek' gendü anasın u. -sa 407... gendü kızın u. -sa 408

أُرَاغُتْلَنَ

urağutluk 'karılık' u. +a al- 594 أُرَاغُتْلُقْ

uyan- 'uyanmak' uyğudan u. -sa 611... namāza u. -mca 607 أُيِّنَ

uyı- 'uyumak' u. -sa 624 أُيِّ

uyku 'uyku' u. +sından uyan- 608 أُيْقُسِنْدَا u. +dan uyan- 611 أُيْقُدَا

+üz (şahıs eki) dilerüz 22 ()

üç 'üç' ü. +den böl- 60... ü. +de bir bol- 98... ü. kız 242 أُجْ

üçün 'için' anıng ü. 68... raħim ü. 503 أُجُنْ

üçünç 'üçüncüsü' 483 üçünciye deg- 588. ('üçüncü' -sıfat olarak :)

ü. su'al 567 أُجُنْجْ

ülü 'hisse' (16 defa أُلْ ; 108 defa أُلُو ; 1 defa أُلُوا ; krş. ülük, ülüş), أُلْ

daima ekli :) ü. +yi أُلْيِ 37. ü. +sin أُلْسِين 41... ü. +den أُلْدَا 59.. (أُلُو

85 defa eksiz olarak, geri kalanı -23 defa-ekli :) ü. +den أُلُودَا 29 (17 defa).

ü. +sin أُلُوسِين 59. ü. +sini أُلُوسِينِ 243. ü. +ler idileri أُلُولَرِ 507.

ü. +leri أُلُولَرِ 438 (3 defa) (1 defa: أُلُولُوا 43)

ülük 'hisse' (krş. ülü, ülüş) mäh üç ü. +i 474 أُلُكْ

ülüş 'hisse' (krş. ülük, ülü) ü. kııl- 25... ü. vir- 503... أُلُشْ

ülüşlü 'hisseli' ü. ülüşi 477 أُلُشْلُو

ümmet 'ümme't' muħammed ü. +i 18

üst üst anıng ü. +ine 13

üstād 'üstat' 17 اِسْتَادْ

üzere 'üzerinde, hakkında' anıng üzre 19... أُزْرَ (5 defa). ü. 20 أُزْرَ

vaķt 'sıra, zaman' mırāşlar v. +inde 10....

valā 'akrabalık' nikāh ve v. yoķ 573

valāsız 'akrabası olmama' nikāhsız ve v. mırāş 549. 567

var 'var'; (krş. bar, yalnız bir yerde!) gendü kıızı v. وار yirde ('kendi kızının olduğu yerde') 201. v. bolsa وَر 494. 495. 498

var- 'gitmek' derharbe v. -sa وَرَسَا 558

varlık 'varlık, servet' v. +ından 69 وَرَلِيق

vasiyyet 'vasiyet' 472. v. +in küderle- 473

ve 've' 8... (633 defa) — iki yerde: vi (و) 162. 235 —

ver- 'vermek' (yalnız iki yerde; hep vir-, oraya bk.) v. -eler 149. 160 وَرَكَر

vereşe 'verese' müsülman v. +sine vir- 558

veyā 'yahut' 69

vi (bk. ve)

vir- 'vermek' (519 defa; krş. bir- : 7 defa; ver- : 2 defa) v. -eler 25... v. -meyeler 29... وَر

virmek 'verme' su v. 609 (2 defa) وَرِمَك

-vuğ (müstakil bir kelime olan pekitme edatı oğ'un belli kelimelerden sonra gelerek ekleşmiş şekli; krş. bir de +uğ, +yuğ, andavuç, buyuğ, bundavuç, oluğ) bundavuç 25.... (50 defa) andavuç 42... (50 defa) وَوُ

+vUz (şahıs eki) görevüz 521. bakavuz 527 وَز

+yA (bk. +A)

-yA (bk. -A)

yā 'yahut' 74... (krş. veyā)

yad 'yabancı' 478 ياد

yād 'zikir, hatırlama' y. kııl- 452

yağın 'yakın' y. +ından 'aşabası bolmasa 312 ياقين

yağınırak 'daha yakın' (يَقِينِرَق 486. يَقِينِرَق 365) kamudan y.+a böl- 371

ياقِينِرَق

yāğūt (öa; kitabı çevirenin adı) fağih y. arslan bunu dürk diline döndürdi

ياقوت 13

yalvaç 'peygamber' y. muğammed 15... y. yaranları 553 يالواج

yan 'yan' y. +ın yat- 624 يان

-yan (bk. -An) almayan اَلْمَيَّان 590. okıyana اُقَيِّنَا 17

yana 'yine' 123 يَنَا (bk. yine)

ya'ni 'yani' 9... يَعْنِ

yar- 'yarmak, deşmek' karnın y. -salar 560 يَر

yaran 'sahabe, arkadaş' y. +lar يَرَنَار 19. yalvaç y. +ları 553. mes'ud y. +ları 554

yarı 'yarım' (hep يَارُ , yalnız 93. 123 ve 274'de يَرُ şeklindedir) māl y. +sı 26... y. māl 53...

yarulaş- 'eşit olarak bölüşmek' buların y. -u 24. يَارُلَشُ

yat- 'yatmak' yanın y. -ıp uyu- 624 يَات

yayı- 'yayılmak' yire y. -sa 620 يَايِل

yaz- 'yazmak, istinsah etmek' (hep يَز yalnız 45'de يَز şeklindedir) y. -duk 35... y. -dı 17. y. -ana 17

yek 'bir' (bk.caharyek, heştiyek, seyek)

yığ- 'yığmak, biriktirmek' māl y. -asın 535

yidi 'yedi' (hep يِدِ , yalnız 433'de يِدِ şeklindedir) y. +şer 433 y. kurla 1... y. +ye degin 412

yidinç 'yedincisi' 552... يَدِنِج

yigirmi 'yirmi' يِكْرِم y. dört 413.. y. yidi 413. y. sekiz 432

yigrek 'daha iyi' y. bol- 3 يِكْرَك

yine 'yine' 13... (7 defa; bk. yana - yalnız bir defa) يِنَا

yir 'yer' يِر y. +i 1... y. +de 201... y. +den يِرْدَا 528...

yok 'yok' 9... يُق

yol 'yol, taraf' (hep يُل , yalnız 11. 521'de -üç defa- يُول) y. +dan يُلْدَا 521...

iki birlesi y. +dan يُوَالْدَا 521 y. ırakından 11

yorç يِرْج (yurç ? 'karının küçük erkek kardeşi, küçük kayın', Kāşgari) ana bir ve ata bir er karındaşı kalsa bir y. -ı kalsa anın mālın kamu y. -ı ala 593

yön 'yön' (hep يُون yalnız 184 ve 261'de يون şeklinde; fakat 191 deki يُؤيننداً yazılışı, her halde yanlış olmalı) 'avul y. +inde 179.... dört y. +den يُنداً 472....

yu- 'yıkamak' el y. 598... ayak y. 599 يُ

+yuğ (müstakil bir kelime olan pekitme edatı oğ'un ekleşmiş şekli; krş. bir de +uğ, +vuğ, andavuğ, bundavuğ, oluğ) büyük 35 بِيُوق

yuğa- 'dokunmak' bardağa y. -maya 607. neseye y. 611 يُوق

yuğaru (o ?) 'yukarı' y. bolsa 488 يُقَارُ

yumağ 'yıkama' 600. يُمِق

yumağlık 'yıkamaklık' 620 يُمِقْلِق

yunmağ 'yikanma' namāza y. başla- 608 يُنْمِق

yunu 'yikanacak yer' dopuğlar girür y. içine 601 يُنُو

yūsuf (öa; bk. abuyūsuf)

yüce 'yüce' y. tangrı 608 يُجَا

yüz 'yüz' y. yigirmi sekiz 432 y. otuz biş 448 يُز

yüz 'yüz, çehre' y. yumağ 600 يُز

z arb 'çarpma' (krş. ur-) z. kıl- 427....

zāhid (öa) fağih imām z. abu'lleyş 7

zekāt 'zekāt' harām davardan z. yoğ 602

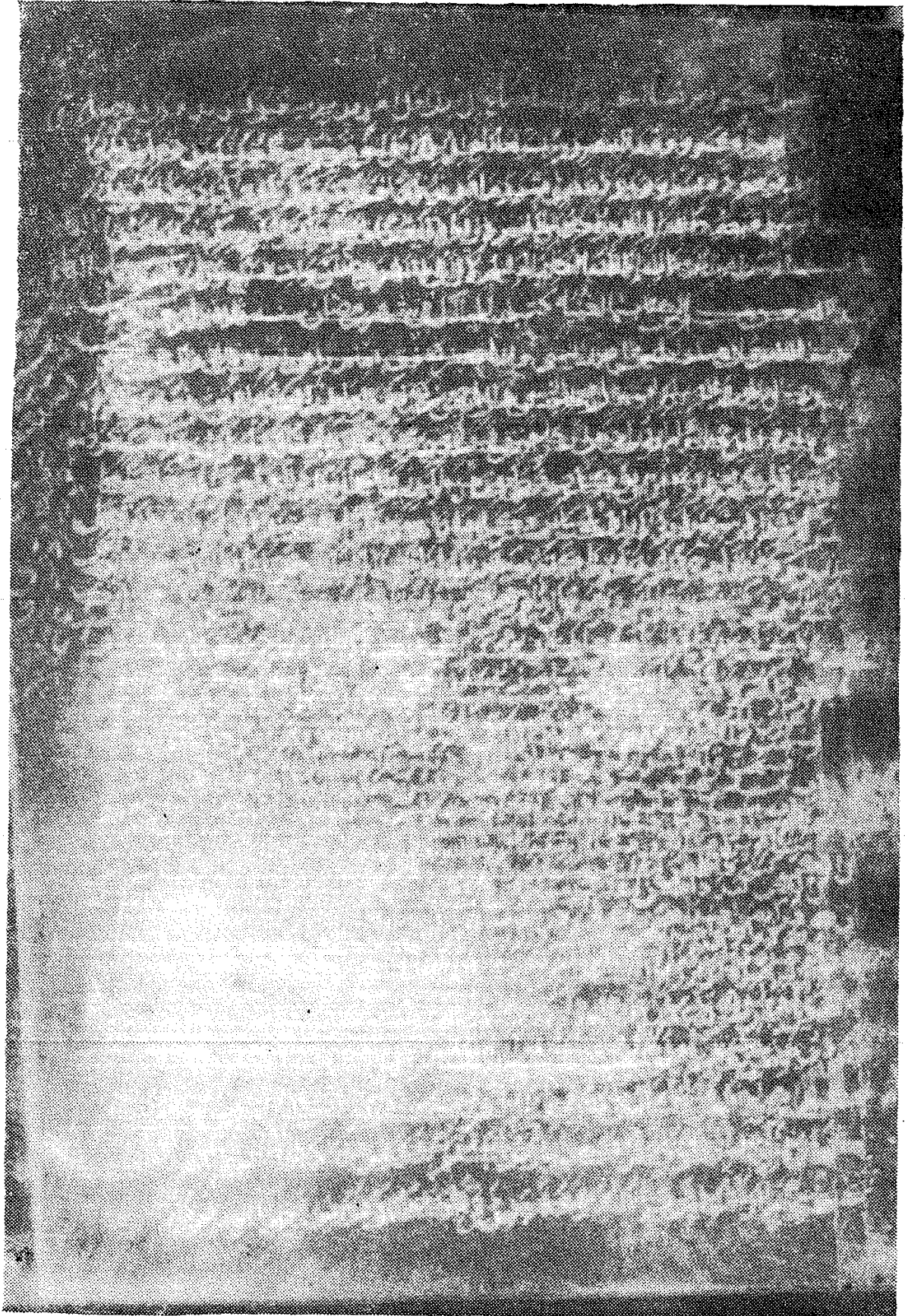
zeyd (öa) z. kavli 337.557. z. bin şābit 479

zinā 'zina' bir ere z. dürüst bolmuş bolsa 563

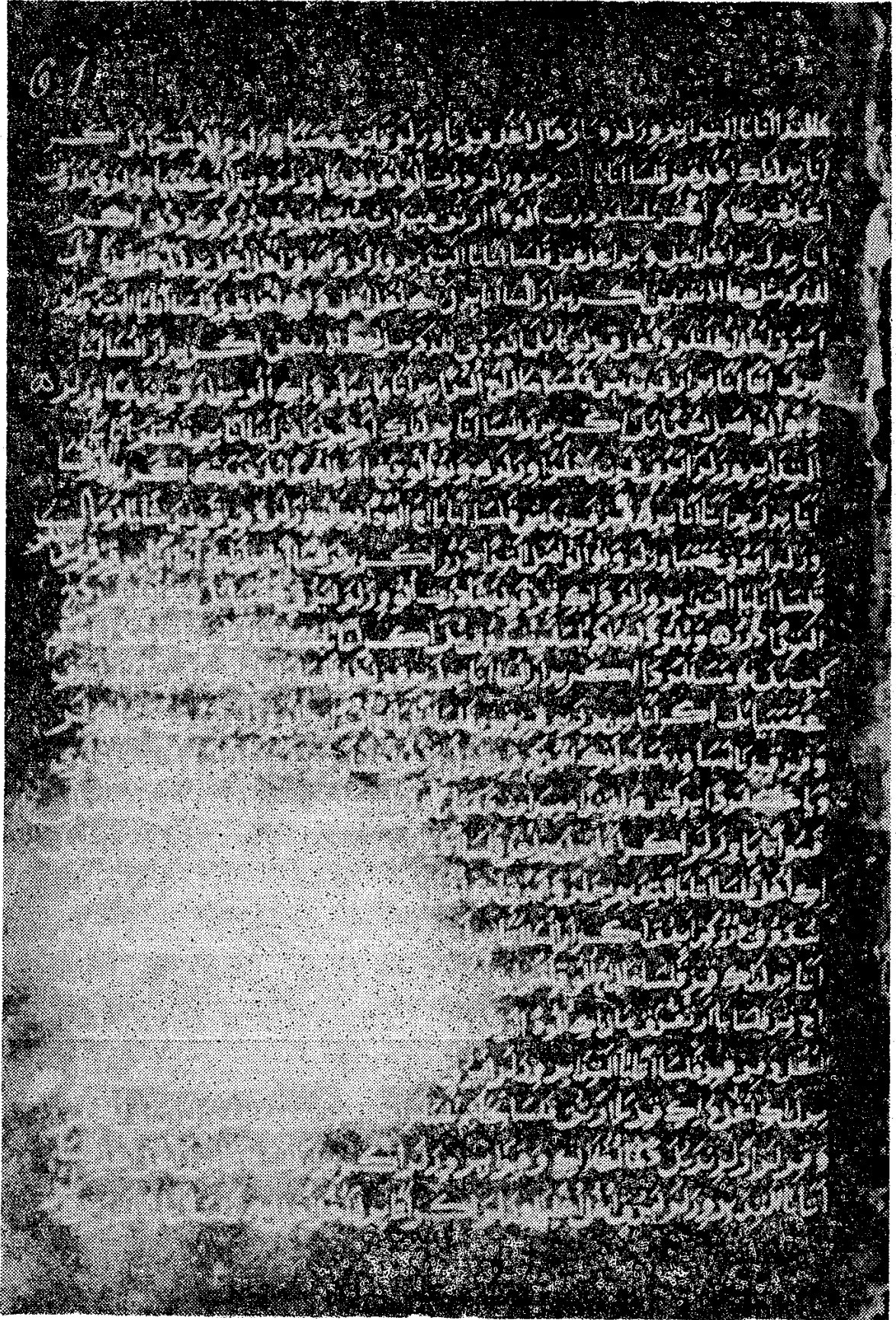
E K

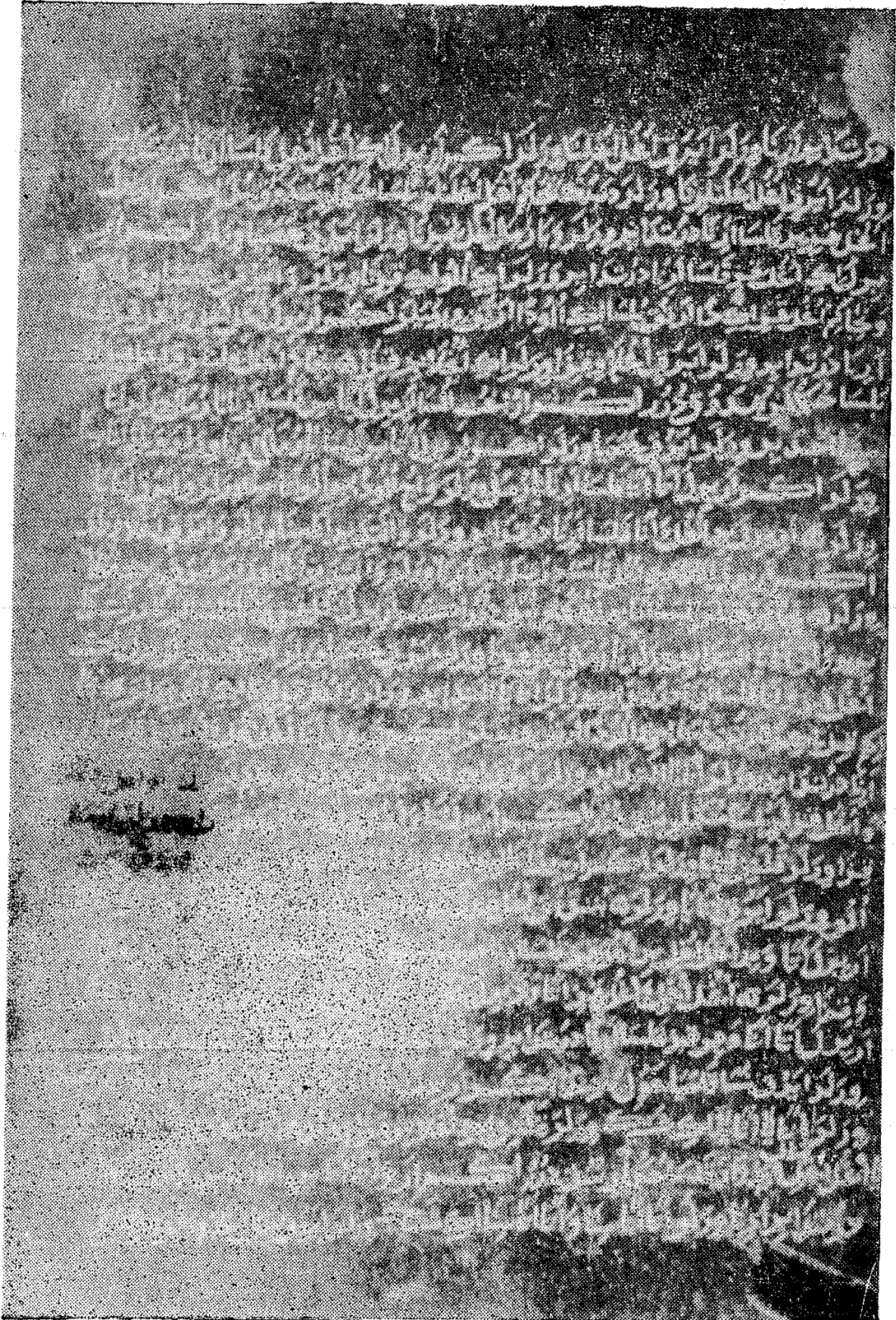
¹ Arkadaşım Doç. Dr. Mustafa Canpolat'ın verdiği bilgiye göre aynı konuda bir parça, 1303 (= 703 h.) istinsah tarihli Behcetü'l-Ĥadā'ik fi Mev'izeti'l-Ĥalā'ik (İ. H. Ertaylan yayını, İstanbul 1960) adlı eserin baştaki iç kapağına yapıştırılmıştır. Yazı ve üslup bakımından metnimizin devrine ait olmakla birlikte ayrı bir eserden kopmuş olmalıdır.

² Yazı, basımevinde beklerken şu önemli araştırma yayınlandı: Hans - Peter Raddatz, *Frühislamisches Erbrecht nach dem Kitāb al-Farā'id des Sufyān-at-Ṭaurī*, Die Welt des Islams, XIII, 1-2 (1971), s. 26-78. (Sufyān VIII. yy. hukukçusudur. Burada eserin aslı verilmiş, özeti ile birlikte yorumu yapılmıştır).

66 a

66 b

